Persian Texts Relating to Zoroastrianism.

صد در نثر و صد در بندهش

SADDAR NAṢR

AND

SADDAR BUNDEHESH.

EDITED BY

ERVAD BAMANJI NASARVANJI DHABHAR, M.A.

Lecturer in Avesta and Pahlavi,

Mulla Feeroze Madressa.

PUBLISHED BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE

PUNCHAYET FUNDS AND

PROPERTIES.

1909.

Bombay:

PRINTED AT THE

BRITISH INDIA PRESS, BYCULLA.

PREFACE.

Office of the Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties.

THE Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee religion and the texts of the unpublished Pahlavi, Pazend and Persian literature prepared and published. The work of preparing the texts of the two Saddars published in this Volume was entrusted to Ervad Bamanji Nasarvanji Dhabhar, M. A. The Trustees offer their best thanks to Ervad Dhabhar for the careful way in which he has done his work.

BOMBAY,
22nd October, 1909.

JIVANJI JAMSHEDJI MODI,
Secretary.

INTRODUCTION.

The Rivāyats.

The Rivāyats which are written in Pahlavi and in Persian are records of religious laws and doctrines, customs, legends and traditions of the Parsees. Persian Rivāyats are of two kinds, (*i*) old Rivāyats, and (*ii*) new or greater Rivāyats. In the old Rivāyats are included the Saddars and compositions of a like nature. New or greater Rivāyats are collections of the answers given by the priests of Persia to the questions proposed to them by their co-religionists in India, and hence different groups of answers are generally named after those who were expressly sent to Persia for obtaining religious information on moot and obscure points, *e. g.*, the Rivāyat of Nariman Hoshang, the Rivāyat of Kaus Kamdin, &c.(1) This latter class of Rivāyats occupy a period of nearly 300 years dating from 1478 A. C. when Nariman Hoshang of Bharutch brought letters to India from Sharfâbâd and Turkâbâd in Persia, down to the year 1773 A. C. when Mulla Rustam Kaus Jalâl brought, from Yazd and Kermán, the *Ithoter* Rivāyat embodying the answers to 78 questions proposed by the Parsees of India to the priests of Iran.(2) This "revival of Parsee literature in India proceeded from Karmán, where the learned tradition always was kept more free from foreign influence and dates at the earliest from the end of the thirteenth century.

(1) *Vide* the preface to the Gujarati Rivāyat of Dastur Darab Hamajyar, published in 1896 A. C., by Ervad Rustamji Jamaspji Dastur Meherji Rana.

(2) *Vide* the *Parsi Prakāsh*, Part I, pp. 6-17, 39, 50; Part X, p. 839 and p. 843 by Bomanji Byramji Patel, and Grundriss der Ir. Ph: Die Pahlavi-Litteratur:—The Rivāyats, pp. 125-127, by Dr. E. W. West. *Vide* also K. R. Cama Memorial Volume, pp. 173-174, edited by Shams-ul-Ulama Jivanji Jamshedji Modi, B.A.

In its subsequent development it may be divided into three parts, which partake, on the whole, of a more scientific and learned character, in our sense of the terms, than the former periods. . . . . The second division of these Parsee writings composed in Persian, exhibits a sort of Talmudic literature, the Rivāyat, digests of the religious rules for the casuistry of common life, dogmatical and legendary treatises, the Shâyist-Nâshâyist, the Saddar, 'Ulamâi Islâm, Jâmâspnâma, &c. Not long after were composed the poetical redactions, of these and older works, *e. g.*, of the Ardâi-Vîrâf and the Saddar-i-Nazm, and original poetical compositions, such as the Zartushtnâma and Kissai Sanjân."(1)

The Saddar.

We have seen that the Saddar is a Rivāyat. The word Saddar signifies a hundred gates or chapters. One hundred principal subjects, religious and moral, are incorporated in the Saddars: hence the name. In the Saddar-i-Nazm or metrical Saddar, a poetical redaction of the Saddar Nasr or prose Saddar, the Zoroastrian religion is compared to a city having one hundred gates, each leading to wisdom. The author says therein that whoever finds his way through any of these gates into the city is freed from sin and that in the city of the religion founded by Zarathushtra, the way to salvation can be found only through these hundred gates.(2)

(1) *Vide* "Contributions to the Knowledge of Parsee Literature", by Dr. E. Sachau, in the Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, Vol, IV. (new series), 1870.

(2) *Cf.*, the following lines from the introduction to the Saddar Nazm :—

زراتشت شهری بنا کرده است ∴ درو صد در از غیب وا کرده است
بهر در که یابی در آن شهر راه ∴ بیابی بهشت و رهی از گناه
زراتشت بنگر چه دین پرورست ∴ که در شهر دینش ره از صد درست

Importance attached to the Saddar.

This importance claimed for the Saddar by its author was continued for generations in India in the absence of any correct study of Avesta and Pahlavi. Before the foundation of correct Avestan scholarship, the rudiments of Zoroastrianism were often taught to his disciples by a priest from the Saddar, aptly called "an excellent text-book of Parsîism".(1) Again so much weight was attached to the Saddars by the Parsee priests of India that, in the compilation of the original Rivāyats we find them justifying the answers to the religious questions, more often than not, by long quotations from them. (2)

Versions of the Prose Saddar.

There are two metrical versions of the prose Saddar, now extant. One is the Saddar Nazm or metrical Saddar, and the other is what is generally known as the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or the long-metre Saddar. The former was composed from the prose Saddar by Iran-shah(3), son of Malek-shah

(1) Darmesteter : S. B. E., Vol. IV., Introduction, p. XVI.

(2) *Cf.*, for example, Dastur Darab Hormajyâr's Rivāyat.

(3) *Cf.*, the following lines from the Introduction to the Saddar Nazm :—

بایران شه آن مرد مشهور بود ∴ ملک شاه را در جهان پور بود

"That man was known as Irân-shah ; Malek-shâh had a son in this world." Construing the first hemistich of this line in a different way, the late Dastoor Jamaspji M. Jamasp Asa, in his preface to the Gujarati translation of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or long-metre Saddar, calls the author of the Saddar Nazm, Shah-Mard. Thus construed, the translation of the first hemistich would be :—"That Shah-Mard was known in Iran" (supposing آن to be placed between Shah and Mard for the exigeucies of metre). Again, *cf.*, the following line from the postscript to the Saddar Nazm, where the author calls himself Mard-Shah :—

چنین نظم بودست از مرد شه ∴ ملک شاه بودش پدر با فره

"Such is the poetic version of Mard-Shah ; the glorious Malek-Shah was his father." Dr. West thinks that this Mard-Shah was probably a brother of Irân-Shah, and that the former wrote down what the latter had composed. (Grundriss der Ir. Ph : Die Pahlavi-Litteratur, p. 123 § 113).

of Kerman in 864 A. Y.(1), *i. e.*, A. H. 900(2) or 1496 A. C., while the latter was composed by two laymen named Mulla Rustam Asfandyar of Khorassan and Mulla Behzad Rustam(3) in 973 A. Y.(4), *i. e.*, 1605 A. C. Similar attempts at versification of original religious prose texts are not unknown to students of Persian Rivāyats. For example, the Zartusht Nameh, it is stated, was first composed in Persian prose from Pahlavi by Dastur Kaikaus bin Kaikhusro, and then versified by

(1) *Cf.*, the following lines from the Introduction to the Saddar Nazm:—

مهی از دری نهصد و شصت و چهار ∴ اسفندارمد ماه ای کامگار

ششم روز آن روز خرداد بود ∴ کزین نظم جان و خرد شاد بود

(2) *Cf.* the following lines from the postscript to the Saddar Nazm:—

ده و چار بود از محرم که من ∴ شظر کرده تاریخ آن در سخن

"It was on the 14th of Moharram that I made شظر the chronogram of the book." According to the *abjad* system, the consonants of the word شظر added together give A. H. 900.

(3) *Cf.*, the following lines from the postscript to the 16th Chapter of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or long-metre Saddar:—

شانزده در را که گفته رستم اسفندیار

بعد ازان مارش گزیده رفته است ازین دیار

پس نصیب او چنین بودست در ملک جهان

باقیاتش گفته است بهزاد رستم تو بدان

(4) *Cf.*, the following lines from the postscript to the Saddar-i-Bahar-i-Tavil:—

از حساب یزدجردی نهصد و هفتاد و سه

نیک نیتش این سخنرا تو بدان ای روزبه

This is the date of the book as found in one of the MSS. of it in the possession of Ervad Maneckji Rustomji Unvala. The late Dastur Jamaspji has given the year 900 A. Y. as the date of composition of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil in the preface to his Gujarati translation of that work. Dr. West, on the authority of Dastur Jamaspji, gives 1531 A. D. as the Christian date of its composition. (*Vide* S. B. E. Vol. XXIV, Introduction, p. XXXVII and pp. 255, 256, note 3.) No MS. authority can be adduced for the verification of this latter date.

Dastur Zartosht Behram.(1) There is yet another Saddar called Saddar Bundehesh in Persian prose treating of the religious laws and customs and rites of the Parsees in nearly the same strain and written in much the same style as the Saddars described above.(2)

Translations of the Saddars.

Dr. Hyde has given a Latin translation of the Saddar Nazm in his *Historia Religionis Veterum Persarum* (A. C. 1700), and a Gujarati translation of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil was first published in Bombay in A. C. 1844 and again in A. C. 1881 by the late Dastur Dr. Jamaspji Minochehrji Jamasp Asa. Dr. Spiegel has incorporated six extracts(3) from the Saddar Bundehesh with German translation in his *Die traditionelle Literatur der Parsen*, pp. 168-181 (A. C. 1860). That profound Pahlavi scholar, the late Dr. West, has furnished an English translation of the Saddar Nasr in S. B. E. Vol. XXIV (A. C. 1885).

Age and Author of the Saddar Nasr.

Nothing is known from the Saddar Nasr or the prose Saddar about the author who composed it, nor do we find therein any mention of the age of its composition. But we find in the introduction to the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or long-metre Saddar, referred to above, that the prose Saddar was composed by three learned Dasturs or high priests named Vardast,

(1) *Cf.*, the following line from the postscript to the 16th Chapter of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil:—

زرتشت نامه که کی کاوس کیخسرو بگفت

بعد ازان زرتشت بهرام نظم از دارا بسفت

(2) For the description and contents of the Saddar Bundehesh, *vide* below.

(3) The six extracts form Chapters 8, 9, 71, 73, 98-99 (upto § 3), and خاتمهٔ کتاب (from § 18 to end) of our text of the Saddar Bundehesh.

Medyomāh and Syāvakhsh at the time of the Arab conquest. (1) Anyhow, the composition of the prose Saddar must be anterior to 864 A. Y., the date of composition of the Saddar Nazm.

Saddar Bundehesh : its title, age, and author.

From the fact of the Persian word Bundehesh spelt indifferently in a Rivāyat MS. Bu 29, Dr. West infers that the title Saddar Bundehesh is a misnomer and that the only plausible reading of the word is Sad Darband-i Hush,

(1) *Cf.*, the following lines from the Introduction to the Saddar-i-Bahar-i-Tavil :—

چون نزدیکی بود ایام دور هاشدین
برگزیده نیک کرداران و دستوران دین
وردست بزرگ و میدیو ماه اشو
با سیاوشان سر دستور اشو پاسخ شنو
با صلاح یکدیگر از گفتن چیزی که بود
از کتاب پارسی بیرون نوشتن بهر سود

Cf., also the following line from the Introduction to the Saddar Nazm :—

بزرگان زوستا و پازند و زند ∴ مرین صد درش را برون کرده اند

According to Dr. West, the author of the Saddar Nasr seems to have been Irân-Shâh Yazdiyâr mentioned in § 6 of the introduction to our text of the Saddar Nasr. (*Vide* Grundriss der Ir. Ph: Die Pahlavi-Litteratur, p. 123, § 113.) Who this Irân Shâh son of Yazdiyâr was, we cannot say with any certainty. We have seen above that one Irân-Shâh, son of Malek-Shâh, was the author of the Saddar Nazm. This Section 6 is found only in ES. and two other MSS. collated omit it. It seems to be merely an interpolation (*vide* our text of the Saddar Nasr and also S. B. E. Vol. XXIV, p. 2563, n. 2). One MS. of the Saddar Nasr, written in 1179 A. Y., No. 437 belonging to the Manekji Limji Hataria's Library, gives this section thus :—

اما بعد بدانند که این کتابیست از شایست وناشایست که دستوران و موبدان از دین وه مازدیسنان از تفصیر [تفسیر] زند بیرون آورده اند و بصد در نام نهاده اند تا برمردمان آسان باشد و دران وقت خسرو شاه بن آذرباد موبدان موبد از خط پهلوی بخط دبیری نقل کرده است و دیگر بهمن بن پایدار بکتاب موبدان موبد نقل نموده و ایران شاه بن ایزدیار بن تشتریار بن آذرباد بخط دبیری آورده است که دستوران و موبدان و دانایان از زند وپازند و اوستا تفصیر [تفسیر] کرده بودند

"the hundred door-bolts of the understanding." (1) But the reason why the book is called Saddar Bundehesh seems to be this that it has many subject-matters in common with the original Saddar Nasr and that, like the Pahlavi Bundehesh and unlike the Saddar Nasr, it opens with a description of the creation of the world and ends with a chapter on eschatology. The name of the author of the work has not been known ; but its date can be ascertained from the fact that the oldest MS. of the Saddar Bundehesh is found in the Rivāyat of Kāmdin Khambayeti brought from Persia in 896 A. Y. This MS. is No. T 30 of the Navsari First Dastoor Meherji Rana Library, from which several copies seem latterly to have been made in India. (2) Thus the composition of the Saddar Bundehesh is intermediate between that of the Saddar Nasr and its poetical redaction, the Saddar Nazm, on the one hand, and that of another poetical redaction, the Saddar-i-Bahar-i-Tavil, on the other hand.

Saddar Bundehesh or Shāyast Nā-shāyast.

From sections 114, 115 of Grundriss der Ir. Ph.: Die Pahlavi-Litteratur, p. 123 (as described by Dr. West) and from S. B. E. Vol. V., p. LIX, note (3), we are led to infer that Saddar Bundehesh and Shāyast Nā-shāyast are two different treatises. But from an account of the Paris MSS. P 46, P 47 and of the MSS. Nos. 56, 116(4) of the Ouseley collection in the Bodleian Library at Oxford, and again from the contents of the last two MSS. as given by Dr. West in section 15 (Grundriss: Die Pahlavi-Litteratur) we conclude without

(1) *Vide* S. B. E., Vol. XXIV., Introduction, p. XLV. and Grundriss der Ir. Ph: Die Pahlavi-Litteratur, p. 123 § 114.

(2) For a description of the MSS., see below.

(3) This note runs thus :—There is also a Persian treatise called Shāyast Nā-shāyast, which gives a good deal of information obtained from the Persian Rivāyats and copies of which are contained in the MSS. Nos. 56 and 116 of the Ouseley collection in the Bodleian Library at Oxford.

(4) For a description of these MSS., see Nos. 1952 and 1953 of the printed catalogue of MSS. of the Bodleian Library at Oxford.

hesitation that these MSS., one and all, contain the same treatise, call it by the name of Saddar Bundehesh or by that of Shāyast Nā-shāyast. The book was, perhaps, called Shāyast Nā-shāyast from its opening words, *viz.*, این دفترشایست ناشایست (1). This is again borne out from the colophon to a MS. of the Saddar Bundehesh,(2) belonging to Dastur Kaikhosru Jamaspji and written in 1180 A. Y., which runs thus:—تمام شد پندنامهٔ دین بهی کتاب شایست ناشایست Spiegel's conjecture was right when he said that the Shāyast Nā-shāyast was, perhaps, identical with the Saddar Bundehesh(5). The title Saddar Bundehesh seems to have been given latterly to the work by Dastur Darab Hormajyār, who has drawn largely upon it under this title in his Rivāyat or more probably by his father, Dastur Hormajyār Sanjana, both father and son, being *rāwis* or compilers of Rivāyats. Dastur Burzor Kamdin, another *rāwī* or compiler of a Rivāyat, does not mention this work by its present name, although he has incorporated whole chapters from it in his Rivāyat.(4)

The contents of the Saddar Nasr are varied and miscellaneous.

Contents of the Saddar Nasr.

At one time the author expounds a beautiful maxim of morality; at another time we find him expatiating on the importance and performance of a religious ceremony. Sometimes even a trifling subject is taken up and is clothed in a religious garb. To explain his subjects the author has drawn largely on the Pahlavi commentary of the Avesta. The contents are:—Faith in religion, the best of all good works (1); abstinence from even a trifling sin (2); the advantages of in-

(1) The Saddar Nasr opens with the words این کتابیست در شایست و ناشایست

(2) For a description of this MS., see below.

(3) "Vielleicht ist es den Saddar Bundehesh identisch, den dieser beginnt mit den Worten این دفتر شایست ناشایست"— *Die traditionelle Literatur der Parsen*, p. 182.

(4) *Vide* Burzor Kamdin's Rivāyat.

dustry (3); not being hopeless of the forgiveness and compassion of Hormazd (4); performance of the Navazud and the Geti-kharid ceremonies (5); performance of six good works, *viz.*, the celebration of the Gâhâmbârs, observing the days of the guardian spirits, ceremonies in honour of the souls of our relatives, recital of the Khorshed and Mâh Nyâishes, and the celebration of the Rapithwin ceremony (6); reciting certain prayer after sneezing (7); submission to the authority of high priests (8); the sin of unnatural intercourse (9); the duty of wearing the sacred thread-girdle (10); the preservation of the house-fire (11); use of old and scanty clothing for covering the dead (12); performance of ceremonies in honour of the souls of our parents and relations (13); ceremonious interment of nail-parings (14); appreciation of the beauties of nature (15); fire to be kept continually burning when a woman is pregnant and also when a child is born (16); the proper cutting of a tooth-pick (17); marriage, a sacred duty; adoption (18); the merit and advantages of agriculture (19); liberality to the good and the worthy only (20); saying grace before and after meals (21); the merit of Jādangoi, *i. e.*, the duty of supporting, and interceding for, the poor (22); keeping domestic animals in check from injuring others (23); giving Parāhum (Hôm-juice) to a newly born infant (24); fulfilment of promise (25); selection of a sage or a high-priest for one's proper guidance (26); enquiry, when a doubt arises, whether an action be good or bad (27)(1); proper teaching of the Avesta (28); liberality to the good and the worthy only (29); the sin of spilling water and of drinking it at night (30); the feeding of dogs and their proper treatment (31); the crowing of a hen and the unseasonable crowing of a cock (32); digging up a corpse buried under

(1) Voltaire who has held up to contempt the pride of theological disputants and in whose pages the ridicule of church and priests is undisguised is so enamoured of this beautiful precept that he mentions it no less than four times in one of his works. He says that it is the abstract of all morality and will cut short all the disputes of the casuists.

the ground (33); refraining from much slaughter of cattle and the unlawful slaughter of them (34); performance of ceremonial ablutions (35); necessity of Bareshnum (purification ceremony) for men and women and the qualifications of a Bareshnumgar (purifying priest) (36); proper observance of the Farvadegân (the days of the guardian spirits) (37); abstaining from drinking from a cup belonging to a person of another religion (38); the proper maintenance of the sacred fire and the attending priest (39); submission to the authority of parents and priests and abstaining from harassing them (40); proper precautions to be taken in case of menstruous women, and the prayers incumbent on them to be recited (41); the sin of Hamimâl, *e. g.*, slander, committing rape, &c. (42); the merit of killing noxious creatures (43); the sin of walking bare-footed (44); repentance for every sin (45); the proper age for tying on the Kusti (sacred thread-girdle) (46); performance of the Sarosh ceremony on the death of a child seven years' old (47); the duty of not filling a cooking-pot to overflowing, lest the fire should be extinguished (48); removal of the ashes of a fire (49); the performance of morning ablutions (50); the duty of educating children (51); performance of the *darun* (sacred cake) ceremony on the day Khordad of the month Farvardin (52); performance of the *darun* ceremony in honour of the angel Behram while out on a journey (53); adoption: the adoption of a son by one's serving wife (54); eating bread with Hormazd Vāj (prayer in honour of Hormazd) if one is unable to consecrate the sacred case at the Navazud ceremony (55); the sin of making water while standing, and precautions necessary for making water (56); the sin of killing a hedgehog (57); performance of the *zindeh ravân* (ceremony for the souls of the living) once in one's lifetime (58); obedience to their husband, the only Nyāish for women (59); faith in religion (60); disadvantages of falsehood (61); advantages of truth (62); the sin of adultery (63); abstinence from committing theft and robbery (64); practising thanksgiving unto God and

doing other good deeds (65); performance of the Davājdeh Homâst ceremony for women (66); the sin of adultery (67); proper precautions to be observed by menstruous women (68); the sin of allowing sunshine to fall over a fire (69); precautions to be taken while carrying the dead (70); the sin of eating dead matter in the form of medicine (71); the sin of polluting water or fire with dead matter (72); abstaining for a year from using the produce of a cow, goat or fowl which has eaten dead matter (73); performance of morning ablutions (74); inspection and removal of any dead matter found in the water of irrigation (75); purification of a woman after child-birth (76); purification of a woman after still-birth (77); abstaining from eating meat for three days when death occurs in a family (78); advantages of liberality (79); the merit of reciting Ashem Vohu (the formula for righteousness) (80); procrastination (81); tying on the Kusti when rising from the bed (82); the sin of keeping fasts (83); prayer before sleeping (84); seeking advice of the wise and our relatives in every matter (85); the sin of killing a beaver (86); performance of the Sarosh ceremony for the first three days when death occurs in a family (87); the sin of using polluted wood (88); purification by Bareshnum of any one eating dead matter or polluting another with it (89); the sin of giving anything to sinners (90); the mode of purifying things polluted with dead matter (91); maintenance of the sacred fire and the attending priest (92); slander (93); reciprocation of benefits (94); prayers for the sun, moon and fire (95); improper mourning for the dead (96); treating the elders of religion with respect (97); correct teaching of the Avesta by the priests to laymen (98); teaching of Pahlavi only to the priests (99); the sin of molesting harmless persons (100).

Contents of the Saddar Bundehesh.

The contents of the Saddar Bundehesh are miscellaneous and without any gradation or system. The first and the concluding portions treat of cosmography and eschatology, and the rest give chiefly a disquisition on morals and Zoroastrian

legends, traditions and liturgy. The following are the contents:—Introduction—It is essential to know 'the proper and the improper' and to distinguish right from wrong. The creation of the world and the antagonism of Ahriman therein (1); the work of the seven archangels and their antagonists (2); revelation of the Mazdayasnian religion (3); acceptance of the religion by Vishtāsp on seeing the miracles of Zartusht (4); Zartusht, the best of God's creatures, superior even to the angels and archangels (5); every duty and good work should be done under the guidance of high priests (6); if the dead were to revisit this world, they would never commit sins (7); on the instability of the world (8); good works, and not the accumulation of wealth, will accompany us to the other world (9); why should the rich be more anxious about doing good and meritorious deeds than the poor (10); the punishment for every sin committed by the body is inflicted on the soul (11); what duties and good works done in this world please Auharmazd and the Amshāspends (12); the various grades of good works and sins (13); about courtezans (14); if a menstruous woman casts her glance on fire, water, and the barsam (sacred twigs), it is a sin (15); sun-light should not be allowed to fall on fire (16); Atash-Beherams (fire temples) should be erected in the places where there are Zoroastrians (17); when the world was created by God, fire showed its unwillingness to go there (18); fire should not be extinguished (19); the soul of Kershāsp (20); the preciousness of a righteous man and an Atash Beherām (21); if a man undertakes any good work in the name of an Amshāspend, he ought to bring it to an end to the best of his power (22); on the killing of noxious creatures (23); how the souls of the righteous and the wicked feel when the corpses are eaten away by dogs and birds (24); men should practise virtue now that only 3,000 years are left for the resurrection of the world (25); on the nourishment of cattle (26); on the value of Ashem Vohu (righteousness) (27); we should not put off till to-morrow what we can do to-day and should not

rely on our youth and wealth (28); children should not neglect their duty to their parents: parents have a share in the good works done by their children (29); a slave, once bought, should not be sold to a man of another religion (30); on the value of repentance for one's sins: the story of Jamshed (31); greater harm is done, by the deception of Ahriman, to one's soul than to one's riches or property (32); on the renunciation of friendship with a calumniator and a malefactor (33); chaste women: disobedient women: divorce (34); story of Hoshedar, Hoshedar Mâh and Soshyos (35); on Zartusht asking for immortality from Hormazd (36); the margarzân sins, *i. e.,* sins worthy of death (37); on commerce and laying out money at interest (38); one should extract, from his wife, a promise of participation in every duty and good work she performs (39); on the merit of the Ijashne ceremonial and Tars-i-Astudân (40); precautions to be observed by a menstruous woman (41); on the Geti-kharid and the Navazud (42); on Zindeh-ravân (43); for warding off any one disease, one should undertake to do a good work in the name of an Amshâspend (44); the commentary of Ashem Vohu and some other Avestic formulas (45); on the merit of consecrating the ceremonial of Ardavisur (46); on consecrating a Vendidâd for the removal of sins (47); what is Yazashne and why should it be performed (48); on the Sarosh ceremony and on consecrating clothes with the *darun* (sacred cakes) (49); the six Gâhâmbârs or season-festivals (50); the ceremony in honour of the souls of the departed, chiefly the Afringân (51); the ten days of Farvardegân (52); on reciting the Fravashi (prayer in honour of the guardian spirits) (53); when this world was created by God, man and fire and cattle showed their unwillingness to go there (54); on the performance of a Nyâish (55); on Mâh Nyâish (prayer for the moon) (56); on reciting Ormazd Yasht (57); on reciting the Sarosh Yasht (58); the meaning of saying grace before meals (59); on the tying on of the Kusti (sacred thread-girdle) (60); on marriage (61); on the merit of adoption (62); women should

lead a married life (63); daughters and sisters should be married at the proper age (64); on the sin of slander (65); on the consecration of Hamâdin (66); on the sin of adultery (67); on the sin of telling lies (68); women should obey their husbands, and children, their parents (69); on truthfulness (70); ill-gotten gain never prospers (71); on the Bareshnum ceremony (72); duties and good works should be done to extricate one's self from the punishment of hell (73); man's duties: proper care and precautions to be taken in using those things whose guardians are the seven Amshâspends (74), *viz.*, the sky (75), light (76), the earth (77), water (78), fire (79), trees and plants (80), air (81), metals (82), cattle (83), man (84); on tying on the Kusti and performing a Nyâish (85); on the bringing up of children (86); every one, on reaching his proper age, should select an angel for his guidance, or a wise man as a friend, or one versed in religion for his high priest (87); precautions to be observed while making water (88); it is a sin to walk without the Kusti at the age of fifteen and it is also a sin to walk without shoes (89); one should never say anything without having previously heard about it from a trustwortly source: the sin of sorcery (90); he who has repented of his sins will not go to hell except one who has committed adultery (91); when going to bed, an account should be made up of the day's good works and sins (92); on the ceremonies in honour of the souls of the departed (93); on the participation in the Gâhâmbâr festival: on Zindeh ravan: on eating meals without saying grace: on the ceremonial of Tars-i-Astudân (94); on the ten days of Farvardegân (95); on the precautions to be observed by a menstruous woman (96); how morning ablutions are to be performed (97); the five invisible things in the body of man, *viz.*, the vital spirit, the soul, conscience, intelligence and the guardian spirit (98); about the souls of the righteous and the wicked (99); on the soul of the person who has committed adultery (100). Conclusion:—on resurrection and future existence.

The Saddar Nasr and the Pahlavi Shāyast-lā-Shāyast.

The following parallelisms will give us an idea of the close connection subsisting between the Pahlavi Shāyast-lā-Shāyast and the Saddar Nasr which is, in fact, a Persian Shāyast-lā-Shāyast (1):—

Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shāyast-lā-Shāyast. (2)	Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shāyast-lā-Shāyast.
V	XII, 30	XXXV	XII, 21
VII	XII, 32	XXXVI	XII, 22-27
VIII	IX, 4; XII, 2	XLI	III, 33-35
X	X, 13	XLII	VIII, 14
XI	X, 3	XLIII	VIII, 19
XII	II, 95; XII, 4	XLIV	X, 12
XIV	XII, 6	XLV	VIII, 8-10
XVI	X, 4; XII, 11-12	XLVI	X, 13
XVII	X, 20; XII, 13	LI	X, 22; XII, 15
XVIII	X, 22; XII, 15	LIV	X, 21; XII, 14
XX	X, 23; XII, 16	LVI	X, 5
XXI	V, 4	LVII	X, 31
XXIV	X, 16	LXVI	XVI, 6
XXVII	X, 25, 27	LXVIII	III, 33-35
XXIX	X, 23; XII, 16	LXX	X, 10, 32, 33
XXX	X, 7; XII, 18, 19	LXXII	II, 76-78
XXXII	X, 30	LXXIII	II, 109-111
XXXIV	X, 8, 9	LXXVI	III, 15

(1) Shāyast-lā-Shāyast means 'the proper and the improper.' The Saddar Nasr opens with the words "this is a book about the proper and the improper." The Saddar Bundehesh has the same beginning.

(2) The quotations are from Dr. West's translation of the Shāyast-lā-Shāyast in S. B. E., Vol. V.

Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shāyast-lā-Shāyast.	Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shāyast-lā-Shāyast.
LXXVIII	XVII, 1-2	LXXXIX	II, 63-65, 105, 107
LXXX	IV, 14; X, 24	XCI	II, 112-117
LXXXII	IV, 10	XCII	VII, 9; XII, 3
LXXXIV	IV, 13-14; X, 24	XCV	VII, 3-5
LXXXV	X, 28	C	X, 17
LXXXVII	XVII, 3-4		

MSS. collated for the text of Saddar Nasr.

The following MSS. have been collated in the preparation of the text of the Saddar Nasr:—

(1) J 15, a manuscript in the possession of Dastur Kaikhusro Jamaspji Jamasp Asa. It is described by Dr. West in S. B. E., Vol. XXIV, Introduction, pp. xlii-xliii; (2) MU, a manuscript belonging to Ervad Maneckji Rustomji Unvala. The text in this MS. occupies 52 folios and is written 13 lines to the page. The MS. is not dated; (3) ES, a manuscript of the Navasari First Dastur Meherji Rana Library. It was copied by Dastur Erachji Sorabji Meherji Rana in 1229 A. Y. from a text of the Saddar Nasr written by Rustam Gushtasp Ardeshir in 1705 A. C. The original of this MS. ES has also been noticed by Dr. West in S. B. E., Vol. XXIV, Introduction, p. xliv. It has been only occasionally consulted, as 'it is generally more diffuse, without giving more information to the reader' (West: S.B.E., Vol. XXIV, Introduction, p. xliv).

In order to facilitate the reading of the text, it has been divided into paragraphs and sections as in the translation of it furnished by Dr. West in S. B. E., Vol. XXIV.

MSS. collated for the text of the Saddar Bundehesh.

The oldest text of the Saddar Bundehesh is embodied in the Rivāyet of Kamdin Khambāyeti, brought from Persia in 896 A. Y. The original copy of this Rivāyet is in the first Dastur Meherji Rana Library at Navsari (No. T. 30) from which various copies seem to have been made in India. A layman, Kāmdin, otherwise known as Kāmā Asā, an inhabitant of Cambay, was sent to Persia with several questions on religious matters for their solution(¹). He brought a Rivāyet, latterly known after him, from the priests of Iran, addressed to several priests and laymen of Navsari and Cambay, among whom were Ervad Rānā Jesang, Ervad Mehryār Dahyon, Ervad Chāndā Pāhlan, Ervad Behrām Pāhlan, Behdin Māneck Chāngā Behdin Asā Behrām, Behdin Dahyon Chāngā, of Navsari; and Ervad Shāpur Hirā, Ervad Asā Neryosang, Ervad Jivā Khorshed, Behdin Nākhvā Asā, Behdin Bahman Syāvakhsh, Behdin Kayāmuddin Asā, Behdin Syāvakhsh Chāndā, Behdin Limbhāi Kāmdin, of Cambay.

The contents of this Rivāyet are of a miscellaneous character. They are:—(1) *Pursesh pasokh, i. e.*, questions on religious subjects, with answers, written in Avesta characters.

The colophon to this portion of the Rivāyet (folios 99-101) states that it was written by Shehryār Ardeshir Irach Rustam Irach in consultation or conference (ham-pursagîh) with Gîv Isfendyār Gîv in the city of Yazd, for the Parsees of India, at the instance of Dastur Shehryār Rustam, on *roz* Dae-pa-Adar, *mâh* Behman, in 896 A. Y.

(2) Commentary to Ashem Vohu, (3) paraphrase of a portion of Khorshed Nyāish (4), the number of Ahunvars to be recited in Afringan Gahambar and other Afringans, and the number of the sacred metallic twigs (*barsam*) to be used in the yasna ceremonial, (5) prescript about Bareshnum

(¹) *Vide* Parsi Prakash, Part I (1878), p. 7.

(purification ceremony), (6) Mino-Kherad, (7) description of the 21 nasks, (8) the day Khordad of the month Farvardin, (9) the seven things kept by Jamshed in one of his mansions where they remained till destroyed by Alexander, (10) Ulamā-i-Islam, (11) commentary to Yatha Ahu Vairyo, (12) names of Hormazd, (13) description of some religious duties and sins, (14) commentary to five words of the Ahunvar, (15) on resurrection, (16) romance of king Nosher van, (17) commentary to the Avestic formulas—Khshnaothra, Ashem, Fravarânê, the Gâhs, Hormazd Bâj, Yathâ, Yenhe Hâtãm, Yasnemcha—in verse, (18) Ardâi Virâf Nâmeh in prose.

The colophon here (folios 143-144) states that this was written by Gîv Isfendyâr Gîv on *roz* Tir, *mâh* Bahman in the city of Yazd for the Parsees of India in 896 A. Y.

(19) the Saddar Bundehesh, (20) Mâr-nâmeh in verse, (21) the Saddar Nazm, (22) Jâmâsp-nâmeh, (23) questions, with answers, on religious subjects, (24) religious decisions called *vachar-i-din*, analogous to (22), (25) Patet, *i. e.*, the prayer for repentance.

The following MSS. are collated for the text of the Saddar Bundehesh: (*i*) M, a MS. belonging to Ervad Maneckji Rustamji Unvala. Our text is based on this MS. which is copied, word for word, from the original MS. described above. The colophon to the first part of this MS. states that it was finished, at Navsari, on *roz* Khorshed, *mâh* Spendarmat, in 927 A. Y. The colophon after the text of the Ardâi Virâf Nâmeh states that it was finished on *roz* Hormazd, mâh Dae, in 928 A. Y. The text of the Saddar Bundehesh in this MS. begins at folio 162*b* and ends at folio 191*b*, and is written 23 lines to the page. The last folio is lost and the writer's name is not known. (*ii*) E, a MS. belonging to the Navsari Meherji Rana Library. It was copied by the late Dastur Erachji Sorabji Meherji Rana from a MS. of the Rivāyet of Kāmdin Khambā-

yeti now in the Mulla Feeroze Library, the latter being written in 1040 A. Y. In this MS. the text of the Saddar Bundehesh occupies 161 pages and is written 14 lines to the page. This MS. contains, besides, two smaller texts:—(1) Sitâyesh-i-Si-roz (pazand bâ khat-i fârsi), pp. 162-204; (2) padvand-râyînîdârî, *i. e.*, nekâh bastan bâ ravesh-i Iran, pp. 206-221. (*iii*) K, a MS. belonging to Dastur Kaikhusro Jamaspji Jamasp Asa. This MS. exactly resembles the MS. M described in (*i*) with the exception of the first portion of the Rîvâyet, *viz.*, *pursesh-pâsokh*, being omitted. It was written at Navsari in 954 A. Y. and copied from the original MS. of Yazd described above, by Ervad Behram b. Kekobâd b. Hamajyâr b. Padam b. Kâmâ. Another colophon at the end, written probably in a different hand, states that the MS. was written in 954 A. Y. by Vekji b. Kukâ b. Hamajyâr b. Padam Sanjânâ. This MS. occupies 106 folios, several folios are lost, and the latter part of the Saddar Nazm is added by a different hand.

The text of the Saddar Bundehesh as given in the original MS. of Yazd is in a dislocated state and hence the MSS. M, E, K which are all descended from this MS. as described above have the same dislocations as in their original (1), owing to accidental displacement of folios in the oldest MS. The text is written continuously in all the MSS. without proper division into chapters or sections, and, moreover, it bears evident traces of grammatical decay in many places. This being the case, one would be certainly at a loss to trace the proper connection between the chapters at places where dislocations occur. Fortunately, the difficulty, in this case, was solved by another MS. of the Saddar Bundehesh. This MS. in the possession of Dastur Kaikhusro Jamaspji Jamasp Asa has been of material assistance in the restoration, to their proper position, of dislocated texts. All the additions and corrections, as

(1) For dislocations of text, *vide* foot-notes to Chapters 43, 69, 87, 90, 100 and خاتمهٔ کتاب

given in the foot-notes to our text of the Saddar Bundehesh, have been supplied from this MS. with only one or two exceptions. This MS. has the following contents:—(1) Saddar Bundehesh (folios 1-96); (2) on *hasti* and *nisti, i. e.*, existence and non-existence (folios 97-98); (3) the Zafar-Nâmeh of Buzarchemehr (folios 98-105); (4) some *nirangs* and several questions, with answers, on religious subjects (folios 105 to end). It was written in 1180 A. Y. by mobed Dârâb, mobed Framji Munajjam b. Dârâb Munajjam b. Rustam surnamed Hatâi b. herbad Dârâb b. Hirâ b. Chândâ b. Narsang b. Mahyâr b. Chândâ b. Vachhâ b. Mâhyâr b. Adar b. Pahlan b. Mobad b. Kayâmdin b. Zartosht b. mobed Hormazdyar herbad Râmyâr b. Shâpur b. Shehryar from a copy of Dastur Rustam Dastur Jamasp Behramshah who again copied from a book of Mehrban Kaus Darab who copied from a book of Gushtasp Ardeshir who wrote from a copy of Marzban Asfandyar Marzban. The original of this MS. was brought by Mulla Nâmdâr Jâvid Ardeshir from Iran and was copied in Bombay by the writer mentioned above who was an inhabitant of Surat. Another colophon at the end opens thus:—

تمام شد پند نامهٔ دین بهی کتاب شایست ناشایست

For facilitating the reading of our text, it has been divided into a hundred chapters to make it consistent with the title *saddar*, and the chapters have been divided into sections.

فهرست کتاب صد در نثر

باب — صفحه

فهرست کتاب صد در بندهش

کتاب صد در نثر

بنام ایزد بخشاینده بخشایشگر مهربان

آغاز کتاب صد در نثر

(۲) این کتابیست در شایست و ناشایست که از دین به مازدیسنان بیرون آورده است (۳) که واجب آنست هر کسي را دانستن این بکار داشتن (۴) و یک ساعت نشاید که ازین خالي باشند (۵) که چون خالي باشند هر یکي را گناه بسیار بود و چون بجاي آورد مژده عظیم باشد

(۶)[1] درین وقت من دین بنده بهمن پایدار از کتاب موبدان موبد ایرانشاه بن ایزدیار بن تشتریار بن آدرباد تا هر که خواند و کار فرماید مژدی بروان ایشان رساند (۷) و این قدر که نبشته آمد کرفه دانند هر کدام بزرگتر و هر کسی کمتر ازین نشاید دانستن (۸) اگر زیاده بود شاید امّا اگر ازین کمتر بود نشاید دانستن[2] تا شکر نعمت ایزد افزونی بکرده باشند و ایزد تعالی اورا بجای نیکان رساند

(۹) و دیگر لطف و کرم ایزد ازین پیداست که مارا بیافرید با آلتی تمام و هیچ چیز از ما دریغ نداشت (۱۰) و هرچه بکار بایست مارا بداد (۱۱) بر سر همه مهتري گماشت که آن خرد است تا این آلتهارا بکار میدارد

---

(1) J15 omits § (۶): MU has, for § (۶), the following :—
هر که خواند کار بندد مژده بروان آنکس فرستد
cf. SBE. Vol. XXIV: Introduction, p. XLIV and p. 256, note 2.

(2) J15, MU have, for the last seven words, the following :—
اما کدي نشاید تا شک نداید

(۱۲) درود ایزد تعالی بروان اویژه زراتشت سفنتمان و دین آگاهان و پاکان و نیکان (۱۳) بر روان آنکس باید که هرکاری که کند بدستوری خرد[1] دستوران کند[2]

در اول

(۱) اینکه میباید که بر دین استوان باشند و هیچ شک و گمان در دل نیاورند (۲) و حقیقتی باعتقاد کنند که دین به راست و درست که خدای بخلق فرستاد اینست که زرتشت آورده است اینست که من دارم[3] (۳) چه هرگاه که مردم چنین باشند و هیچ شک و گمان در دل نیاورده باشند هر کار و کرفه که از روزگار زرتشت تا این روزگار بکرده باشند و هرچه پس ازین تا رستاخیز کنند آنکس هم بهره بود (۴) چون روان او در شب چهارم برسر چینود پل رسد مهر ایزد و رشن ایزد حساب و شمار او بکنند (۵) اگرچه کرفه کم مایه کرده باشند هرکار و کرفه که بهدینان هفت کشور زمین کرده باشند اورا هم نصیب کنند تا کرفه بسنگ[4] زیاده شود و روان او ببهشت روشن جایگاه اشوان رسد

(۶) چه اندر دین پیداست که هرکار کرفه که بگمان کنند یعنی اندیشه چنان کنند که ندانم که این اعتقاد که من دارم بهتر است یا دیگران اعتقادها هیچ کرفه بروان او نرسد (۷) پس اول چیز بر دین استوان بودنست و سر همه کرفها اینست

(1) ES omits this word. (2) For §§ (۱۲, ۱۳) J15, MU have the following:- درود بر آنکس باید که هرکاری که کند بدستوری دستوران کند
(3) J15, MU omit the last four words. (4) MU adds یکتار موی مژه چشم

در دوم

(۱) اینکه جهد باید کردن تا هیچ گناه نکنند (۲) اگرچه گناهی خورد بود نباید گرفتن که این مایهٔ پس زیادتی ندارد[1]
(۳) چه اندر دین گفته[2] است که اگر چندانی مایه گناه که بسنگ یکتار موی مژه چشم گناه بیشتر از کرفه بود آنکس بدوزخ رسد (۴) و اگر چندانی مایه کرفه زیاده بود ببهشت روشن جایگاه اشوان رسد

(۵) پس اگرچه گناهی خورد بود نباید کردن بباید پرهیختن تا نکنند و بدین بیشک باشند

در سیوم

(۱) اینکه مردم میباید که پیوسته بخویشکاری مشغول باشند و از پس کار خویش باشند

(۲) چه اندر دین پیداست که هرکس که از پی کار خویش[3] بود اگر درمیان آن کار رنجی و دشواری بدو رسد بدان جهان هریکی را دو عوض پاداش یابد (۳) اگر بفسادی مشغول باشد و درمیان آنکار رنجی و زیانی بدو رسد بدان جهان بتر[4] عقوبت و پادفراه یابد

(۴) مثلا اگر کسی بخویشکاری و به شغل خویش میشود و دزدی در راه بدو افتد و قماش او ببرد یا جایگاهی بکشندش بدان جهان یکی را چهار باز دهندش (۵) اگر کشته شده باشد اشو باشد و گناهی که کرده باشد ازو پاک گردد و ببهشت برندش

(1) MU substitutes the following for the last eight words :— نباید کردن بباید پرهیختن و این مایه پس زیادتی ندارد
(2) J15 پیدا (3) ES has, for the last four words, بکار خویش مشغول
(4) ES نیز.

(۶) امّا اگر بکاري باطل شود و دزدي در راه[1] بدو افتد و مالش ببرد و یا کشته شود چون بدان جهان افتد هر قماش که از آن ببرده باشد همچنان بود که او از آنکس ببرده است دیگر باره بعوض آن قماش پادفراه و عقوبت دهندش (۷) اگر اورا بکشته باشند همچنان بود که او کسی را بیگناه کشته بود و مکافات آن گناه را بدوزخ رسد

در چهارم

(۱) اینکه کسی نباید که از رحمت و آمرزگاري اورمزد ناامید باشد و دل بدان بنهد که مارا گناه بسیار است ببهشت نتوان رسیدن (۲) چه باشد که کار کرفه اندک مایه کرده باشد بود که بدان مایه اورمزد به افزوني بدو رحمت کند ببهشت رساندش

(۳) چه در دین پیداست که آن بار که زرتشت بهم پرسهٔ ایزد تعالی بود مردیرا دید که همه[2] تن او در دوزخ بود و پاي راسته او[3] از دوزخ بیرون بود (۴) زرتشت از ایزد تعالی[4] پرسید که این مرد چه کس بوده است (۵) اورمزد به افزوني پاسخ کرد که او پادشاهي بوده است و سی و سه شهر پادشاهي داشته و بسیار سالها پادشاهي میراند (۶) و هرگز هیچ کاري نیک نکرد بلکه بسیار ستمکاري و بیدادي و ظلم میکرد (۷) قضارا یکي روز بشکار می شد بموضع فراز رسید گوسفندي را دید بسته (۸) پاره گیاه دور نهاده و آن گوسفند گرسنه

(1) J15 omits در راه (2) J15, MU omit همه (3) ES has یک پای راست for پاي راست او (4) J15, MU omit تعالی.

بود (۹) و عزم گیاه خوردن میکرد اما بگیاه نمیرسید (۱۰) این پادشاه پاي بدان گیاه زد پیش گوسفند افگند (۱۱) اکنون بدان پاداش آن یکپاي او از دوزخ بیرون است و باقي[1] در دوزخ است

(۱۲) پس اگرچه گناهي کسی را جسته باشد هم ناامید نباید بودن (۱۳) و آنچه طاقت دارند کوشیدن و کرفه کردن تا بدان گناه گزارش بود چه ایزد به افزوني مهربانست بر همه کس

در پنجم

(۱) اینکه همه[2] بهدینانرا[3] میباید که جهدی تمام کنند تا یشت بکنند و نوزود شوند

(۲) چه در دین ما هیچ کرفه زیاده ازین نیست (۳) و در دین پیداست که اگرچه بسیار کار کرفه کرده باشند بگروثمان نتوانند رسیدن مگر آنگاه که نوزود کرده یا گیتي خرید یشته باشند (۴) و هیچ حال اگر بدست خویش نتوانند کردن بباید فرمودن پس ناچار مي باید که گیتي خرید بیزند همچنان بود که بدست خود یشته باشند

(۵) مرد و زن هردو[4] درین کرفه یکسانند البته نشاید که این کار فرو گذاشتن چه سرهمه کرفهاي دین اینست (۶) چه در دین[5] پیداست که دران روز که نوزود میکنند یا از بهروتي گیتي خرید می یزند سه بار روان او ببهشت رسد و جایگاه او بدو نمایند بروي نثار کنند[6]

(1) ES has دیگر همه تن for باقي. (2) MU, ES omit همه. (3) J15 omits بهدینان. (4) MU, J15 omit هردو. (5) J15 adds اویژه مازدیسنی. (6) MU, J15 add و باز گیتی آورند.

(٧) تفسیر گاهان آنست کہ[1] گاهان یعنی کہ جایگاه خویش آنروز در بهشت پدید آورده باشند

(٨) و اگر نوزود[2] نکنند یا گیتی خرید نفرمایند یشتن همچنان باشد کہ مردي غریب بشهري رسد و جایگاه نیابد کہ آنجا فرود آید (٩) اگرچہ شهري خویش[3] باشد او در رنج بود[4] (١٠) پس بهیچ کرفہ جایگاه در بهشت بدست نشاید آورد مگر بنوزودي کردن یا گیتی خرید فرمودن یشتن

(١١) معنی گیتی خرید یشتن آنست کہ در گیتی مینو خریده است و جایگاه خویش بدست آورد در مینو

در ششم

(١) اینکہ چند کرفہ آنست کہ چون کنند مزدهاي عظیم یابند و اگر نکنند بر سر چینود پل پادفراه گران بستانند (٢) یکي گهنبار است دوم فروردیان یشتن است سیوم روان پدران ومادران و دیگر[5] خویشان است چهارم هرروز سہ بار خورشید نیایش است پنجم هر ماه سہ بار ماه نیایش است یکبار کہ نو شود و یکبار کہ نیمہ[6] شود و یکبار کہ باریک شود و ششم هر سال یکبار رفیتون یشتن است (٣) اگر نتوانند یشتن باید فرمودن تا از بهروي بیزند

(٤) این شش چیز بر همہ کس فریضہ است (٥) و هیچ یکی نہ آنست کہ اگراز وقت خویش درگذرد در شاید یشتن[7]

(1) MU, ES omit کہ گاهان. (2) MU omits نوزود. (3) MU خوش. (4) MU, J15 have for the last three words, در آن پی رنج باشد. (5) MU omits دیگر. (6) ES شب چهاردهم. (7) MU نشاید یافتن and J15 نشاید گذر یافتن for در شاید یشتن of ES.

یا[1] اگر آن بود کہ یکبار[2] درگذرد و در دیگر باره دوچندان بکنند توجش آن نہ بشود[3] یا گناه گذارش آن را سودیي ندارد[4]

(٦) چہ آن هر شش گناه را گناه پل خوانند یعني هرکرا این گناه جستہ بود بر سر چینود پل باز دارند تا پادفراه بوتي رسد و هیچ کرفہ بجاي آن نہ نشیند کہ اورا از عقوبت و پادفراه برهاند

(٧) پس جهد باید کردن تا هر یکی را بوقت خویش کرده باشند تا پاداش یابند نہ پادفراه گران

در هفتم

(١) اینکہ چون از کسی عطسہ فراز آید یک اینها اهو ویریو[5] و یک اشم وهو بباید خواندن (٢) زیراکہ در تن ما دروجی است و پیتیارهٔ است کہ پیوستہ بامردم کوشد تا علتی و بیماریي بر مردم مستولی کند (٣) و در تن ما آتش است کہ اورا چهره[6] خوانند و بتازیي طبیعت خوانند و عطسہ غریزیي خوانند (٤) با آن دروج پیوستہ کارزار میکند و اورا از تن مردم باز میدارد (٥) پس چون آتش برآن دروج چیره شود و اورا هزیمت کند عطسہ از بهرآن آید کہ آن دروج بیرون آید

(٦) پس چنان باید کہ این باز بر خوانند و آن آتش را آفرین کنند کہ دیرگاه بماناد[7] تا این دروج را شکستہ میدارد[8]

(٧) چون عطسہ از کسی دیگر شنود هم این باز یعنی[9] بباید گفتن و این آفرین مینو بکردن

(1) J15 omits یا. (2) J15 adds هنگام. (3) J15 میشود for نہ بشود (4) ES ندارد for دارد. (5) MU اهنور (6) J15 چهز; ES, چعل (7) J15 بمان (8) ES میداري (9) J15 omits یعني; ES معني.

در هشتم

اینکه دین بدستور باید داشتن و فرمانبرداري از دستوران بکردن و هرکاري که کنند بدستوری ایشان کنند

(۲) که در دین پیداست که اگر چندانی کرفه بکنند که برگ درختان و ریگ بیابان و قطرهٔ باران که نه بفرمان دستوران کنند و بی خشنودی ایشان کنند هیچ کرفه بروان او نرسد و کرفه که کرده باشند پاداش گناه یابند (۳) تا زنده باشد اورا اشو نشاید گفتن و چون بمیرد ببهشت نرسد و هیچ امشاسفندی بنزدیک او نشود (۴) و اورا از دست دیوان و اهرمن رها نکنند و از دوزخ رهائی نیابد (۵) چه کار کرفه آنگاه بروان رسد که بدستوري دستوران دین آگاهان کنند وده یک ایشان از آن کرفه بدهند

در نهم

(۱) اینکه از[1] غلامبارگی و مواجری کردن پرهیز باید کردن (۲) چه مر همه[2] گناهاي دین اینست و در دین بد ازین بتر گناه نیست و مرگرزاني بحقیقت ایشانرا شاید خواندن

(۳) اگر کسی بدیشان فراز رسد و ایشانرا[3] در میان آن کار ببیند[4] هردورا سر[5] بباید برید یا از شکم[6] بشکافد هیچ گناهش نباشد (۴) و[7] هیچکس را بی دستوري دستوران و[8] پادشاهان نشاید کشت بجز از غلامبارگی و مواجری

(1) MU omits از. (2) MU omits همه. (3) MU omits ایشانرا. (4) J 15 adds : نظر کند بکشند. (5) MU پس. (6) J15 شکم او for از شکم. (7) MU adds دیگر. (8) MU adds بفرمان.

(۵) چه اندر دین گوید که غلامباره با اهرمن برابر است و با افراسیاب و ضحاک و با تور براتروخش[1] که زرتشت را کشت و با ملکوش که خواهد بودن و با از[2] سرور که در روزگار سام نریمان بود و چندان گناه که ایشانراست (۶) و اهرمن گناهمینو[3] ازین کار[4] خرمتر می شود که از دیگران گناهان دستوران واجب کردند[5] که[6] روان آنکس خود نیست می شود

(۷) چون با زنان کنند همچنان بود که با مردمان

در دهم

(۱) اینکه بر همه کس بهدینان و زنان و مردان هر که او پانزده ساله شود فریضه است کشتی داشتن (۲) چه کشتی[7] کمر بندگیست و طاعت داشتن مر خداي عزّوجلّ را

(۳) اول کسی[8] که این کشتی داشتن پدیدار کرد جمشید بود (۴) و آن جمله[9] دیو و دروج که نیست کرد بخوره[10] کشتی داشتن بود

(۵) هرکسی که کشتی بر میان بست از نیمهٔ اهرمن بیرون آمد و در نیمه اورمزدي رفت[11] (۶) و نیز تا کشتی بر میان دارد هر کار کرفه که در هفت کشور زمین کنند او هم بهرهٔ آن باشد (۷) مانند آنست که ایشان هما زور هما اشو میکنند و این کشتی از بهر آن نهاده اند که مثلا کسی در کشمیر یا ایران ویج[12] یا کنگدژ یا ورجم کرد کرفه کنند با ایشان هما زور نمی

(1) MU توربراتور. (2) MU omits از. (3) J15 گناه for گنا مینو. (4) MU omits کار. (5) J15 پیدا کرده اند for واجب کردند. (6) MU adds از. (7) MU adds بر. (8) MU omits کسي. (9) MU omits جمله. (10) J15 بخود. (11) MU has آن نیمه اورمزدی ایستاده and J15 has از نیمه ورمزدي و نیمه اهریمني ایستاد for the last ten words. (12) MU, J15 ایران کویز.

توانیم کرد پس ایشان و ما[1] کشتی بر میان داریم هم بند و هم کرفه یکدیگر اند (۸) چون کشتی ندارد هیچ کرفه بدو نمیرسد بجز آنکه خویش کند[2] پس می باید که مردم بهیچ حال کشتی از میان باز نکند تا پیوسته کرفه بهدینان بدو میرسد

(۹) و آن چهار گره که بر میزنند[3] از بهر آنست که چهار گواهی میدهد (۱۰) گره اول آنست که اقرار می آورد و گواهی میدهد بهستی و یگانگی و پاکی و بی همتائی ایزد به افزونی (۱۱) دوم گره آنست که گواهی میدهد[4] بهدین مازدیسنان که گفتار ایزد است (۱۲) سیوم گره آنست که گواهی میدهد به پیغمبری و رسولی بحق زرتشت اسفنتمان (۱۳) چهارم گره آنست که خوشتر می آورد و اقرار می دهد و اقرار[5] پذیره که نیکی اندیشم و نیکی گویم و نیکی کنم (۱۴) و از همه[6] نهاده باشم و دین پاک بر[7] اینست که من بدان ایستادم

(۱۵) و دیگر چون امشاسفندان پذیرهٔ زرتشت آمدند هم کشتی برمیان داشتند و فرق میان ایران و انیران کشتی داشتن است (۱۶) بر زن و بر مرد هر دو فریضه[8] است[9] که البته نشاید که ندارد

در یازدهم

(۱) اینکه آتش خانه نیکو باید داشتن و آتش[10] نگاه داشتن تا نمیرد و چیزی پلیدی و ناپاکی بآتش نرسد و در سه گام زن دشتان پرهیز باید کردن

(1) MU با for وما (2) MU omits کند. (3) MU میدارند for بر میزنند (4) J15 adds بهستی و درستی و راستی. (5) MU فراز. (6) MU omits همه. (7) MU omits بر. (8) J15 فریزوان. (9) J15 adds کشتی داشتن. (10) MU omits آتش.

(۲) چه هرگاه که آتش در خانه بود نیکو دارند هر آتش که در هفت کشور زمین است از آنکس خشنود باشد چون ایفیمت بخواهند و حاجت خواهند زود روا شود (۳) و هرگاه که نیکو ندارد هر آتش که در هفت کشور زمین است از آنکس[1] آزار گیرد و حاجت که خواهد[2] روا نشود (۴) اگر کسی آتش خانه نیکو ندارد اگر[3] صد دینار بآذر گشسب دهد هیچ پذیرفته نباشد و آن گناه از وی بر نشود

(۵) چه در دین به پیداست که دادار اورمزد پادشاهی در بهشت اردیبهشت امشاسفندرا داده است و گفته است که هر که تو از وی خشنود نباشی وی را در بهشت رها مکن (۶) و این نیز در دین پیداست که هرگاه که آتش نیکو ندارند زنانرا آبستنی[4] کمتر بود و فرزند نرینه کمتر زاید و مردرا نزدیک پادشاهان[5] حرمت کمتر باشد و سخن ایشان[6] قبول نبود

(۷) و هر آتشی که در خانه بمیرد سه درم و دو دانگ بمال آنکس زیان افتد یا از این خانه زیان افتد یا از جایکه بدو خواسته رسیدن نرسد

در دوازدهم

(۱) اینکه چون کسی بمیرد فرمان باید هرچند کهنه‌تر[7] جامه آغاز توانند کردن بهتر کنند (۲) الا[8] چیزی کهنه و سوده و شسته چیزی نو نشاید که در تن مرده رها کنند

(1) J15 adds پر (2) MU omits که خواهد (3) MU omits اگر (4) MU زایشنی (5) J15 adds آبرونی و (6) J15 has پذیرندش و for سخن ایشان (7) ES کهتر (8) MU یعنی to be read in connection with§ (1); J15 یا.

(۳) که در زند جد دیوداد میفرماید که چندانیکه زني یکتار را دوک کند در تن مرده بگذارند بجز از آنکه ناچاره بود هر تاري را بدانجهان ماري سیاه در جگر آنکس آویزد که جامه آغاز کرده باشد (۵–۴) و همان مرده خصم[1] او باشد و در دامن او آویزد وگوید که این جامه که درتن من کردي بخورد کرم و خرامستر[2] شده بردرون بام چهارم بایستي نهاد تا هم روان مرا ازان سودي بودي و هم ترا این عذاب نبایستي کشیدن (٦) آنکس را ازان پشیمانیها بسیار آید و سودش ندارد (۷) پس احتیاط[3] باید کردن تا هرچند کهنه تر[4] جامه آغاز کنند

(۸) و چندانکه از پس تابوت نسا بتوانند رفتن بروند (۹) چه هرگامی را که از پس نسا شوند[5] سیصد استیر کرفه بود و هر استیر چهار درم بود چنانکه سیصد استیر هزار دویست درم بود[6] (۱۰) بهر گامي چندین کرفه بود

در سیزدهم

(۱) اینکه روان پدران و مادران و خویشان نیکو باید داشتن (۲) و چون روز ایشان باشد جهد باید کردن تا یزشن و میزد و درون و آفرینگان بکنند

(۳) چه در دین پیداست که هرگاه که روز ایشان باشد نه هزار و نه صد و نود و نه فروهر اشوان با خویش آورند و بخانه خویش آیند مانند آنکه بخانه خویشتن شود و قومی[7] را بمهماني

---

(1) J15 همیال (2) J15 خرفستر (3) J15 نیکونگاه (4) ES کهتر (5) MU omits the last four words. (6) J15 omits the last seven words. (7) J15 گروهی

برد (۴) وچون درون و میزد و آفرینگان کنند[1] آن قوم[2] شاد شوند و آفرین کنند آن خانه را و کدخدا را و کدبانو را و کساني را که در آن خانه باشند

(۵) اما اگر میزد و درون و یزشن و آفرینگان نکنند از بامداد تا بوقت[3] روز[4] آنجاش بمانند و امید میدارند که مگر مارا یاد دارند (٦) پس اگر نیاورند روان ازان جا برگردند و تیزتر بر بالا[5] شوند و بگویند ای دادار اورمزد ایشان نمیدانند که همچنین ما ایشان بدانجهان می[6] باید آمدن وکسی را درینجهان رهائی نخواهند دادن (۷) اورا بدرون و میزد و آفرینگان کرفه حاجت است نه آنکه مارا بدان حاجت است (۸) و لیکن اگر ایشان روزگار ما نگاه داشتندي ما گونه گونه بلاها ازوي بگردانیدي و لیکن چون روزگار ما نگه نداشتندي ما یاري این خانه نتوان آمدن (۹) این مایه بگویند و دژم میگردند و از آنجا بشوند

در چهاردهم

(۱) اینکه چون ناخن حلال[7] کنند باید که در کاغذي کنند (۲) باژ سروش فراز باید گرفتن و سه ایتا اهو ویریو بگفتن (۳) بهر ایتا اهو ویریو بگفتن اوستا اینست ∴ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

(1) J15 گویند (2) J15 گروه (3) J15 adds هرگام (4) J15 adds دیگر
(5) MU تیر پر تاب بالا ES تیر پر تاوی بر بالا for تیز تر بر بالا
(6) J15, MU نمی. (7) J15 بخیل ; ES به چیند for حلال کنند.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

(۴) پس باژ چنانکه گرفته باشد پی درخط کند[1]

(۵) بدان دو ایتها اهو ویریو که باز میکند بهر یکی از خطها قدري خاک درمیان ناخن کند (۶) اگر این باژ نداند بواج سروش و آن سه ایتا اهو ویریو سه خط گرد برگرد ناخن بناخن گیر[2] کشیدن و باژ بکردن بدان ایتها اهو ویریو بسر ناخن گیر خاک درمیان ناخن کردن و بدشت[3] بردن (۷) باید که چهار انگشت زمین فرو برد و در[4] آنجا نهد و خاک فراز سر کند

(۸) که اورمزد به افزوني مرغی بیافریده است که اورا اشو زشت خوانند و بهمن مرغ نیز[5] خوانند (۹) کوف نیز خوانند ناخن خورد

(۱۰) البته باید که ناسوده نگذارند که بسلاح جادوان بکار آید (۱۱) و نیز گفته اند که اگر درمیان خوردني افتد از بیماریه باریک بیم باشد

در پانزدهم

(۱) اینکه چیزي بیند که باچشم نیکو آید بنام ایزد بباید گفتن (۲) چه اگر بنام ایزد نگویند آنچیز را زیاني افتد یا گزندي رسد گناهکار باشد تا معلوم باشد

(1) MU omits پي درخط کند. (2) MU omits ناخن گیر. (3) J15 بدست. (4) MU adds میان. (5) MU omits نیز.

در شانزدهم

(۱) اینکه چون زن آبستن درخانه باشد جهد باید کردن تا در آن خانه پیوسته آتش باشد و نیک نگاه داشتن (۲) چون فرزند از مادر جدا شود سه شبانروز چراغ باید افروخت اگر آتش می سوزند بهتر بود تا دیوان و دروجان گزندي و زیاني نتوانند کردن چه عظیم نازک مي باشد آن سه روز که فرزند زاید

(۳) که در دین به پیداست که چون زرتشت اسفنتمان از مادر جدا شد سه شب هر شبی دیوي با صد و پنجاه دیو بیامد تا زرتشت را هلاک کنند چون روشنائی آتش بدید بگریختندي و هیچ گزند و زیان نتوانستندي کردن

(۴) تا چهل روز فرزند تنها نشاید که بگزارند و نیز نشاید که مادر باچه پاي بر آستانه در سرای نهد یا چشم بر کوه افگند که گفته اند بدشتان[1] بد باشد

در هفدهم

(۱) اینکه چون خلال تراشند یا چوبی در بن[2] دندان خواهند کردن باید که پوست ندارد (۲) که اگر پوست اندک مایه بران بود چون در دندان کنند و بیفگنند اگر زن آبستن پاي بر آن نهد بیم آن بود که کودک بزیان آید

در هژدهم

(۱) اینکه مردمانرا جهد باید کردن تا در جواني زن بکنند و فرزند زایند (۲) و زنانرا همچنین بشوهر کردن رغبتی می باید که بود

(1) J15 بدیشان. (2) J15 omits بن; MU بن.

(۳) چه در دین پیداست که هر کار و کرفه که فرزند کند پدر و مادر همچنان بود که بدست خویش کرده باشند (۴) معنی پور[1] آنست که یعنی پول که بدین پول[2] بدان جهان رسند (۵) اگر کسی را فرزند نباشد بریده پول خوانند یعنی راه آنجهان بوی بریده است و بدان جهان نتواند رسیدن (۶) بر سر چینود پل بماند اگرچه بسیار کار کرفه کرده باشد بچینود پل گذر نتواند کردن و حساب و شمار او نکنند (۷) و هر امشاسفندی که آنجا فرا رسد اول این سخن پرسد که بدانجهان عوض خویش پدید آوردهٔ یا نه (۸) چون نیاورده باشد بروی بگذارند و روان او بر پل[3] پر درد و غم آنجا بماند

(۹) مثالش چنانکه کسی در بیابانی بود و بیم دد و دام بود و بدان نزدیکی شهری خویش بود و رود آب در پیش[4] بود و بدان رود گذر نشاید کردن پلی بود میان در افتاده و بدان شهر نتواند رسیدن همیشه درآن حسرت[5] باشد که کاشکی پل درست بودی

(۱۰) کار بفرزندان برین[6] جمله است (۱۱) پس دادار اورمزد بر مردمان ببخشود تا اگر کسی باشد که اورا علت آسمانی بود و فرزندش روزی نباشد اورا بفرمود تا کسی روان دوست را ستری[7] خویش کند و بر فرزندی بپذیرد (۱۲) چه هرگاه که کسی را[8] بگماشت آنکس بجایگاهٔ فرزند باشد و هرکار کرفه که او کند همچنان بود که بدست خویش کرده باشد

(۱۳) و پس اگر کسی از دنیا بشود و ستر فرزند ندارد بر موبدان و دستوران و خویشاوندان او واجبست که ستر او

(1) J15, MU پول. (2) MU omits بدین پول. (3) J15 omits بر پل. (4) MU omits آب درپیش. (5) Thus all. (6) J15 چهه. (7) MU بیاری. (8) J15, MU omit کسی را.

بگماشتن که کسی براي او پدید باید آوردن تا روان او از عذاب دوزخ بجهد (۱۴) چه هرگاه که خویشان او تیمار ندارند چون بدان جهان روند روان آنکس در ایشان آویزد و گوید که من چیزی بچند سال اندوخته بودم و رنج برده بودم بشما بگذاشتم و شما برگرفتید و در خرج خویش کردید و شفقت بروان من نیاوردید (۱۵) همچنین که من اینجا موقوف ماندم شمارا نگذارم که بر چینود پل گذر کنید تا ایزد داد من از شما بستاند (۱۶) پس رشن ایزد و مهر ایزد شمار او بکنند هرچه آنکس از مال او گرفته باشد[1] هر یکی دینار را چهار حساب کنند و عوض باز ستانند (۱۷) و بدان جهان زرو سیم نباشد کرفه که ایشان کرده باشند از روان ایشان باز گیرند بدین روان دهند (۱۸) ولیکن تا ستر نگمارند بر چینود پل نتوانند گذشتن و بجایگاهٔ خویش رسیدن

(۱۹) بر خویشاوندان هیچ کار فرض‌تر ازین کار نیست و هرگاه که ستر کسی بگمارند همچنان باشد که مرده را زنده کرده باشد و کرفه آنرا حد و نهایتی نیست

در نوزدهم

(۱) اینکه برزیگری کردن مانند آنست که کسی یزشن یزدان میکنند و حرمت[2] برزیگران بسیار باید داشت و رنج و پیکار از ایشان دور باید داشتن[3]

(۲) چه اندر دین پیداست که هرکسی که درخت باز نشاند تا آن درخت و دار بر جایگاه باشد هرکسی که برآن درخت

(1) J15 adds و خرج کرد. (2) J15 ارج و حرمت گرامی. (3) MU omits the last nine words.

خورد هر کرفه که بسیري آن کند برزیگر چنان بود که بدست خود کرده باشد

(۳) اگر کسی بفرماید همچنین کرفه[1] بود[2] نونو روان اورا از آن راحتها و آسانیها میرسد (۴) غله و حبوب[3] و هرچه کارنده همچنان باشد زیراکه هر که گندم و جو و دیگر دانهها بخورد و کار کرفه کند کارندهٔ آن دانهارا همچنان بود که بدست خویش کرده باشد (۵) زیراکه جان مردم بعد از افرینش ایزد تعالی[4] از کنش برزیگر برپایست[5] (۶) چه هرگاه که کسی چیزي نخورد بمیرد پس آنکس که جان مردم از کنش او برپاي بود اورا ارجمند[6] و گرامي باید داشت

در بیستم

(۱) اینکه بر بهدینان واجبست[7] که پیوسته چیزي خوردني بارزانیان میدهند بجهت آنکه در دین گوید که چون کسی را چیزها بدهی تا بخورد هر کار کرفه که دران سیري کند آن کس که نان یا خوردني بدو داده باشد همچنان بود که بدست خویش کرده باشد (۲) و اگرگناهی کند آنکه خوردني بدو داده باشد بی گناه باشد (۳) اما باید که بهدین و ارزاني بود بجد دین مگر از سر ضرورت[8] چیزي بدهند و اگر نه گناه باشد

در بیست و یکم

(۱) اینکه چون نان خورند باید که [Avestan script]

(1) MU omits کرفه. (2) MU adds که بدست خود کرده باشد. (3) J15 دانه. (4) J15 آفریدگار. (5) ES has for § (۵) the following :— پس جان مردم بعد از خدای تعالي از برزیگران است. (6) MU عزیز. (7) J15 فریضه وانست. (8) J15 adds و ناچاره.

[Avestan script] و سه [Avestan script] بخوانند بخاصه در آفرینگان

(۲) چه در دین به مازدیسنان پیداست که چون میزد و آفرینگان خواهند کردن باید که همه کس باز گیرند (۳) چه در میزد که نشسته باشند هر مردي را فرشته بردست راست ایستاده باشد و موبدان را دو فرشته (۴) و چون درایان خورند و حدیث کنند فرشتگان ازان بشوند و بجاي فرشته دیوي بایستد

(۵) و بروزگار پیشین عادت مردم[1] چنان بود که اگر کسی درمیان میزد بدر آمدي آنکس که آفرینگان خوان بودي هرچه بدان آفرینگان خرج شده بودي ازآنکس که سخن گفته بودي باز ستدي و نیز گفتي که چون میزد من بزیان آوردي هرچه مرا خرج شده است باز ده[2]

(۶) و در دین جائي پیداست که از درایان خوردن خود آن گناهست که هر کسی که در نان خوردن مي دراید همچنانست که مینوان یزدانرا می زند و می آزارد[3]

(۷) پس اگر کسی باشد که درون نتواند یشت بواج هورمزد یعنی امشاسفندي[4] نان باید خوردن (۸) و اگر البته نداند [Avestan script] و سه [Avestan script] بخواند و نان بخورد (۹) پس دهن پاک کند و چهار اشم وهو و دو ایتا اهو ویریو بگفتن پس سخن[5] کردن

(۱۰) چه هرگاه که این قاعده بجا آورند به اشم وهو نخستین چندان کرفه بود که ایزد به افزونی را شناسیده بود به اشم وهو

(1) J15 ائین بهدینان for عادت مردم. (2) MU has چون میزد من مي آزارد و مي رنجاند است باز ده for the last twelve words. (3) MU مي زند و مي آزارد for مي زند و مي آزارد. (4) MU [Avestan script] for امشاسفندی. (5) J15 حدیث.

دويم چندان كرفه بود كه سروش اشورا به پيشتر و[1] شناسيده بود به اشم وهو سيوم چندان كرفه بود كه خرداد و مرداد امشا اسفند بيشتر و شناسيده بود به اشم وهو چهارم چندان كرفه بود كه هرچه دادار اورمزد آفريده است بيشتر و شناسيده بود (۱۱) بهر لقمه كه بخورد چون باژ باشد خورداد و مرداد امشاسفند آفرين بگويند (۱۲) و اگر بي باژ خورد چون ديوان آنجا حاضر باشند گويند كه زهر مار خوردي (۱۳) پس نگاه كن تا كدام بهتر ازين هردو

در بيست و دوم

(۱) اينكه جادنگوئی كردن مانند آنست كه كسی يزشن يزدان ميكند (۲) پس واجب بود كه پيوسته بجهت موبدان و دستوران و ارزانيان جادنگوئی كنند

(۳) چه در زند هادوخت گويد كه كسی كه جادنگوئی كند و از بهر ايشان چيزي از مردم فراز گيرد و بايشان رساند بی خيانت چنان باشد كه از مال خويشتن بدو داده باشد (۴) و مينوان ازان بر حساب بوي گيرند همچنان آنكس كه داده بود اورا نيز همچندان[2] كرفه حساب كنند[3]

در بيست و سيوم

(۱) اينكه پيوسته گناه بايد پرهيختن و خويشتن نگاه داشتن و بخاصه آنوقت كه گوشت خورده باشند

(۲) اگر گوشت خورده باشند و گناه كنند هر گناه كه حيوان كند آنكس را بود كه گوشت خورده باشد (۳) مثلا اگر اسپی[4]

(1) MU omits و به پيشتر. (2) MU همچنان. (3) J15 adds و گيرنده. (4) MU گوسفندی.

لكه بر كسی زند گناه آنكس را بود كه گوشت خورده گناه كرد

(۴) پس جهد بايد كردن تا هيچ گناه نكند بخاصه در وقت كه گوشت خورده باشد

در بيست و چهارم

(۱) اينكه چون كودك ازمادر بزايد بايد كه پراهوم پيشتر بدهندش از بهر آنكه عقل و خرد و دانش بيشتر بوي رسد بلاش كمتر بود[1]

(۲) اگر دران وقت پيشت نكنند اندك هوم بوي فراز گيرند ايتا اهو ويريو بخوانند و پاره آب در وي كنند و آنرا پراهوم كنند و بكودك دهند و بعد ازان شير دادن

در بيست و پنجم

(۱) اينكه با هر كسی كه پيماني و قولی كنند كوشش[2] بايد كردن و بجا آوردن (۲) اگرچه بسيار چيز بدان سبب بزيان شود[3] آن پيمان بدروغ نبايد كردن

(۳) چه در دين ما آنرا مهر دروج خوانند و در دين فرمايد كه كسی كه مهر دروج كند راه بهشت برو بسته بود و آنكس خود دشخوار ازين جهان بيرون شود تا بروي علامتی پيدا نشود (۴) و مهر دروج چنان بد است كه كسی را طالعی نيك افتاده بود يا عمرش كم مايه مانده بود بی خلاف[4] مهر دروج

(1) ES gives the last three words; J 15 omits them; MU has, for these words, آنكس كمتر بر آيد. (2) MU تا. (3) MU آيد. (4) J 15 بيگمان for بي خلاف.

بفرزندان او رسد (۵) و هر خاندانی که نا پیدا شود یا تخمکانی[1] که بر افتد یا بلاهای عظیم که بر مردم رسد که ازان بدشخواری رهائی یابد همه ازان بود که مهر دروج کرده باشند

(۶) اگر خویشتن یا بدیگران[2] در دین جایگاهی پیداست که انوشه روان زرتشت اسفنتمان از هورمزد به افزونی پرسید از گناهائی که مردم کند کدام بتر (۷) هورمزد به افزونی فرمود که هیچ گناه بتر ازان نیست که دوکس با یکدیگر قولی کند چنانکه هیچکس درمیان ایشان نباشد بجز من که هورمزدم پس ازان دوکس یکی باز گردد و گوید که من خبر ندارم و آنکس را گواه بجز من هیچ کس نباشد (۸) ازان بتر هیچ گناه نیست و آنکس خود ازینجهان بیرون نشود تا کیفران بوی برسد بدینجهان پادفراه او از همه سخت‌تر است و آن کس بدبخت هردو جهان بود (۹) و این قول با اشوان و دروندان یکسانست

در بیست و ششم

(۱) اینکه دانایان و پیشینگان گفته اند که چون مردم پانزده ساله شود می باید که از فرشتگان یکی را پناه خود گیرد و از دانایان یکی را از داناي خود گیرد[3] و از دستوران و موبدان یکی را بدستور خود گیرد (۲) تا اگر وقتی آستانه پیش آید ازان امشاسفندان ایفیست[4] خواستاری کند تا اورا ازان آستانه رهائی دهند (۳) اگر وقتی کاري پیش آید و راي و مشورتی

(1) J15 تخم دانی. (2) MU omits the last four words. (3) J15 omits the last nine words. (4) J15 adds تندرستي و رستگاری کند.

باید با آن دانا سگالش کند تا تدبیر آن دانا اورا بگوید[1] (۴) و اگر شایست و ناشایست پیش آید باآن دستور بگوید تا اورا جواب دهد

(۵) چون فرمان این سه کس بجاي آورده باشد فرمانبرداری ایزد بکرده باشد (۶) خاصه فرمان دستوران که خشنودي ایشان در خشنودی ایزد پیوسته است و دستوران پیش ایزد به افزوني چندان مرتبه دارند که آن گناهاي که مردمان کنند سه یکي بتواند بخشیدن و هورمزد به افزوني نیز[2] آنگناه بدستور بخشد (۷) پس فرمانبرداري دستوران بر همه کس واجبست و این سخن از جمله سخنها کردني است .

در بیست و هفتم

(۱-۲) اینکه اگر کاري پیش آید که ندانند[3] که کرفه است یا گناه چنان بهتر آید که بجایگاه رها کنند آن کار کردن تا بوقتی معلوم کنند[4] بدرست[5] که آن کار گناه است یا مزد (۳) اگر بنا دانسته کاري کنند اگرچه کرفه بود گناه باشد اورا

(۴) چه در دین پیداست که بجز از آنکه از دستوران پرسند هیچ کاري نشاید کردن (۵) از سر خویش چه خرد هر کسی را یکي بود پس دو خرد افزونتر از یکی[6] پس واجب کند[7] پرسیدن از دستوران

(1) J15 adds تا دانا برابزني خویش بدو راه نماید (2) J15 adds تا بگاه آگاه شوند (3) MU بکنند (4) J15 adds خواستاری ایشان بخشش کند یعنی (5) MU adds و راست (6) MU omits the last six words (7) J15 فریزوانست for واجب کند.

در بیست و هشتم

(۱) اینکه چون اوستا بیاموزند چنان باید که بدرست و راست آموزند و بآهستگی و ساکنی خوانند (۲) و آنکه بیاموخته باشند پیوسته می باید خواندن و یاد میداشتن

(۳) چه در دین به پیداست که ایزد میفرماید که هرکسی که اوستا از یاد باز کند روان او از بهشت چندان دور کنم که پهنای زمین است (۴) و در زند اوستا آورده است که در روزگار پیشین کسی که اوستا بیاموخته بودی و از یاد باز کردی تا آنگاهی که دیگر بار زبر کردی اورا نان چنانکه بسگان دهند دادندی (۵) و جای دیگر خوانده ام که نان سر نیزه بدو دادندی

در بیست و نهم

(۱) اینکه چون سخاوتی و رادی کنند باید که بجای ارزانیان کنند و اندیشیدن که این کسی را که این چیز بدو میدهم ارزانی است یا نه

(۲) پس جهد باید کردن تا بناارزانیان ندهند (۳) چه در دین به[1] آن کس که سخاوت بناارزانیان کند هرزه کاری بی سود دهش خوانند و روز بروز آنکس را پادفراه و عقوبت افزاید[2] (۴) و هرچه بناارزانیان دهند آن چیز نیست کرده باشند

در سی ام

(۱) اینکه بشب آب نشاید ریختن بخاصه از جانب[3] اواختر که بتر بود[4] پس اگر ضرورت ریختن[5] باشد یک اینا اهو ویریو بباید خواندن و آب را آهسته ریختن

(1) MU adds پیداست (2) J15 وسختی رسد for افزاید (3) MU جوانب
(4) MU نیز بود for که بتر بود (5) J15 omits ریختن.

(۳) همچنین بشب آب نشاید خوردن چه گناه بود (۴) اگر ضرورتی باشد روشنی حاضر[1] بباید کردن و نخست چیزی از طعام بخورد تا گناه کمتر بود

در سی و یکم

(۱) اینکه هرگاه که نان خورند سه لقمه از تن خویش باز باید گرفتن و بسگ دهند (۲) و سگ نباید زدن (۳) چه از درویشان هیچ کس درویشتر از سگ نیست پیوسته نان باید دادن چه کرفه عظیم باشد

(۴) و در دین چنین پیداست که اگر سگی براه خفته باشد نشاید که پای سخت بر زمین نهند که او بیدار شود (۵) و در روزگار پیشین هر روز بسوی سگان نان راتب کرده بودندی بتابستان سه بار بزمستان دو بار از بهر آنکه بچینود پل بفریاد روانهای او خواهد رسیدن

(۶) بگیتی پاسبان مردمان و گوسفندان است (۷) اگر سگ نبودی یک گوسفند نتوانستندی داشت (۸) هرگاه که او بانگ کند چنانکه بانگ[2] او بشنود دیو و دروج بدوارد[3] از جایها بگریزد

در سی و دوم

(۱) اینکه چون مرغ در خانه بانگ کند و یا خروس بی هنگام بانگ کند باید که نکشندش و بد فالی ندارند (۲) زیرا که از سبب آن بانگ میکند که در آن خانه دروجی راه یافته

(1) MU omits حاضر. (2) MU omits this word. (3) MU دارد.

است و مرغ یا خروس طاقت[1] آن نمیدارد کہ آن دروج از آن خانہ باز دارد و مرغ بیاری دادن خروس میشود و بانگ میکند (۳) پس اگر وقتی چنان اتفاق اُفتد خروس دیگر بباید آوردن تا بیاری یکدیگر آن دروج را بزنند (۴) و اگر خروس بیوقت بانگ کند نباید کشت کہ سبب این بود کہ گفتم

(۵) چہ در دین بہ پیداست کہ دروجی است آنرا سیج خوانند بهر خانہ کہ کودک بود آن کوشد تا گزندي بدان خانہ رساندش (۶) باید کہ[2] خروس نگاه میدارند تا آن دروج را بزند و ازان خانہ اورا راه بدهد[3]

درسی و سیوم

(۱) اینکہ چون جایگاهی بود کہ بیمی و ترسی بود نسا در زیر زمین نهان کرده باشد آشکارا باید کردن چہ عظیم کرفہ باشد

(۲) چہ در دین بہ پیداست کہ نسا در زیر زمین نهان کنند اسفندارمد امشاسفند همی ارزد چنان سخت است کہ کسی را مار یا گزدم در جامہ[4] خواب[5] بود و زمین را نیز همچنان است (۳) کہ نسا در زیر زمین کني چنین چون آشکارا کنی ازان رنج برهانہ

درسی و چهارم

اینکہ عظیم بباید پرهیزیدن از بسیار کشتن حیوان و گوسفندان

(۲) چہ در دین گوید کہ هر کسی کہ حیوان و گوسفند بسیار کشد بدان جهان هرتار موي گوسفند مانند تیغ تیز باشد و بروان آنکس آویزد

(1) J15 توانائي (2) J15 adds مرغ و (3) MU بدان خانہ او راه نمیکند for the last five words. (4) J15 جایہ (5) ES, زیر جامہ for جامہ خواب.

(۳) و چند چیز است کہ کشتن ایشان بتر است و گناه بیشتر بره و[3] بزغالہ و گاو ورزا و اسپ کارزاری و مرغ کاشکینہ کہ ملخ گیرد و خروس و ازین جملہ خروس گناه بیشتر باشد (۴) و اگر ناچاره باشد خروسي کہ بانگ نکرده باشد شاید کشتن و سر ایشان بباید پشتن (۵) و هیچ سر حیوان نایشتہ نباید خوردن کہ آن نا اشو داد باشد (۶) اگر سر نتواند پشتن یک کره بباید پشتن[4] بدل آنرا

درسی و پنجم

(۱) اینکہ چون روی بخواهند شستن یک اشم وهو بخوانند و دهن سخت برهم نهند تا آب از ناشتا در دهن نشود (۲) چون روی بشوید ✱ بخوانند تا درج نسش[5] زده شود

درسی و ششم

(۱) اینکہ سخت واجب است بر مردمان و زنان برشنوم کردن زیراکہ مردم در شکم مادر دشتان میخورد (۲) بسبب آنرا برشنوم باید کرد یکبار تا ازان پلیدی پاک شود (۳) چہ اگر پانزده سالہ شود و برشنوم نکند بهرچہ دست باز نهد خوره و پاکي آن چیز بکاهد و بردرون و پادیابی نشاید کہ دست باز نهد

(۴) و در دین گوید کہ اگر کسی برشنوم نا کرده بمیرد روان او چنان گندد[1] کہ بتابستان نسا یک ماهہ (۵) و چون

(3) MU omits بره و (4) J15 omits §§ (۵) and (۶) up to بباید پشتن (5) J15 نسروشت. (1) J15 گندد.

روان او بر سر چینود پل رسد امشاسفندان و یزدان از گند آن روان بگریزند و حساب و شمار او نتوانند کردن (٦) او بر چینود پل بماند و نتواند گذشتن و بسیار پشیمانی خورد و سودش ندارد

(۷) و اگر کسی[1] برشنوم باید کرد و نتواند کرد و نکند اگر هزار بار سر[2] بپادیاب[3] کند ازان پلیدی پاک نگردد و آن سرشت[4] پلیدی است که درمیان رگ و پی است و گوشت و استخوانست بجز[5] نیرنگ دینی دیگر هیچ چیز پاک نشود

(۸) و آنکس نیز که برشنوم مردمان کند باید که مردی باشد روان دوست و راست گفتار و پرهیزگار چنانکه بپارسائی و مستوری[6] مشغول باشد (۹) اگر زنهار در وی خیانتی پدیدار آید در آن ملامت باید که دستوران اورا یکبیک بند باز کند و بخورد سگان دهندش[7] (۱۰) باید که بدین کار مردی پاکیزه تر و پرهیزگار تر نگریند تا این گناه از وی حاصل نیاید

در سی و هفتم

(۱) اینکه چون فروردیان در آید باید که هرکس در خورد طاقت[8] خویش درون و یزشن و میزد و آفرینگان فرمایند و کنند (۲) و این ده روز بر همه کس فریضه است آن بهتر که بخانه خویش سازند چه روانها هرکسی بخانه خویشتن شوند (۳) وگوش بدیشان دارند تا درون و میزد و آفرینگان سازند

(۴) آن ده روزهمه روانها بدین گیتی باشند بهر خانه که میزد بیشتر کنند آن کدخدا را و کدبانوی[9] آن خاندانرا و آن جمله

(1) J15 adds سر (2) MU adds چینود پل (3) MU پادیاب (4) ES نسرشی (5) MU الا به (6) J15 پاکی (7) J15 omits the last four words. (8) J15 توانائی (9) J15 کدخداو کدبانو for خانه را.

را که دران خانه باشند آفرین کنند[1] و هر آئین آن سال کار آن خاندان بهتر باشد و دخل و اندر آمدن شان بهتر باشد (۵) و هرکرفه که[2] آن از بهر روان[3] و دردگان کنند[4] همچنان باشد که بروان خویشتن کرده باشند (٦) و چون ازین گیتی بگذرند آن روانها پذیرهٔ او باز آیند و خرمی کنند و اورا دل باز دهند و نیز پیش دادار اورمزد آزادی کنند و گویند که اشو روان مارا از یاد باز نکرد تا او درآن جهان[5] بود ما ازو خشنود بودیم اکنون ما همداستانیم که اورا آن کرفهای ما هم بهره کنی و روان اورا بجایگاهٔ اشوان رسانی (۷) این سخن بگویند و آن روان را امید میدهند تا حساب او بکنند (۸) پس با او بچینود پل گذر کنند تا بجایگاهٔ خویشتن برسد پس ایشان باز گردند

(۹) پس جهد باید کردن تا فروردیانرا نیکو دارند و روان پدران و مادران و خویشان ازیشان بآزادی باشند (۱۰) چه اگر بناخشنودی برگردند نفرین کنند چون این روان ازین گیتی بشود اورا ملامت کنند و گویند تو پنداشتی که ترا پیوسته آنجا رهائی خواهند کردن ترا بدین جهان نمی باید آمدن (۱۱) اکنون تو بسوی ما کارکرفه کرده بودی و مارا یاد کردی ما نیز ترا فریاد رسیدی و ازین جایگاه بیمناک ترا برهانیدی (۱۲) او بسیار پشیمانی میخورد و هیچ سودی ندارد

در سی و هشتم

(۱) اینکه جهد و کوشش باید[6] از هم کاسه جددینان بباید پرهیزیدن و بکوزهٔ ایشان آب نباید خوردن (۲) و اگر کوزهٔ برنجین

(1) J15 و MU omit آفرین کنند (2) MU adds ما (3) MU omits ازبهر (4) MU گفتم for روان (5) MU omits جهان (6) J15 باکوشش باشد for جهد و کوشش باید.

یا ارز زیں بود[1] بپادیاب و آب بایدشستن تا آب خوردن شاید[2] (۳) اگر کوزه سفالیں و چوبیں بود البته نشاید[3]

(۴) زیراکه هرگاه که کسی بنا شستهٔ کسی خورد دل میل بسوی او کند چه گناه بود گناه کردن را دلیر شود و روان او بدروندی گراید

در سی و نهم

(۱) اینکه آتش بهرام را که در شهری یا در دہی نهاده باشند نیکو باید داشتن (۲) و بشب یکبار بر باید افروختن و بروز دو بار (۳) چه اندر دین پیداست که اگر آتش بهرام نبودی هیچکس از شهری بشهری نتوانستندی شدن زیراکه از خورهٔ آتش بهرام است که در راهها کس برکس زیادتی[4] نتواند کردن

(۴) باید که هیزم تمام بدهند وکسی که می افروزد اورا نان و نفقه بدهند (۵) چه هرگاه که آن آتش خشنود شود و نیکو دارند هر آتش که در هفت کشور زمین بود از آنکس خشنود باشد

در چهلم

(۱) اینکه هیربد را و پدررا و مادررا نباید که آزارد و اگر بسیار رنجی و دشواری و زیان از ایشان به بیند[5] البته نباید که جواب ایشان بزیادتی باز دهد (۲) چه خشنودی ایشان در خشنودی ایزد پیوسته است هرگاه که ایشان را بیازارند اورمزد

(1) J15 adds اگر کاسه یا کوزه—: پس بآتش بمالیدن (2) J15 adds برنجین یا روئین آب خورد هم بدین میوه پاک کنند اگر گلی وچوبین بود از خانه دور کنند بجددینی بخشند مثل ایوخشتین آلوده همچنین (3) J15 adds پاد یاب کنند خوردن (4) J15 adds دست درازی (5) J15 adds سخت و درشت از ایشان بشنوند البته نباید آزارد.

به افزونی را بیازرده باشند (۳) و هیچ کار و کرفه بمینوان نتواند رسیدن تا ایشانرا خشنود نکند و ممکن نیست که هیچکس تمام حق این سه کس باز گذارد

(۴) در زند هادوخت گوید [illegible] [illegible] [illegible][1] [illegible] [illegible][1] [illegible] [illegible][2] [illegible] [illegible] که ای زرتشت نباید که پدرو مادر و هیربد بیازاری

(۵) پس هر روز سه بار فریزوانست که در پیش این سه کس دست بکش کردن و گفتن که شمارا مراد چیست تا من آن اندیشم و گویم و کنم (۶) اگر ناشایست از من در وجود[3] آمده است باید که مارا اشو داد کنند

در چهل و یکم

(۱) اینکه زن دشتان عظیم باید پرهیزیدن تا نان و خورش به پیمانه بدهند (۲) چه آنرا بتواند خوردن .بیش ندهند و آب همچنین از بهر آنرا که هرچه از زن دشتان سر آید بهیچ کار نیاید

(۳) چون نان خواهند خوردن دست بآستین کنند یا چیزی بر بالاء آستین نهند می باید که دست برهنه او هیچ جا باز نیاید (۴) چه هر قطره آب که بر اندام زن دشتان

(1) Both MU, J15 have this name in the genitive (2) J15 [illegible] MU [illegible]. (3) MU حود (خود؟) for وجود.

چکد سیصد استیر گناه باشد (۵) و هر پادیاوی که باشد از پانزده گام زن دشتان بباید پرهیزیدن (۶) از مرد اشو سه گام دور باید بودن و چشم او در هرچه نگاه کند خوره و پاکی آنچیز بکاهد

(۷) و بر هر زن فریزوانست دوازده دشتان گناه یشتن (۸) یکی از جهت آن گناه را که در مینو جستم باشد (۹) دوم از جهت آن گناه را که در ستارگان جستم باشد (۱۰) سیوم از جهت آن گناه را که در خورشید جستم باشد (۱۱) چهارم از جهت آن گناه را که در ماه جستم باشد (۱۲) پنجم از جهت آن گناه را که در مینو آتش جستم باشد (۱۳) ششم از جهت آن گناه را که در مینو آب جستم باشد (۱۴) هفتم از جهت آن گناه را که در مینو زمین جستم باشد (۱۵) هشتم از جهت آن گناه را که در مینو باد جستم باشد (۱۶) نهم از جهت آن گناه را که در خورداد جستم باشد (۱۷) دهم از جهت آن گناه که در مرداد جستم باشد (۱۸) یازدهم از جهت آن گناه را در خردک گاه[1] جستم باشد (۱۹) دوازدهم از جهت آن گناه را که در ههرنسا جستم باشد (۲۰) پس بر هر کسی فریزوانست این قدر را اگر کسی توانگرتر بود هژده فریزوانست و اگر بغایت سیم دارد بیست و یک جای دیگر خوانده‌ام که بیست و چهار فریزوانست اما کهترین[2] کسی را این که ما یاد کردم واجبست

(۲۱) آنچه بزندگانی کند بهتر بود هماچندان بود که کسی درختی باز نشاند هر سال میوهٔ آن درخت میخورد هر سال هماچندان کرفه می افزاید (۲۲) و اگر ده سال و اگر صد سال بزید هر سال هماچندان بیشتر می‌شود (۲۳) اگر پس از وی کنند

(1) MU خوردکه گاه for خردک گاه of J15 (2) MU کهترین.

آنکه بود زیانه نشود بزندگانی نیز آن باشد که هر کسی که از بهر خود کاری کرده باشد که خود پس از وی بکنند بسیار فرقست تا بدست خویش کند نه از پس وفاتش

در چهل و دوم

(۱) اینکه سخت پرهیز باید کردن از گناه همیمالان (۲) همیمالان آن[1] بود که کسی دروغ و[2] بهتانی برکسی نهد یا کسی با زن کسی خیانتی کند تا زنی از شوهر خویش بستر جدا کند

(۳) این گناه است که هیچ توجش نیست الا که از آن کس که ترا گناه در وی جستم باشد آمرزش خواهی (۴) پس[3] چینود پل آن روانرا باز دارند تا آن گاه که خصم او در رسد و دادی از وی بستاند آنگاه رهائي یابد

(۵) هرگاه که کسی دروغی یا بهتانی بر کسی نهد تا آن دروغی باز پس میگویند دل آنکس آزارد نو نو روان آنکس را پادفراه میرسانند (۶) این گناه بکار کرفه نشود تا خصم را خشنود نکنند (۷) این گناه سختست بباید پرهیختن تا نکنند

در چهل و سیوم

(۱) اینکه تخشش باید کردن بکشتن خرفستران و حشرات زمین چه در دین کرفه عظیم نهاده است

(۲) خاصه این پنج چیز است یکی وزغ که در آب باشد دوم مار و کژدم سیوم مرجش[4] که می پرد چهارم مورچه و پنجم

(1) MU omits the first two words (2) J15 omits دروغ و (3) MU اگر نه پس (4) ES مگس; J15 has مگس on the margin.

موش (۳) پس هرگاه که وزغ از آب بر آورند و خشک کنند بعد از آن بکشندش هزار و دویست درم سنگ کرفه باشد (۴) و هرگاه که ماری بکشند و اوستا که آنرا هست بخوانند همچنان بود که آشموغ را بکشته باشد (۵) و هرکسی مرجش بکشد چندانی کرفه بود که کسی ده روز باژ میخواند (۶) در دام اهرمن هیچ چیز زیانکارتر ازین نیست چه اگر بهوا بر میزد پشه شود و اگر در خاک میزد کرم شود و اگر در آب میزد زرد شود و اگر در گوشت کفتار میزد مار شود و اگر در سرکین میزد خزندگان شود (۷) هر که مورچه دانه کش بکشد چندانی کرفه بود که کسی هورمزد یشتی بخواند (۸) و هر که خراستر بسیار کشد چندانش کرفه بود که هیر بدی یزشن یزدان میکند هر دو کرفه یکسانند (۹) هر که موشی بکشد چندان کرفه بود که چهار شیر بکشته باشند (۱۰) پس بر همه کس فریزوانست به خراستر کشتن جهد کردن

در چهل و چهارم

(۱) اینکه بهدینان تا توانند کردن پای بر زمین نباید نهادن چه گناه باشد مر سفندارمد امشاسفند را رنج میرسد (۲) و آنرا گناه کشاده دوارشنی خوانند

در چهل و پنجم

(۱) اینکه پیوسته می باید که توبت کردن بر یاد دارند

(۲) هرگاه که گناه از دست آید[1] جهد باید کردن تا پیش هربدان و دستوران و ردان شوند و توبت بکنند

(1) ES بجهد.

(۳) که گناه مانندهٔ کرفه همچنان که کرفه ازان وقت که[1] بکنند (۴) تا مردم زنده باشد هر سال دیگر بر میشود (۵) و گناه نیز همچنان هر سال بر سر میشود و چون توبت بکنند دیگر نیفزاید همچون درختی بود که خشک شود و دیگر افزایش نکند

(۶) و توبت آن بهتر که پیش دستوران و ردان کند و توجش که دستور فرماید چون بکنند هر گناهی که باشد ازین بشود (۷) توبت دستوران کنند توبت هم خوانند (۸) و اگر دستور نباشد پیش کسانی باید شدن که دستوران بگماشته باشند و اگر ایشان نیز نباشند بنزدیک مردی روان دوست باید شدن و توبت[2] بکردن

(۹) در وقت آنکه از دنیا بشود بر پسران و دختران و خویشان فریزوانست که توبت[2] در دهن رنجور دهند اشم وهو در دهن دهند (۱۰) چه دستوران گفته اند که چون توبت[2] بکردند اگرچه بسیاری گناهها کرده باشند بدوزخ نرسند بسر چینود پل پادفراه بدهند پس بجایگاه خویش رسانند

(۱۱) و توبت[2] آن بود که آن گناهی که کرده باشند توبت[2] بکنند و دیگر آنگناه نکنند اگر کنند آن باز پس آید

در چهل و ششم

(۱) اینکه چون مردم چهارده ساله باشند کشتی برباید بستن چه دستوران گفته اند که آن نه ماه که در شکم مادر بوده اند هم اندر حساب باید گرفتن

(۲) چه در دین ما کاری بهتر از کشتی داشتن نیست هرمرد و زن فریزوانست (۳) و بروزگار پیشین اگر کسی پانزده ساله تمام

(1) MU adds کرفه (2) MU پتت.

شدي و كشتي نداشتي اورا بسنگسار كردندى كه نان و آب بروي حرامست

در چهل و هفتم

(۱) اینکه چون کودک هفت ساله بمیرد باید که یشتی سروش از بهر وی بباید کردن و درون شب چهارم یشتن
(۲) چه در دین گوید که روان کودکان بروان پدر و مادر رود و اگر پدر بهشتی باشد با وی ببهشت شود اگر دوزخی باشد بدوزخ رسد اگر مادر بهشتی باشد باوي ببهشت رسد و اگر دوزخی بود با وی بدوزخ رسد

(۳) پس هرگاه که یشت سروش بکردند روان کودک از روان پدر و مادر جدا شود و ببهشت شود و در پیش یزدان پدر و مادر را شفاعتخواه باشد بدان جهان

در چهل و هشتم

(۱) اینکه چون دیگ پزند آب دو بهره سه یکی تهی باید کردن باید که سه یک دیگ تهی بود تا اگر وقتی که دیگ بجوشد بسر بر نشود و آب در آتش نشود (۲) چه اگر نه چنین کنند و آب در آتش شود هزار و دویست درم سنگ گناه بود پس نگاه باید داشتن تا این گناه نجهد

در چهل و نهم

(۱) اینکه چون آتش بر چینند یک ساعت هم آنجا باید داشتن تا بوم آتش سرد شود پس بر گرفتن و بآتشگاه بردن (۲) نشاید که زمین گرم آتش بآتشگاه بردن تا معلوم باشد

در پنجاه ام

(۱) اینکه هر روز بامداد که از خواب برخیزند نخست دست را بآب پاک نباید شستن
(۲) پادیاب یا بر میوه یا گیاهی که آب بدو نرسیده باشد دست و روي و بینی و چشم و پاي شستن پس خشک کردن بآب شستن سه بار چنانکه از روي[1] تا گوش تر شود (۳) دهن برهم باید نهادن تا آب در دهان نشود چه اگر قطرهٔ از ناشتا در دهن شود سیصد ستیر گناه باشد (۴) پس دست تا بازو سه بار بآب شستن نخست دست راست پس دست چپ و همچنین پاي راست و پاي چپ شستن

(۵) پس کیمنا مزدا گویند چه هرگاه که چیزی بواج خواهند خواندن باید دست روي[2] بپادیاب[3] شسته باشد اگر نه اوستا پذیرفته نباشد و درج نسش نه بدوارد تنافوري گناه باشدش

در پنجاه و یکم

(۱) اینکه بر همه کس فریضه است کودک بدبیرستان فرستادن و چیزي آموختن (۲) چه هرکار و کرفه که فرزند کند همچنان باشد که پدر و مادر بدست خویش کرده بود (۳) پس جهد باید کردن تا چیزي نیکو بیاموزند شان از کرفه و گناه آگاه کنند چه از بهر روان خویشتن میکنند تا ایشان بر کرفه کردن دلیر باشند
(۴) چه اگر نیاموخته باشند پس کار و کرفه کمتر کنند بروان پدر و مادر کمتر رسد (۵) ونیز آن باشد که اگر فرزندرا بدبیرستان ندهند و چیزي نیاموزند برگناه کردن دلیر باشند آن گناه بگردن پدر و مادر باشد

(1) MU گوش for روی (2) J 15 omits روی (3) MU بآب.

(٦) پس حق فرزندرا آنگاه گذارده[1] باشند که ایشانرا چیزی بیاموزانند خاصه ازدین شایسته و ناشایسته چه سرمایه اینست اگر نه کار این جهان بر نیک و بد بسر می آید

در پنجاه و دوم

(١) اینکه بر همه کس فریضه است که هر سال فروردین ماه در آید روز خورداد درونی بکردن و هرچه بدست توانند آوردن از همه چیز بدان درون نهادن بخشنومن [illegible][2] یشتن تا آن سال کارهای بدو روزی و دخل اندر آمدن بهتر بود

(٢) چه در دین به پیداست که هر سال چون فروردین ماه و خورداد روز در آید روزی بمردم بخشند هرچه دران سال بهره مردم خواهد گذاشتن آنروز بنویسند (٣) پس چون این درون بیزند خورداد امشاسفند آنکس را شفاعت گر باشد

در پنجاه و سیوم

(١) اینکه چون در روزگار پیشین کسی بسفری خواستندی شدن که کمتر از دوازده فرسنگ بودی این یک درون بیشتندی تا اندر آن سفر رنجی نرسید و کارها برمراد بودی و شغلها کشاده شدی (٢) و بر همه کس فریضه است که چون بسفری خواهند شدن این درون یشتن

(٣) تا آنکس بسفر باشد هر بهرام روز این درون بفرمایند یشتن تا آنکس بسلامت بخانه رسد (٤) خشنومن اینست [illegible] هیربد را خود معلوم است

(1) J 15 adds گردن (2) Corrected from [illegible] of both MU and J15.

در پنجاه و چهارم

(١) اینکه اگر کسی زنی چکر دارد اگر از وی فرزند نرینه حاصل آید[1] بستری آنکس شاید و آنکس بریده پل نباشد (٢) و اگر مادینه بود باید که مرد غافل نباشد از بهر وی خود ستری بگمارد (٣) خویشاوندی روان دوست پسر خود بنشاند[2] تا روان او بریده پل نبود

در پنجاه و پنجم

(١) اینکه چون نوزود کرده باشد و اتفاق که درون نتواند یشتن باید که بواج اورمزد نان خورد پس واج چندانکه از درون بکنند بکند تا کم گناه باشد

در پنجاه و ششم

(١) اینکه چون کسی آب تاختن خواهد کردن باید که از پای آب تاختن نکند (٢) چه در زند جد دیو داد آن را گناه گران گفته است

(٣) چون آب تاختن بنشینند باید که از پاشنه تا سر انگشت پای آب تاختن بیش نکند چه اگر بیشتر بود هر قطرهٔ تنافوری گناه باشد (٤) چون آب تاختن خواهند نشستن یک ایتا اهو ویریو گفتن چون کاری تمام شود سه اشم وهو دوبار [illegible] سه بار [illegible] و چهار [illegible] تاسر خواندن (٥) چه هرگاه چنین کنند بر چشم و دل مردمان شیرین باشد و نزدیک پادشاهان سخنش قبول بود

(1) J 15 زاید for حاصل آید (2) MU omits بنشاند.

در پنجاه و هفتم

(۱) اینکه خار پشت را نشاید کشتن و هر جائی که ببینند برباید گرفتن و بصحرا بردن تا بسوراخی شود که عظیم کرفه می داشتند (۲) زیراکه خار پشت در خانهٔ مورچه شود مورچه بمیرند هزاران ماررا و دیگر گزندگانرا بگیرد و خورد واو همه خرفستر خورد (۳) پس این سخن از جمله واجبات است

در پنجاه و هشتم

(۱) اینکه می باید که بهدینان جهد کنند تا زنده روان یزند (۲) چه هرگاه که زنده روان یشته باشد هر سال هماچندان کرفه بسر می شود دوم سال دو چندان کرفه بود[1] (۳) که زنده روان[2] هماچنان تا مرد زنده باشد هر سالی هماچندان کرفه میفزاید (۴) و از پس آن این نیز باشد که اگر دران ساعت آنکس انوشه روان شود کسی نباشد که سروش وی یزند چون زنده روان یشته شود سروش اشو آن روانرا بخویشتن پذیرد واندر آن سه روز نگاه میدارد و نگذارد که هیچ گزندی و زیانی بوی رسد (۵) و شب چهارم به چینود پل بارشن ایزد و مهر ایزد یار باشد تا حساب و شمار او بکنند و جایگاهٔ خویش شود

(۶) واین زنده روان بسبب آن نهاده است که هماچنانکه کودک از مادر جدا شود اورا قابله باید تا اورا نگاه دارد و از زمین بر گیرد و آن ساعت که می زاید می باید که حاضر باشد

(1) MU adds که زنده روان یشتم باشد (2) MU omits the first three words.

تا در ساعت تدبیر کار کودک کند هماچنین چون روان از تن جدا می شود مانندهٔ طفلی است و هیچ راه بجایگاه خویش نمی دارد (۷) چون زنده روان یشتند سروش اشو را بشناسیدند سروش اشو مانندهٔ قابله می باشد که آن روان بخویشتن پذیرد و از دست اهرمن و دیوان نگاه دارد (۸) چون زنده روان نیشتند بعد از آن هیربدان پذیرهٔ سروش کنند مانند آنست که چون زن فرزند بزاید بعد از آن پذیرهٔ قابله کنند (۹) وباشد که تا کسی آید که آن فرزند برگیرد و در پیاچه هلاک شده باشد

(۱۰) پس چنان واجب کند[1] بیشتر کسی را بدست کنند هماچنین بر همه کس[2] واجب میکنند زنده روان خویش یشتن تا ازین بلاها ایمن باشد (۱۱) و نیز آن باشد که اگر جایگاهی وفاتش رسد که کسی نبود که روان او یزد چون زنده روان یشته بود اورا باکی نبود و ایمن باشد (۱۲) و باچند چیزها آنست که زنده روان یشتن واجب است خاصه درین روزگار که هیربدان کم مایه ماندند چون بدست خود یشته باشد بزرگ کاری بود

در پنجاه و نهم

(۱) اینکه در دین به اویزه مازدیسنان[5] زنانرا نیایش کردن فرموده اند (۲) که نیایش ایشان آنست که هر روز سه بار بامداد نماز پیشین و نماز شام در پیش شوهر خویش باز ایستند و دست بکش کنند و گویند که ترا چه اندیشه است تا من آن اندیشم و ترا چه میباید تا من آن گویم و ترا چه میباید تا من آن کنم که فرمائی

(۳) هرچه شوهر فرماید آنروز بر آن بباید رفتن (۴) و البته بی

(1) J15 adds که همچنین (2) J15 ممکن for همه کسی (3) J15 adds پیداست که

رضای شوهر هیچ کاری نکردن تا خدا ازان زن خشنود باشد (۵) چه خشنودی ایزد در خشنودی شوهر پیوسته است چه هرگاه که فرمان شوهر کار کنند در دین اورا اشو خوانند و اگر نه اورا جه[1] خوانند

در شصتم

(۱) اینکه در دین به اویزهٔ مازدیسنان[2] امید می داریم تا روان ما[3] از دوزخ رستگاری یابد (۲) و امیدی تمام در بسته ایم و بتحقیق بدانسته ایم که چون در دین بر استوان باشیم ببهشت رسیم (۳) و میدانیم که ببهشت رسیدن بکردار نیک باشد و بدان رستگاری یابیم و نیکی اندیشیم و نیکی گوئیم و نیکی کنیم

(۴-۵) و هیچ نیکی کردن بهتر ازان نیست که چون بهدینی را کاری سخت پیش آید که روان وی بخواهد شدن مر ترا باید آنچه دسترس باشدت یاری دهی تا ازان آستانه بیرون آید و نگذاری[4] که او دین بگذارد[5] (۶) و چون[6] بعد ازان تا او بر دین باشد و هر کار و کرفه که او کند و فرزندان او همچنین بود که بدست خویش کرده باشد

(۷) و هم از جهت گزیت[7] نیز در مانده باشد یاری دادن فریضه است تا آنکس را خلاص دهند و بر جای خود بماند و اورا ثوابی حاصل آید

(1) J15 چه (2) J15 adds که پیداست (3) J15 omits ما (4) MU نگهداری (5) MU, ES نسپارد (6) MU که for و چون (7) MU سرگزندت for سر گزیت.

در شصت و یکم

(۱) اینکه سخت بباید پرهیختن از دروغ گفتن[1] که سر همه گناها دروغست

(۲) زرتشت از هورمزد پرسید که دروغزن ماننده کیست (۳) هورمزد به افزونی گفت دروغ زن با اهرمن همکارست

(۴) در دین گوید که دروغ گویان را آخرت نباشد و درمیان مردم حقیر باشند (۵) اگر مردی محتشم باشد اورا بنزدیک مردمان حرمت نباشد و حرمتی ندارند (۶) فرجام دروغزن بد باشد اگرچه بسیاری مال دارد همه از دست وی بشود و عاقبت بمردم نیازش باشد و نیز تخمگان شان کم باشد

در شصت و دوم

(۱) اینکه راستی گفتن و راستی کردن بیش باید کردن و خویشتن بدان داشتن که هیچ چیزی در مردم به از راستی نیست

(۲) و اینجهان و آنجهان هورمزد از راستی بیافرید و از راستی بر جایگاه مانده است از بهر راستی را پاکیزه شود (۳) و اهرمن گجستهٔ هیچ چیزی به ازان نترسد که از راستی (۴) و رستاخیز از راستی بباید کردن و هر جایگاه که از راستی بنا گرفت خوره دران جایگاه راه یافت و هر خاندانی که بیش بماند از بهر راستی است و آهرمن دران جایگاه راه نیابد

(۵) و گفته است در دین که یک مرد راست بهتر از همه عالم دروغ گوی چون کاوه اصفهان آهنگری بود چون

(1) MU adds نشاید کردن.

پاي بر راستی داشت و سخن بر راستی همیگفت تا چون ضحاک که همه کشور او داشت و چون بر راستی او سخن میگفت جمله دیو و مردم از وي ترسیدند و به هر گفتاري بروي چیره بود بر وي مظفر شد بجهت سخن راست که میگفت

(٦) اهرمن گجستہ چون مینوي راستی بدید سه هزار سال بیهوش افتاده بود (٧) از بیم راستي سر بر نمی توانست گرفتن و از بیم راستی نیارست درینجهان آمدن (٨) و هر چیزي که تو در آن نظر میکنی که بر جاي مانده است چون تحقیق آن باز جوئی براستي مانده باشد (٩) و در زند اشم وهو[1] راستی است و بهر آن اشم وهو زیاده خوانند

در شصت و سیوم

(١) اینکہ سخت پرهیز باید کردن از روسپی بارگي از بهر آن که هر کسي که زني کسی بفریبد و با وي فسادي کند آن زن در ساعت بر شوهر حرام شد (٢) و بعد از آن هر باري که شوهرش با وي گرد آید همچنان بود که با مردم بیگانہ نزدیک شده باشد (٣) هرگز بر شوهر خویش اشو داد نشود و اگر درین حال با زنان جد دین بتر باشد از بهر آنکه اگر آن زن آبستن شود همچنان بود که بهدین بجد دیني افتاده بود و آن مرد بدان مرگرزان شود

(٤) و آن نیز باشد که آن زن آبستن شود از بیم بدنامي کودک را هلاک کند (٥) پس آن کس که فرزند آن وي باشد همچنان بود که بدست خویش فرزند را هلاک کرده بود پس او مرگرزان باشد (٦) اگر آن کودک بزاید و بر دین نماند هر

(1) Both MU, J15 add دو.

گناه که وي و فرزندان کنند آنکس را همچنان بود که بدست خویش کرده بود

(٧) اگر با زن بهدینان کند حالی بر شوهر حرام شود و اگر کودک بزاید حرامزاده بود (٨-٩) و آنگاه گناه ازین بشود که آنکس نزدیک شوهر وي شود و بگوید که مرا بازن تو چه واقعه رسید خطا در وجود آمد اگر عفو کنی تو دانی و الا که مرا تیغی کشی[1] خون من بر تو حلال است (١٠) اگر بخشد[2] گناهش از بن بشود و الا این گناه هیچ نوعی ازین بنشود

(١١) و این گناه را گناهٔ خصمان خوانند تا خصم خشنود نشود گناه بریزد[3] روان وي برسر چینود پل باز دارند تا آنگاه که خصم او برسد و خصمی خود کند و جواب او باز دهد

در شصت و چهارم

(١) اینکہ عظیم پرهیز باید کردن از دزدي کردن و چیزي از مردم بزور ستدن

(٢) چه در دین پیداست که هرکسی که یک درم از کسی بدزدد و چون بدانند دو درم از وي باز باید ستدن یک درم آنکہ ببرد و یک درم بتاوان آنکہ دزدي کرد (٣) و گوش بباید بریدن و ده چوب بباید زدن و یک ساعت بزندان باز داشتن

(٤) و اگر یک درم دیگر بدزدد همچنان دو درم باز ستدن و دیگر گوش بریدن و بیست چوب زدن و دو ساعت بزندان باز داشتن (٥) و اگر سه درم و دو دانگ بدزدد دست راست بباید بریدن (٦) اگر پانصد درم بدزدد بباید آویختن

(1) J15 نمي كشي for تيغي كشي (2) J15 بكشد (3) MU فريزد.

(۷) آنجا عقوبتش این باشد و مینوان خود بروان[1] پادفراه کشد (۸) و اگر کسی نداند بمینوان دو چندان کرفه ازو باز گیرند و بروان این کسی دهند (۹) و اگر کرفه ندارد از گنج همیشه سود عوض دهند و روان اورا پادفراه نمایند

(۱۰) آن کس که چیزی از کسی بزور ستده باشد به مینوان هر یکی را چهار عوض باز ستانند به بدل یکی (۱۱) آنکس که راهداری میکند چون بدانستند واجب کند که چون بگیرند در ساعت بکشندش

در شصت و پنجم

(۱) اینکه هر کسی پیوسته سپاسداری کردن در نیک و بد بپای[2] دارد و نیکی هورمزد به نگاهداشتن[3] (۲) چه دادار اورمزد از مردم دو چیز خواهد یکی آنکه گناه نکند دیگر آنکه سپاسداری کند (۳) و مردم هرچند سپاسدارتر بود به نیکی و ارزانی برو سپاسدار آنرا روزی بیشتر بخشد از آنکه دیگر کسی را (۴) و هر کسی که او سپاسدار نبود نان خورد حرام شود با او هیچکس را نیکی نشاید کردن

(۵) و در دین به پیداست که مردم بی سپاس چون بمیرد هر جا که نساء او بنهند بوم اسفندارمد همی لرزد مانند گوسفندی که گرگ را بیند (٦) و مرغ که نساء ایشان خورد بر هر درختی که بخسپد و بنشیند آن درخت بخشکد و مردم که بسایه درخت بنشینند بیمار شوند

---

(1) MU omits بروان (2) MU بپاید for بپای (3) MU انگاشتن for به نگاه داشتن.

(۷) چند چیز است که می باید که بهدینان بر خویشتن مستولی کنند (۸) یکی سخاوت کردن با ارزانیان و دوم راستی کردن و سیوم بر همه کس مهربان بودن و چهارم یک دل و راست بودن و دروغ از خویشتن دور داشتن (۹) و این چهار خصلت اصل دین زرتشت است و باید که آنچه خود نپسندی بهیچکس مپسند[1] (۱۰) زیراکه دادار اورمزد گوید که ای زرتشت اگر خواهی که پاکیزه و رستگار شوی و بجایگاه پاکان رسی این دو کار مکن (۱۱) یکی آنکه مهر مینو[2] گیتی بگزین و چیزی گیتی را بخوار دار و آن مینو گرامی دار و از بهر این بحق جهان باز جوید و مینو رها مکن (۱۲) دوم آنکه بهمه کس راست گوئی و راست کن باش یعنی هرچه بخود نپسندی بهیچکس مپسند[3] و چون چنین کردی اشو باشی

در شصت و ششم

(۱) اینکه بر همه زنان[4] فریضه[5] دوازده هماست ایام فرمودن چه گناهیکه در دشتان و در دیگر وقتها جسته بود جمله پاک شود

(۲) و در زند جد دیو داد گوید که کسی که او دوازده هماست ایام[6] یشته بود و گناها از وی پاک شود چنانکه بر خرمن گاه بادی عظیم در آید و آنرا ببرد همچنان گناه ازین بشود و مردم پاک و اویژه شود

(۳) و زنانرا ازین فریضه‌تر کاری نیست چه در دین به پیداست که دوازده هماستی که بیزند صد هزار تناول کرفه بود اگر

---

(1) J15 نکنی (2) J15 adds و (3) J15 مکن (4) J15 کس for زنان (5) J15 adds است زنان را (6) MU omits ایام.

دوازده ہماست ایام بود ہزار ہزار تناول کرفہ بود چون بروز یزند ہمچنین کرفہ بود

در شصت و ہفتم

(۱) اینکہ عظیم زنانرا پرہیز بایدِ کردن از روسپی کردن (۲) کہ در دین بہ پیداست کہ ہر زنیکہ با مرد بیگانہ بخفت اورا جہ[1] باید خواند و جزاي تقصیر آنست کہ با ہمہ جادوان و گناہگاران یکسان باشد

(۳) و در زند جد دیو داد گوید کہ ہر زنی کہ بادو مرد بیگانہ گرد آید بر من کہ اورمزدم رنجست (۴) چہ اگر در رود آب نگاہ کند بکاہاند و اگر در دار و درخت نگاہ کند بر درختان کم شود و اگر با مرد اشو سخن گوید خرہ و پاکی مردم بکاہاند (۵) زرتشت از اورمزد پرسید براي او چہ باید (۶) دادار اورمزد گفت کہ اورا زودتر بباید کشت کہ از اژدہا و ہمہ دام و دد زیراکہ او در دام من زیانکارتر است

(۷) پس چون چنین است زنانرا خویشتن عظیم کوشش باید داشتن تا بر شوہر خویش حرام نشوند (۸) کہ ہرگاہ کہ چہار بار تن بدیگر کس بدہد بعد آن چندان[2] بخانۂ شوہر بود حرام باشد نو نو گناہ با روانش[3] می افزاید

در شصت و ہشتم

(۱) اینکہ زن دشتان چشم بر آتش افگند دوازدہ درم سنگ گناہ باشد و اگر در سہ گام آتش شود ہزار و دویست درم سنگ گناہ باشد و اگر دست بآتش کند پانزدہ تناول گناہ باشدش

(1) J15 چہ (2) J15 چون (3) J15 آب و آتش for روانش.

(۲) ہمچنان اگر در آب روان نگاہ کند دوازدہ درم سنگ گناہ باشدش و اگر پانزدہ گام آب روان شود پانزدہ درم سنگ گناہ باشدش و اگر در آب روان بنشیند پانزدہ تناول گناہ باشدش (۳) و اگر در باران برود و ہر قطرہ کہ بر اندام او چکد تناول گناہ باشدش .

(۴) و در خورشید نباید نگریدن و با مرد اشو سخن نباید گفتن[1] (۵) پاي برہنہ برزمین نشاید نہادن (۶) بدست برہنہ ہیچ چیز نشاید خوردن نان[2] سیر نشاید خوردن (۷) دو زن دشتان باہم نشاید خوردن و نشاید خفتن[3]

(۸) تا سہ روز نیامدہ است[4] سر نشاید شستن و بعد از سہ روز اگر خویشتن را پاک بدید یک روز دیگر بباید نشست و تا نہ روز بر آمدن اگر خویشتن را پاک بدید یک زمان دیگر نباید نشستن (۹) اگر بیست[5] نہ روز دشتان باشد دیگر بارہ باید پنداشتن کہ نو دشتانست و تا سہ روز دیگر باز باید نشستن و پرہیز ہمچنین باید کردن کہ اول نبشتم[6]

(۱۰) اگر گمان باشد کہ اورا دشتان آمدہ است جامہ بباید کندن و پس نگاہ کردن اگر دشتان شدہ باشد جامہ کہ بکندہ باشد پاک باشد (۱۱) و اگر کودک شیر دارد جامہ را از کودک باز کندہ بمادر دہند تا شیر خورد پس بکسان باید دادن (۱۲) پاک باشد و لیکن چون مادر سر بشوید کودک را نیز بباید شستن

(۱۳) و دشتان باید کہ نظر بہیچ پادیاوي نہ بگذارد کہ اگر ہزار گز بود ہمہ را پلید کند وادیاب شود (۱۴) با کسي

(1) J15 has § (۴) as follows:—در خورشید و در مرد اشو نظر نشاید کردن (2) MU adds در (3) J15 adds:—و اندام با یکدیگر نباید زدن (4) J15 نشود for نیامدہ است (5) MU بیست (6) MU omits نبشتم.

برسم دان دارد سخن نگوید و اگر جیرپدتی برسم بدست دارد از دورتر اگر باوی سخن گوید یا سر گام زن دشتان برود وادیاب شود

در شصت و نهم

(۱) اینکه آفتاب نشاید که بر آتش افگند چه هرگاه که آفتاب در آتش افتد گناه[1] بود (۲) اگر آتش بر آفتاب بگذرانی سر استیر گناه باشد اگر چیزی بسر آتش فرو کنی باید که آن سوراخی ندارد و خوره و زور آتش کمتر میشود تا دانی

در هفتادم

(۱) اینکه کسانیکه ایشان نسا بدادگاه برند باید که دو دست جامه از بهر این کار نهاده باشند (۲) آن جامهارا در[2] باید پوشیدن و نسارا دو بار سگدید کردن یکبار آنگاه که جان از وی جدا شود و دیگر آنگاه که برخواهند گرفتن

(۳) پس آن هر دو تن باید که پیوند باشند ریسمانی در دستهای خویشتن بستن تا دست از یکدیگر جدا نشود (۴) و چون می جنبانند حاضرش باید بودن و با کسی سخن نگفتن (۵) و اگر زن آبستن بود بچهار تن برگرفتن چه آن دو نساست

(۶) چون نسارا بپرهیختم باز آیند سر و تن بپادیاب باید شستن از بهر آنرا بدان زودی دروندی یا مرگی نبود

(۷) و اگر نسارا سگ نیکو ننمایند و برگیرند[3] بهر چند که باشند جمله ریمن و مرگرزان باشند[4]

---

(1) J15 adds بسیار (2) J15 هر دو for در (3) J15 has for the first nine words the following:—و اگر نسارا سگدید کردن و برگیرند (4) J15 omits the last five words.

(۸) در زند جد دیو داد فرموده است که هر کسی که نسا ندید و برگیرد ریمن و مرگرزان باشد[1] و هرگز پاک نشود و روانش دروند بود

در هفتاد و یکم

(۱) اینکه کسی از بهر دارو و درمان نسا نمی باید خوردن زنهار که نخورند

(۲) چه در زند جد دیو داد میفرماید که اگر کسی نسا خورده باشد خان و مانش بباید کندن دلش از تن بیرون آوردن و چشمانش بباید کندن (۳) و تا این عذابها با وی نکنند[2] تا رستخیز روانش در دوزخ باشد

در هفتاد و دوم

(۱) اینکه چون کسی نسا بآب و آتش برد مرگرزان باشد (۲) چه در دین فرماید که سن و ملخ که بسیار آید از آنجهت آید که نسا بآب و آتش رسانیده باشد (۳) همچنان زمستان سردتر بود و تابستان گرمتر بود

در هفتاد و سیوم

(۱) اینکه چون گاوی یا گوسفندی بجایگاهی نسا بخورد تا یکسال گوشت و شیر و پشم هیچ چیز ازان کار نیاید (۲) بعد از یکسال پاک باشد و اگر آبستن باشد بچه‌اش هم تا یکسال پاک نباشد

---

(1) MU omits § (۸) up to باشد (2) J15 نکشد.

ناگاه بنسا رسد اورا گناهی نباشد (۴) و اگر جوئی و کشت نگاه نکرده باشد آب بنسا رسد آنکس ریمن باشد سرش برشنوم باید کردن

در هفتاد و ششم

(۱) اینکه چون زن بزاید باید که بیست و یک روز سر نشوید و دست بهیچ چیز باز ننهد و بر بام نشود و پای بر آستانه در سرای ننهد (۲) و بعد از بیست و یک روز خویشتن را چنان بیند که سر بتواند شستن سر بشوید (۳) و بعد ازان تا چهل روز بر آمدن از نزدیک آتش و چیزی چوبین و سفالین باشد باید پرهیختن (۴) پس چون چهل روز باشد سر شستن و همه کاری شاید کردن

(۵) تا چهل روز دیگر[1] بر آمدن مرد نشاید که با وی نزدیکی کند که گناهی عظیم باشد تواند بود که دیگر بار آبستن شود چون زن در چهل روز آبستن زودتر پذیرد که بعد از چهل روز[2]

(۶) و بعد از چهل روز خویشتن را پلید بیند مگر بدرستی داند که از کودک آمده است اگر بدشتان باید داشتن

در هفتاد و هفتم

(۱) اینکه چون زنی را کودک بزیان شود نخست چیزی پادیاب و ور آدران آورده باید دادن تا دل اندرون او پاک کند (۲) تا سه روز آب نشاید دادن البته آن چیز که درو

(1) MU omits دیگر (2) J15 omits the last thirteen words, found in E8 only; MU has for these words — که چهله زنان زودتر آبستن شونی

(۳) و اگر مرغ خانگی نسا خورد همچنین یکسال گوشت و خایهٔ او پاک نباشد

در هفتاد و چهارم

(۱) اینکه چون بامداد که از خواب برخیزند نخست چیزی بردست باید افگندن یعنی دستشو (۲) پس بآب پاک دست شستن چنانکه دست از ساعد تا سردست سه بارشستن و روی از پس گوش تا زیرزنخ تا میان سر[1] شسته باشد و پای تا ساق سه باز شوید پس کیمنامزدا بخواند

(۳) اگر جایگاه باشد که آب نبود و بیم آن بود که نیایش در گذرد دست را سه بار بخاک بباید شستن و نیایش کردن (۴) پس چون بآب رسد دیگر باره دست و روی شستن و نیایش کردن

(۵) پیش ازانکه چیزی بر دست افگند دست و روی نباید شستن تناول گناه باشد و دست و روی نا شسته بهیچ چیز نتوان کرد

در هفتاد و پنجم

(۱) اینکه چون کسی کشت‌زار انباری خواهد کردن اول باید که باهمه راه آب گذر نگاه باید کردن تا نسا هست یا نیست بعد از آن آب گذارد همچنین (۲) اگر در آن میانه آب در کشت‌زار باشد نسا پدیدار آید اگر تواند پرهیختن بپرهیزد و اگر آب بتواند گردانیدن بگرداند (۳) و اگر آب

(1) MU omits the last nine words.

آب یا نمک در باشد (۳) و این سه روز از وقت تا وقت باشد چنانکه اگر نماز پیشین کار افتاده باشد تا بنماز پیشین بودن یک ساعت دیگر در گذشتن آب باید خوردن (۴) بعد ازان تا چهل روز بر آمدن بکناره باز نشستن پس برشنوم کردن

(۵) آن کودک چهار ماه شدن هرگاه که بزاید خود مرده باشد از بهر آنرا که تا چهارم ماه نرسد جان بوی نمی رسد (۶) و اگر بعد از سه ماه این کار افتد احتیاط عظیم بجای آوردن[1] بدین کار سخت بایستادن

(۷) چه دین ما بدین کار باز بسته است چه اگر ریمن باشد خویشتن را پاک ندارد تا او زنده باشد هرگز ازان ریمنی پاک نشود (۸) اگر ده هزار بار سر بپادیاب بشوید البته هیچ ازان پاک نشود (۹) چه این ریمني نه از بیرون است از اندرون و هر استخوان و رگ و پی است آب چیزي را پاک کند که بر پوست باشد (۱۰) پلیدي که آن استخوان است الا نیرنگ دینی دیگر هیچ چیزي پاک نشود

در هفتاد و هشتم

(۱) اینکه در هر سراي کسی از دنیا ودیران شود نخست سه روز دران باید کوشیدن که گوشت تازه نخورند و نیزند (۲) چه بیم باشد که کسی دیگر ودیران شود و خویشاوندان آن کس سه روز گوشت نخورند

در هفتاد و نهم

(۱) اینکه جهد باید کردن تا سخاوتی و رادي با بهان و ارزانیان کنند (۲) چه رادي کردن چنان بزرگوارست که زمین

(1) MU بباید کردن for بجاي آوردن

را چنان بهتر و خوشتر که راد مرد بران رود و بادرا آن بهتر که بر مرد راد جهد و اسپ را آن بهتر که مرد راد بروی نشیند و گاو و گوسفند را آن بهتر که مرد راد شیر او بخورد و خورشید و ماه و ستارگانرا آن بهتر و خوشتر باشد که برمرد راد تابند

(۳) تا آن حد رادي و سخاوتی عزیزست که دادار اورمزد میفرماید که خواستم که پاداش دهم مرد راد را و اگر در خوردي باشد هیچ پاداش نیکو نیافتم که در خور او باشد مگر آفرین (۴) همیشه نیکمردان پیوسته امشاسفندان آفرین میکنند مرد راد را که از نیکان چیز خویش دریغ ندارد

(۵) چه در دین به پیداست که دادار اورمزد زرتشت اسفنتمانرا گفت که بهشت گروثمان از بهر رادي آفریدم که بارزانیان کند و چیزي بایشان بخشد و دوزخ تاریک از بهر کسانست که چیزي بناارزانیان دهد

(۶) همچنین در دین به پیداست که سی و سه راه بهشت است (۷) الا روان رادان اگر روان هیچ کس دیگر بدان راه‌ها ببهشت[1] نتواند رسیدن مگر یکسه راه[2] (۸) و روان رادان بهر سی و سه راه ببهشت تواند رسیدن[3] (۹) و هیچ کس را آسانتر از رادان نیست ببهشت رسیدن

در هشتادم

(۱) اینکه وقتیست که یک اشم وهو بخواني کرفه او ده چندان بود (۲) وقتیست که یک اشم وهو بخواني کرفه او صد چندان بود (۳) وقت بود که یک اشم وهو بخواني کرفه او

(1) J15 omits ببهشت (2) J15 omits مگر یکسه راه (3) J15 omits § (۸).

چند هزار بود (۴) وقت بود که یک اشم وهو بخوانی کرفه او چند ده هزار بود (۵) وقتست که یک اشم وهو بخوانی کرفه او چندانست که قیمت اینجهان

(٦) اما آن اشم وهو که ارزش چند ده است آنست که چون نان خورند بگویند (۷) و آنکه ارزش چند صد است که بعد ازان خوردن بخوانند (۸) و آنکه ارزش یکهزار است آنست که از خفتن از پهلو در پهلو گردي و درست بخوانی[1] (۹) آنکه ارزش ده هزار است آنست که چون از خواب برخیزي و بخوانی (۱۰) و آنکه ارزش قیمت اینجهانست آنست که در وقت جان کندن بخوانند چه اگر خویشتن نتواند خواندن دوستان و خویشاوندان در دهن او دهند (۱۱) چه اگر دوزخی بود همیستگانی شود و اگر همیستگانی بود بهشتی شود و اگر بهشتی بود گروثمانی شود

در هشتاد و یکم

(۱) اینکه هرکار و کرفه که بباید کردن جهد باید کردن تا دران روز بکنند با فردا نیفگنند

(۲) چه در دین به پیداست که دادار اورمزد زرتشت را گفت اي زرتشت به از تو بعالم کسی نیافریدم و پس از تو هم نیافرینم تو گزیدۀ منی و این عالم از بهر تو پدیدار کردم (۳) و این همه خلایق که من آفریدم و این جمله پادشاهان که بودند و باشند امید میداشتند که من ترا بروزگار ایشان بیافرینم تا ایشان دین قبول کنند و روان ایشان بگروثمان رسد

(1) J15 omits § (۸).

(۴) من بیافریدم الا اکنون درمیان روزگار چه از روزگار کیومرث تا اکنون سه هزار سال است و اکنون تا رستاخیز سه هزار سال مانده است پس ترا درمیان آفریدم (۵) که هرچه درمیان باشد عزیز تر و بهتر و ارجمندتر باشد همچنین که دل درمیان همه تنست لاجرم عزیزتر است همچندین چون ایران زمین از دیگر زمینها ارجمندتر است از بهر آنکه درمیانست (٦) و این ایران شهر اقلیم چهارم است از جایهاي دیگر بهتر است بسبب آنکه درمیانست (۷) پس ترا درمیان آفریدم بجهت عزیزي ترا پیغامبري دادم و بپادشاهي فرستادم دانش[1] دوست و دین دوست .

(۸) پس ترا باچندین عزیزي بخلق فرستادم و دانشها که مردمان بجان کنند بی محنت بدست نمی توانستند آورد بر تو روشن و خوار کردم و ترا جمله دانشها آگاه کردم (۹) جمله دانشها در اوستا بتو آموختم بزبانیکه در جهان هیچ کس ندارد خوار و آسان و زندش بزبانی بتو گفتم که درمیان مردمان روانتر است هم تو بدان فصیح‌تري

(۱۰) با این همه بزرگواري که بتو دادم اي زرتشت ترا اندرز میکنم که هر کرفه که امروز بتوانی کردن بفردا میفکن بدست خویش تدبیر روان خویش بکن (۱۱) بدان غره مباش که هنوز جوانی است بشاید کردن تا اندیشه کنی که پس ازین بکنم (۱۲) که بسیار کسان بودند که زندگانی ایشان یکروز بود و کار پنجاه ساله در پیش گرفته بودند

(۱۳) پس جهد کن تا کار امروز بفردا نیفگنی (۱۴) چه اهرمن گنامینو دروند دو دروج بدین کار بگماشته است که

(1) MU آتش.

یکی را نام دیر است و دیگر را پس (۱۵) این هردو دروج پیوسته با مردمان کوشش کار کنند تا کار او باز پس افتد (۱۶) چه هر کار و کرفه که فرا پیش آید آن دروج که نام او دیر است گوید که دیر بخواهی زیستن و این کار همه وقت بشاید کردن و دروج که نام او پس است گوید اکنون فرا گذار که پس ازین بشاید کردن (۱۷) پیوسته این هردو دروج روانرا از کار خویش باز میدارند تا فرجام در رسد همه کارها باز پس افتاده بود و حسرت و پشیمانی خوردن هیچ سودی ندارد (۱۸) پس کار و کرفه ازین جهان بشود

در هشتاد و دوم

(۱) اینکه چون از جامهٔ خواب برخیزند همانجایگاه کستي باز باید بستن و گامي بی کستی نباید نهادن

(۲) چه اندر دین به پیداست که هرگامی که بي کستي فراز نهد فرماني گناه باشد بچهارم گام تناول گناه باشد که هزار و دویست درم سنگ بود (۳) پس خویشتن را ازین گناه نگاه داشتن و کستی بر بستن

در هشتاد و سیوم

(۱) اینکه از روزه داشتن بباید پرهیختن (۲) چه در دین ما نشاید که همه روز چیزی نخورند چه گناه بود

(۳) مارا از روزه داشتن اینست که برچشم و زبان و گوش دست و پای روزه داریم از گناه کردن (۴) قومی دران میکشند که همه روز چیزی نخورند و از چیزی خوردن پرهیز

کنند (۵) مارا نیز جهد باید کردن تا هیچ گناه نه اندیشیم و نگوئیم و نکنیم باید که از دست و زبان و گوش و پای ما هیچ کاری نرود که از آن گناه بود

(۶) چون چنین کردیم[1] روزهٔ هفت اندام بجای آورده باشیم آنچه از دیگر دینها از ناخوردن روزه است در دین ما از گناه نا کردن روزه است ـ

در هشتاد و چهارم

(۱) اینکه چون بخواهند خفتن یک یتا اهو ویریو و یک اشم وهو بباید گفتن و توبت بکردن و گفتن که [Pahlavi][2] [Pahlavi][3] [Pahlavi][4] [Pahlavi][5] [Pahlavi][6]

(۲) پس بخفتن - و هرگاه که چنین کنند که گفتم و کستی در میان دارد تا جمله کرفهها که درجهان میکنند دران شب هم بهره باشد هر دمی که بر آید و فرو برد سی درم کرفه بود چون از پهلو گردد یک اشم وهو بخواند

(1) J15 گفتم (2) This Pahlavi passage is given in MU. (3) Corrected from [Pahlavi] of MU. (4) Corrected from [Pahlavi] of MU. (5) Corrected from from [Pahlavi] of MU (6) J 15 gives the following corresponding Pahlavi passage with its Persian version :—

[Pahlavi]

این پهلوی عبارت در فارسي نیز نوشته است—اواخش به پشیمان په پتت هوم چون اواخش منیده [Pahlavi] هوم و خسته هوم و جست و مینم چکوده په دادستان په پتت هوم

در هشتاد و پنجم

(۱) اینکه هرکاری که پیش آید از دانایان و خویشاوندان باید پرسیدن با ایشان مشورت کردن و از رای و تدبیر خویش هیچ کار نکردن

(۲) چه در دین به پیداست که ایزد به افزوني زراتشت را گفت که هرکاري که خواهی کردن خرد و دانش باید و جاي برود نزدیک دانا کار خود باوی بگویند و دانا دستور در آن کار سگالش کنند[1] تا اهرمن درمیان راه نیابد و آنکار را خلل نرسد

(۳) همچنین اسفندارمد امشاسفند آنگاه که برمینوچهر دیداری شد اورا این اندرز وصیت کرد که اي مینوچهر اگر کارد تیز تر باشد اورا از سوهان چاره نبود و اگرچه دانا اسپی نیکو بود اورا از تازیانه چاره نبود و اگرچه دانا مردي بود اورا از مشورت کردن گزیر نبود تا آن کار تمام شود

در هشتاد و ششم

(۱) اینکه سگ آبی نشاید کشتن و اگر جائی به بینند بر باید گرفتن و بآب روان بردن (۲) چه در زند جد دیو داد آنرا گناه عظیم فرموده[2] است و هر کسی که سگ آبی بکشد تخمدانش نماند

(1) MU has, for the last eighteen words, the following:—
که یکجا برد با دانایان باز گویند و سگالش بیفگنند

(2) MU نهاده.

در هشتاد و هفتم

(۱) اینکه چون کسی از دنیا بشود در آن سه روز جهد باید کردن تا پیوسته یشت سروش میکنند و آتش می افروزند و اوستا میخوانند چه روان سه روز درین دنیا می باشد

(۲) شب چهارم سه درون بباید یشتن یکی بخشنومن رشن آستاد و یکی بخشنومن نای وه[1] و یکی بخشنومن اردا فروهر و جامه و چیزی اشو داد بران درون یشتن

(۳) جامه باید که نو بود و از همه جنس باشد و چون دستار و پیراهن و نمک و کستی و شلوار و پنام و موزه (۴) به مینوان آن جامها مانند بدیشان دهند پس هرچه نیکوتر آنجا روانرا شکوه بیشتر می باید زیراکه آنجا پدران و مادران و جمله خویشان ما آنجا اند (۵) چه روان درآن دنیا یکدیگر را بشناسند و باز پرسند پس هرکس را که جامه نیکوتر بود شکوه بیشتر و خرمتر باشد (۶) بهمه حال چون جامه کهنه و پارهٔ شرمسار باشند و دل گراني کنند

(۷) آن جامه را اشوداد خوانند و چون بیزند بردان و دستوران باید دادن که جاي ایشانرا سزاوار است (۸) و دادن بدیشان اشوداد است[2] از بهر آنکه آن روانها با ایشان نزدیکترند و جهد کنند تا جامه دوخته بود

(۹) چون جامه را هیربدي یزد آنروان را حساب و شمار میکنند چون هیربد [illegible] بگوید و فرست را ازینجانب بآنجانب مي نهد آن روان بچینود پل

(1) MU ناوه for نای وه meaning the angel Râm: Pahlavi *râê vêh.*
(2) MU omits the last five words.

بگذرد (۱۰-۱۱) و چون شب چهارم از دنیا بچینود پل رسد نخست بآتش گاه شود و پس بیک گام بستر پایه رسد و بدیگر گام بر ماه پایه رسد سدیگر گام بخورشید پایه رسد بچهارم گام بچینود پل[1] رسد و بجایگاهٔ خویش برندش

در هشتاد و هشتم

(۱) اینکه دار که بران مرده را برند یا بدان بشویند و آنکه بخون و پلیدی آلوده بود و آنکه زن دشتان باو اندام برهنه بدان باز نهد و آنکه مردم را بدان بردار کنند این جمله چوبها را حذر باید کردن و بدان باز نزدن چه جامه پلید باشد و نشاید سوختن (۲) بجای باید نهادن که کسی برنگیرد و نجنباند تا کار مردم نیاورد

در هشتاد و نهم

(۱) اینکه دین هورمزد نگاه دارد که کسی نسا بحیلت بخورد و ببهدینی دهد یا نسا بر بهدین افکند (۲) ناکام فرمان او باید که برشنوم کند و پیش ردان و دستوران توبت کند (۳) بعدازان اورا ازین گناهی نماند و توجش که دستوران گویند بگذارد تا گناهش ازین بشود

در نودم

(۱) اینکه نشاید که هیچ چیز بمردم گنهکار دهند ماننده آن باشد که درزفر اژدها نهاده باشند (۲) و اگر خوردنی باشد که بخورد ایشان دهند ایشان بگناه کردن شوند آن کس هم بهرهٔ آن

(1) MU بگروثمان for بر چینود پل.

باشد که خورش بدو داده بود در خور آن خوردنی (۳) و اگر بیمی و ترسی از ایشان نباشد هیچ چیز بدیشان نباید دادن چه گناهی عظیم بود

در نود و یکم

(۱) اینکه هرچیزی که بنسا ریمن شده باشد چگونه باید شستن

(۲) زر یکبار بپادیاب شستن و یکبار بخاک خشک کردن و یکبار بآب شستن (۳) نقره دوبار و برنجین و ارزیزین و سربین و روئین سه بار شستن پولاد چهار بار شستن و سنگین شش بار فیروزه و یاقوت و کهربا و شب چراغ و عقیق و مانند این و هرچه از معدن کان باشد جمله شش بار بدانگونه بشوید که گفتم (۴) پس پاک باشد چنانکه هرباری بپادیاب بشویند و بخاک خشک کنند و بآب بشویند آنگاه دگرباره همچنین تا سه باره یا چهار بار یا شش بار تا آنچه فرموده است

(۵) مروارید را دوگونه فرموده‌اند لیکن قرار آنست که همچون سنگین شش بار شویند (۶) و چوبین و سفالین جمله بباید افگندن (۷) جامهٔ تن هم بباید شستن ششبار چنانکه گفتم بعدازان برجایگاهی نهادن که آفتاب و ماهتاب در وی می تابد ششماه بعدازان بزن دشتان شاید

در نود و دوم

(۱) اینکه آتش بهرام را نیکو باید داشتن که کسی نگاهداری او کند و نیکو داشتن و غمخواری او کردن (۲) و هیزمش بدادن

تمام چنانکه امسال آن هیزم پارینه بسوزند (۳) نیم شب بیفروزند و بوی بروی نهند چنانکه باد بوی آن ببرد

(۴) دیو و دروج بدوارد چه از خورهٔ آتش وهرام است که ما درمیان این قوم زندگانی میتوانیم کرد (۵) چه اگر[1] ورج و خورهٔ امشاسفندان و زور آتش بهرام نبودی روزی و زندگانی نتوانستندی کردن (۵) پس واجب کند که هیزم آتش داشته و آتش را بوي بدهند تا عاقبت خواستاری در رسد پشت و پناه اورا دانند تا او پسندیده بود

در نود و سیوم

(۱) اینکه می باید که همه بهدینانرا پرهیز کردن از غیبت پس روی گفتن

(۲) در زند جد دیو داد گوید که از جمله گناها غیبت بزرگتر است (۳) هرکسی که غیبت کسی بکند چنان باشد که نسا خورده باشد و نسا خورده گناهی همدرین کتاب پیش ازین گفته شده است اما حقیقت چنین است تا اورا درین دنیا عقوبت ننمایند بدان جهان نشود (۴) پس میباید که بهدینانرا جهد کردن تا ازین غیبت خودرا نگاه دارند تا در وقت جان سپارش بگناهٔ آن جزا ننمایند (۵) در زند جد دیو داد گوید کسی که غیبت کرده باشد از آنکه[2] اگر پیش او برود و اشو داد خواهد و اورا اشو داد کند آن گناه از وی بشود

(1) MU adds نه (2) MU آنکسی

در نود و چهارم

(۱) اینکه کسی برکسی نیکوئي و نوازش کند باید که قدر آن بدانند و منت بر خود نهند و اگر تواند بدان مقدار اورا نیکوئي کنند

(۲) در دین به پیداست که کسی برکسی نیکوئی کند اورمزد به افزوني اورا ده چندان عوض بدهد (۳) و اگر حق ناسپاس باشد در اوستا چنین آورده است که اورا گناه عظیم باشد (۴) و اهرمن گجسته چنین گوید که آن گناهکار از خویشاوند منست فرجام او بدست من خواهد رسید و بدست هیچ دیوی اورا من نخواهم داد دست خود پاد فراه کنم (۵) موبدان موبد گوید باید همه زرتشتیان را که ازین گناه خود را دور دارند

در نود و پنجم

(۱) اینکه می باید که همه بهدینانرا واجبست که هر روز سه بار خورشید نیایش کردن

(۲) اگر یکبار کند یک تناول کرفه باشد و اگر دو بار کند دو چندان باشد و اگر سه بار کند سه چندان باشد (۳) و اگر یکبار نکند سی استیر گناه باشد و اگر دو بار نکند دو چندان گناه باشد و اگر سه بار نکند سه چندان گناه باشد

(۴) و ماه را و آتش را همین است (۵) پس واجبست در دین بهدین همه را نیایش بجای آوردن

در نود و ششم

(۱) اینکه کسی بدان جهان شود دیگران را نشاید که گریستن کنند و اندوه دارند و شین موئی کنند (۲) چراکه هر

اشک چشم شود آن رودی شود پیش چینود پل پس روان آن مرده آنجا بماند و اورا از آنجا گذر کردن سخت باشد نتواند بر چینود پل گذریدن (۳) پس میباید که اوستا بخوانند و یزشن میکنند تا اورا آنجا گذر آسان شود

در نود و هفتم

(۱) اینکه همه بهدینانرا واجبست که پیش موبدان و دستوران و ردان و هیربدان بقدر خود سخن گفتن و هرچه ایشان بگویند بجان بشنوند (۲) و حقیقت دانند و دران هیچ جواب و سوالی نکنند

(۳) که در زند اوستا گوید هرکه در گفته بزرگان دین حجت آورد اورا زبان بریزد تا مبتلا ازین جهان بیرون شود

در نود و هشتم

(۱) اینکه بهدینانرا می باید که خط اوستا بیاموزند پیش هیربدان و اوستادان تا در خواندن نیایش و یشت خطا نرود

(۲) بیشتر واجب مر هیربدان را و اوستادان را هست که همه بهدینانرا خط اوستا بیاموزند و اگر هیربد در آموختن ایشان تقصیر نماید اورا عظیم گناه باشد (۳) که اورمزد به افزوني زرتشت را گفت که هر هیربدي و اوستادی در آموختن اوستا بهدینانرا تقصیر کند اورا از بهشت چندان دور کنم که پهناي زمین است

در نود و نهم

(۱) اینکه موبدان و دستوران و ردان و هیربدان را نشاید که همه کس را پهلوي آموزند

(۲) که زرتشت از هورمزد پرسید که پهلوي آموختن مر کسان را شاید (۳) هورمزد به افزوني جواب داد که هرکه از نسل تو باشد موبد و دستور و هیربدي که خردمند باشد (۴) دیگر هیچ کس را نشاید جز از اینکه گفته ام اگر دیگران را آموزد اورا عظیم گناه باشد اگر بسیار کار کرفه کرده باشد فرجام اورا بدوزخ بود

در صدم

(۱) اینکه کسي را بیگناه برنجاند یا بزند اورا هر روزیک تناول گناه باشد تا او بزید (۲) چون ازین جهان بشود مهر ایزد و رشن ایزد حساب و شمار او نکنند (۳) پس او آنجا بماند پر درد و حسرت و پشیماني بسیار میخورد و[1] سودش ندارد (۴) مي باید که ازین گناه خود را دور داشتن و با همه کس نیکی کردن

(1) J 15 adds آنگاه

B. I. Press, Byculla.

بنام ایزد بخشاینده مهربان یارمند

کتاب صد در بندهش

آغاز کتاب

(۱) این دفتر شایست[1] ناشایست که بر مردمان فریضه باشد تا بر خوانند نیک از بد بدانند (۲) آنچه در دین بهدینان ایزد تعالي فرموده شرط خویش بجا مي آورند تا فردا پشیماني نباشد (۳) تجربر نباید خوردن هر وجه ندارد (۴) و بدین جهان تن دارد و روان ورزد تا بدان جهان رستگاري باشد (۵) و نیکی اندوزد و از گناه بپرهیزد تا نیکبخت دوجهان باشد تا اورمزد[1] امشاسفندان ازین روان خشنود باشد

۱

(۱) بدانند که چون دادار اورمزد گیتي بیافرید و هرچه اندر گیتي بداد و بعدل[2] ازان گاو[1] کیومرث بیافرید (۲) چون آهرمن پتیاره در گیتي آمد گاو هم اندر ساعت بمرد و کیومرث بعد ازان سي سال بزیست (۳) چون از گیتي بخواست شدن آهرمن دروند گفت که ازین گیتی پتیاره اومند که هیچ راحتی بی رنجي درین جهان نتوان یافتن و بدان جهان روشن میشوم که هیچ رنج و بلا و دشواری در آنجای نیست (۴) و ترا بتر است که چون زراتشت اسفنتمان انوشه روان باد و ایدون باد و[3] ابا همه دیوان و درجان از جهان بیرون کند و تا رستاخیز

(1) E, K add و (2) Thus all, for بعد (3) E که for و; K adds ترا

دین او باشد و مردمان بر دین او ایستاده باشند تو هیچ بدی در گیتی نتوانی کردن (٥) و آهرمن گجستر چون این سخن بشنید دردی عظیم بروی رسید و هفت دیو اندر گیتی بداد اکومن و اندر[1] و ساول و نونانیکهیبت[2] و تاریخ و ازیریخ[3] و هیشم (٦) و هر یک ضد و همیستار[4] امشاسفندان است

٢

(١) اکومن ضد بهمن امشاسفند است و اندر[5] ضد اردیبهشت امشاسفند است و ساول ضد شهریور امشاسفند است و نانیکهیبت[6] ضد اسفندارمد امشاسفند است و تاریخ ضد خرداد امشاسفند است و ازیریچ[7] ضد امرداد امشاسفند است و هیشم ضد سروش اشو فیروزگر است

(٢) و بهمن امشاسفند کار آنست کر مردم را نگذارد کر با یکدیگر جنگ و خصومت و کینر و تعصب اندر دل دارند و دادستان راستي اندر میان مردمان پدید کند(٣) چون ظلم در[8] میان[9] کم باشد و نگذارد کر بر مردمان کار ناشایست کند (٤) و خرد و عقل و فهم و حیاط[10] وهش ویر[11] مردمان بزیادت کند و مردم را براه راست مي آورد

(٥) و اکومن دیو کار آنست کر دل مردمان کار و کرفر نیک کردن سرد کند (٦) و هرگر کر مردمان بدتي کنند و مردمان با همر خصومت کنند و جدل و لجاج پدیدار کند (٧) و دران کوشد کر با یکدیگر آشتی کنند و کینر و تعصب در دل

(1) E اندرو (2) K نانیکهیت (3) E زایریچ K زاریخ; on the margin. (4) E omits و همیستار and substitutes هفت, (5) E اندرو (6) E نانکهت (7) E زایریچ (8) E اندر (9) E adds مردمان (10) Thus, M, K ; E حیا : better حیات (11) E بر for ویر.

می آرند تا آن حد کر قتل و خونریختن و کارزار درمیان افگند (٨) و مردمان پاي از فرمان عقل و خرد بیرون نهند و کار ناشایست بد کنند-(٩) این همر بد[1] اکومن دیو است

(١٠) اردیبهشت امشاسفند کار آن باشد کر مردمان کر کار و[2] کرفر کنند بران جهان خرمی و رامش از اردیبهشت امشاسفند باشد (١١) هرگاه کر مردم خرم باشند بی آنکر آنرا سببی کند کر آن خرمي از اردیبهشت امشاسفند در دل ایشان افگند از بهر آنکر کرفر باشد کر ایشان معلوم نبوده و راه چینود پول[3] بر اشوان اردیبهشت امشاسفند فراخ کند (١٢) چون بچینود پول[3] گذر میکند راحت آساني[4] اردیبهشت[5] باشد

(١٣) و اندر[6] دیو کار آنست کر مردمانرا دل تنگی دهد و غم و اندوه در دل مردمان افگند (١٤) و چون مردم گناه کنند ایشانرا بدوزخ برد و عقوبت بروانها بنماید (١٥) مردم کر پیوستر دژم روئي باشند اندر[6] دیو کند (١٦) و سر چنود پول[7] نخست اندر[6] دیو پیش آید و چنود پول[7] بر دروندان اوی تنگ کند

(١٧) و شهریور امشاسفند کار آنست کر عدل و داد دردل پادشاهان دهد پیوستر پادشاهان عادل نگاه میدارد (١٨) و هر پادشاه کر عادل بود دوست شهریور امشاسفند است (١٩) و هر پادشاه کر[8] عادل تر[9] بود دیر تر بماند (٢٠) و زر و سیم و دیگر چیزها کر در کانها و کوهها باشد شهریور امشاسفند نگاه

(1) E بدی از for بد (2) E omits و (3) E پل (4) E, K add از (5) E adds امشاسفند (6) E اندرو (7) E پل (8) E omits کر (9) E عادل ترین.

دارد و بقوت شهریور امشاسفند[1] این چیزها در کانها[2] تواند شدن و بتنجیر خویش رسیدن (۲۱) و بدین جهان روزی که بدرویشان رسد شهریور امشاسفند کند و بدان جهان شفاعت خواه درغوشان[3] بود

(۲۲) و ساول دیو کار آنست که پادشاهان که ظلم کنند و مصادره دوست دارد شان[4] و[5] طراری و دزدی و راه داری هرچه بدین ماند ساول دیو راه نماید و در دل مردمان افگند و مردمان[6] گم راه کند تا کارهای ناشایست کنند تا بدان سبب هلاک افتد

(۲۳) و اسفندارمد امشاسفند کار آنست که مردمان که کاری خواهند کردن برای و باندیشه و تدبیر تمام کند و تکبر از طبع مردم ببرد و مردمان[6] خوش آواز و چرب سخن کند تا بر مردمان بار نامه[7] و تکبر نکند (۲۴) و چون رنجی و دشواری و دردی صعب بمردمان رسد او مردمانرا صابور[8] کند و خرسند گرداند و بدان درد[9] دل خوشیها کند تا آن رنج بدان دل خوشیها بگذارد (۲۵) و چون[10] کرفه کرده باشد و رنجی اورا پیش باز[11] آید بدان سبب اسفندارمد امشاسفند نگهدارد که او ازان کار و کرفه پشیمان نشود[12]

(۲۶) نانیکهیت دیو کار آن باشد که مردمان بتکبر بکند و چون رنجی بمردم رسد نانیکهیت[13] اورا نگذارد و بیاشواند و چیز ازو بر دارد تا کرفها نگوید و در ایزد ناسپاس شود (۲۷)

(1) M adds نگاه دارد (2) E adds تمام (3) E درویشان (4) Thus, E, K; M سان (5) E omits و (6) E adds را (7) E باز نامه (8) Thus all; better صابر (9) K در for درد (10) E adds اگر (11) E تا for باز; K omits باز (12) E شود (13) E نانکهت.

و چون مردمان اورا پند دهند او بتر باشد و نصیحت نپذیرد (۲۸) و بی طاعتی پادشاه مادر و پدر و زن در شوهر و بنده در خداوند که کند از نانیکهیت[1] دیو باشد

(۲۹) خرداد و مرداد امشاسفند کار آنست که هر شیرینی و چربی و خوشی که در آب و نبات و طعام[2] باشد ایشان کنند (۳۰) و چون روان اشوان بگروثمان و بهشت رسند و ایشانرا چیزی نباید که بخورند و سیر باشند (۳۱) و آن[3] خرداد و مرداد امشاسفند[4] کنند

(۳۲) و تاریخ و زاریخ دیو کار آنست که چیزهائی که ناخوشی باشد ایشانرا ناخوشی دران چیزها دهند (۳۳) و در دوزخ روان دروندانرا خورشهای پلید بکنند و پلید و گنده ایشانرا دهند و موکل ایشان باشند تا آنگاه که آن خورشها خورند و عذاب روان ایشان نمایند

(۳۴) و سروش اشو فیروزگر کار آنست که همه جهان نگاه میدارد از دزد و بلاها و آفتها (۳۵) و هر شب سه بار بهمه عالم برسد مانند پاسبانی که پاس میدارند (۳۶) و با هیشم دیو[5] شبی هفت بار کارزار کند و اورا از بدی کردن از جهان باز میدارد

(۳۷) و هیشم دیو کار آنست که خشم و کین در دل مردمان افگند و هر بدی که در جهان رود وی یاری کند و با گنهکاران یار شود تا ایشان برگناه دلیر تر[6] باشند

(۳۸) و این هفت امشاسفند که دادار اورمزد بیافریده است و این کارهای بر ایشان باز بستر است و روا می دارند

(1) E نانکهت (2) E, K طعامها (3) M, K omit آن (4) E omits امشاسفند (5) E adds به (6) E دلیر.

(۳۹) و مردم می باید کہ خویشتن را از راه دیوان نگاه میدارند و براه اورمزد و امشاسفندان باز آیند و نگهدارند[1] کہ این دیوان بروی چیره نشوند و اورا براه آهرمن نہ[2] کشند[3] تا از رنج این جهان و پادہ فراه آن جهان رستہ باشند

۳

(۱) چون اورمزد گیتی بداده بود گفت اگر من دین برین گیتی نفرستم و مردمان را ازین دین بہ راست آگاه نکنم و مردمان[4] از کار و کرفہ آگاه نکنم مردمان ازین کار و کرفہ آگاه نشوند و آهرمن بدین گیتی مسلط چیره شود و مردم را از راه ببرد و براه خویش باز برد (۲) پس مردمان بجملگی در گمراهی هلاک[5] شوند (۳) تا سہ هزار سال از گیتی بگذشت دین بجهان نفرستاد (۴) و بعد از سہ هزار سال زراتشت اسفنتمان دیوان بجهان آشکارا رفتندی بر عادت آدمیان پریان مانند زنان و دیوان مردان از زنان پسندندی[6] و باوی فساد کردندی (۵) و چون زراتشت اسفنتمان دین بجهان آورد و آشکاره کرد قالب دیوان یکباره بشکست و در زیر زمین شدند (۶) اکنون کہ گناهی خواهند کرد بر کردار و مانند آدمیان نتوانند شدن مگر بر صورت خر و گاو و مانند این

۴

(۱) و زراتشت اسفنتمان دین بہ مازدیسنان بہ وشتاسپ شاه آورد و چون معجزات وی بدید و گفتار وی شنید دانایان ایران جملہ جمع کردند[7] و گفت با زراتشت مناظره کنید

(1) E نگذارد (2) Thus K; M, E omit نہ (3) E بخشند (4) E adds را (5) E هلاکی (6) Thus all: better thus:— و دیوان از مردان زنان بسندندی (7) E شدند.

و اورا بسخن بشکنید (۲) و دانایان ایران جملہ جمع شدند و[1] با زراتشت اسفنتمان انوشہ روان باد مناظره کردند (۳) وچون قوت وی دیدند و سخن گفتن وی شنیدند و دانش و فضل و علم[2] معجزاتها و برهانهاء[3] وی بدیدند جملہ عاجز متحیر شدند (۴) و بنزدیک جاماسپ حکیم رفتند و اورا ازین حال آگاه کردند و جاماسپ را بیاری گرفتند (۵) و جاماسپ حکیم با زراتشت اسفنتمان انوشہ روان باد[4] مناظره کرد (۶) و چون سخنهای او شنود و معجزهای وی دید عاجز شد و در ساعت بزراتشت و دین اقرار داد

(۷) و چون دانایان و فاضلان ایران شهر بدیدند کہ جاماسپ عاجز بماند و پیغامبری زراتشت برویش اقرار آورد همہ دانایان از پس جاماسپ حکیم[5] برفتند و[6] دین زراتشت اسفنتمان اقرار آوردند و بروی بگرویدند (۸) و گشتاسپ شاه این معجز چون از زراتشت اسفنتمان دید دین بہ مازدیسنان پذیرفت (۹) و بپاداش ایزد تعالی چهار چیز بگشتاسپ شاه داد کہ هرگز هیچ پادشاهی را نبود

(۱۰) دادار اورمزد اورا پسری داد چون پشوتن کہ هرگز نمیرد[7] پیر نشود و عاقبت دین بہ مازدیسنان بر دست او بجهان آشکاره کند (۱۱) و دیگر پسری داد چون اسفندیار کہ در عالم بمردانگی او کس نبود (۱۲) و دستوری و وزیزی داد چون جاماسپ حکیم کہ هرچہ بود و باشد اورا معلوم بود (۱۳) و روان گشتاسپ شاه معاینہ بہ بهشت برد و جایگاه کرد

(1) E omits the last four words. (2) E omits فضل و علم (3) E omits و برهانها (4) E omits the last four words. (5) E omits حکیم (6) E adds بر (7) E adds و.

٥

(١) اندر دین به مازدیسنان گوید که چون زراتشت اسفنتمان انوشروان باد[1] بهم پرسه دادار اورمزد شد دادار اورمزد اورا گفت ای زراتشت ترا از همه امشاسفندان و فریشتگان بهتر آفریدم (٢) زراتشت چون این[2] سخن بشنید عجب بماند و گفت ای دادار وه افزونی از بهمن و اردیبهشت و شهریور و اسفندارمد و خرداد و مرداد بهتر آفریدی (٣) گفت ازیشان ترا بهتر آفریدم از جهت آنکه این عالم همه خلایق از پیش تو بیافریدم و پادشاهی چون طهمورث و جمشید و کیخسرو و مینوچهر (٤) و این دین به مازدیسنان بایشان نمودم و هیچکس زهره و یاره آن نداشت که این دین روا بکند و تو تنها آمدی و دین بپذیرفتی (٥) و بر دست[3] اندر همه جهان روا خواهد شدن همه عالم بخواهد رسیدن

(٦) چه روز اول که تو دین از من پذیرفتی آب جویها ایستاده و حیوانات که علف در دهان داشت بگلو فرو نبردند از خوشی آواز تو که افستا[4] میخواندی و همه با جایگاه ایستادند و گوش باوستا میکردند (٧) باول که آسمان و زمین آفریدم همه فروهر اشوان را گفتم آسمان نگاه دارید و چندانکه یک بدست[5] نتوانستند داشتن و فروهر روان تو بیامد و یک نیمه از آسمان نگاه میداشت (٨) و اکنون بهتر از همه خلایق[6] و فرشتگان و امشاسفندان آفریده ام (٩) و زراتشت اسفنتمان درین سخن عجب بماند و گفت ای دادار اورمزد من بهترم از

(1) E omits انوشروان باد. (2) E omits این (3) K adds تو (4) E اوستا (5) E یک بیک for یک بدست (6) E خلق.

سیاوشانش که این گیتي پاکیزه باز کند مردمان[1] بی مرگ کند و مردمان چون تو فرمان دهي و بر انگیزاني دین بایشان گوید و ایشانرا پاکیزه باز کند و از همه رنجها برهاند و من این نتوانم کردن

(١٠) دادار اورمزد گفت آن همه بکند (١١) او هم بسبب آن بتواند کردن که فرزند تو است و هم برین دین تواند کردن که تو در جهان روا خواهي کردن (١٢) هر کار و کرفه که فرزند کند همچنان باشد که پدر بدست خویش کرده باشد

٦

(١) اندر دین پیداست که مردم می باید که هر کار و کرفه که کنند بدستوری دستوران کنند (٢) چه ایزد تعالی در افستا گفته است که مردم بسبب آن بیشتر بدوزخ شوند که کار کرفه بدستوری دستوران نکنند و چیز[2] بیاموزند و اندیشه کنند که ما این نیز نیاموزیم باز نپرسم که پس نتوانیم کردن (٢) این ندانند که هرگاه که نکنند و دوم که باز نپرسند دو چند[3] ایشان گناه باشد (٣) یکي آنکه نکرده باشد دوم آنکه باز نپرسیده باشد

٧

(١) این سخن نیز اندر دین پیداست که ازین همه مردمان که ازین جهان شده اند یک تن جهان باز گذشتن[4] هرگز آنکس دروغ نگفتي و کاري ناشایست نکردي و گناه نکردي (٢) بسبب آنکه درین جهان مزد و پاداش و عقوبت و پاده فراه آن جهان دیده بودي و دانستي که راحت و خوشي برچه صفت است و رنج و عقوبت برچه دشخوارست

(1) E adds را (2) E چیزی (3) E چندان (4) Thus all; better read گشتی.

۸

(۱) که اندر دین گوید که این جهان مانند ابریست که یکساعت بگذرد پایندگی در وی نباشد و نیک و بد بسر آید (۲) پس طلب آنجای باید کردن که همیشه آنجای باید بودن (۳) و اگر راحت و خوشی باشد هرگز نبگذرد و اگر رنج و اندوها باشد بپایان نرسد نه آنچه گذرنده باشد دانایان غم آن بخورند

۹

(۱) و اندر دین پیداست که ایزد تعالی بزراتشت سفنتمان پرسید که هیچ مرد توانگر دیدی (۲) زراتشت گفت دیدم بسیار (۳) ایزد تعالی گفت چون بمرد و[1] مال و خواسته او کجا شد (۴) زراتشت گفت فرزندان[2] خویشان وی بر گرفتند (۵) ایزد تعالی گفت او هیچ چیزی بخویشتن بتوانست آوردن[3] (۶) زراتشت اسفنتمان[4] گفت نه (۷) دادار اورمزد گفت اکنون چون این دیدهٔ مردمان را آگاه کنی که چیزی اندوزی که با خویشتن بتوانی آوردن و اینجا بفریاد شما رسد و آن چیز کار کرفه کردنست (۸) و اگر آن چیز که تو باندوزی[5] و کسی دیگر بر دارد و بریش خنده تو بخورد و رنج که تو برده باشی و برین جهان ترا جواب باید دادن[6] چرا باید اندوختن

۱۰

(۱) و اندر دین بهٔ مازدیسنان پیداست که زراتشت اسفنتمان[7] از ایزد تعالی پرسید که توانگر چرا غم بیشتر خورند از درغویشان (۲) ایزد تعالی گفت از بهر آنکه امشاسفندان

(1) E adds چه (2) E adds و (3) E بردن (4) E omits اسفنتمان (5) E باندوزیدی (6) E adds پس (7) E omits اسفنتمان.

کرفه از توانگران اندر خواهند و از درغویشان گناه نکردن خواهند (۳) و چون کسی توانگر باشد و کار و کرفه نکند آن روان اندر مینوانست امشاسفندان ببرند و ترس و بیم و عقوبت و بادهٔ فراه اندر دوزخ بروی نمایند اگر[1] آهرمن با روانها می کند و آن روان ازو[2] بترسند[3] و چیز با این روان دهند که در تن آنست و این روان بدان سبب اندیشناک و غمخوار شود (۴) و توانگرانرا از جهت آن غم بیشتر باشد و درویشان[4] از جهت آن غم کمتر باشد و کمتر خورند (۵) و هرچه ایشانرا در جهان می باید و آن نباشد دردی بدل ایشان باز شود (۶) امشاسفندان روان که در مینوانست بهشت برند و خوشی و آسانی بهشت اورا نمایند (۷) و هرگاه که آن روان که تن است گناه کم کند چون این جایگه آید این همه راحتها و خوشیها اورا خواهد بود (۸) و آن چیز بدین روان که در تنست باز دهند و این خرم شود و از بهر آن غم کم خورد (۹) چه مارا روان دو است یکی آنکه اندر تنست و یکی روان راه خوانند (۱۰) و هر نیکی که آن روان که در[5] تن بکند اورا رامش نمایند و هر گناهی که بکند اورا عقوبت کنند و خرمی و دژمی مردم بیشتر ازان باشد

۱۱

(۱) و این سخن اندر دین گوید که درد و دشخواری که بتن رسد ازان درد تن ندارند[6] چه آن درد روان داند (۲) و بدین شاید دانستن که دستی یا پای از کسی ببرند اگر هزار زخم بعد ازان بران کنند آگاهی ندارد سبب آنکه روان ازان

(1) Thus all: better که (2) M ار for ازو (3) E بپرسند (4) E adds را (5) E اندر (6) Thus M, K; E ندارد better نداند.

چایگه برفتد و مانند سنگی یا کلوخ است (۳) پس ازینجا بشاید دانستن که این درد و رنج روان میداند[1] و این تن اورا چون دست اوزاری است آلتی که اگر این آلت گناهی بکند پادهفراه بران باشد که این آلت کار فرموده باشد و اگر نه آلت مستوجب شود (۴) مانند آنکه اگر کسی شمشیری بر کسی زند هیچکس عقوبت بر شمشیر نکند چه بر آنکس کنند که شمشیر زده باشد (۵) و همچنین هر گناه که تن بکند و عقوبت بروان رسد و رنج او رانید[2]

۱۲

(۱) اندر دین پیداست که دران بار که زراتشت اسفنتمان بنزدیک ایزد تعالی چیزهای پرسید گفت ای دادار اورمزد چون من بدان گیتی شوم و خواهم که تو از من خشنود باشی و امشاسفندان خشنود باشند بدان گیتی اندر چه کار و کرفه کنم که بهتر باشد

(۲) دادار اورمزد گفت مارا بدان گیتی هر یک ویسه ایست یعنی نگهداری که تعلق بدو دارد که چون ترا و مردمان و دیگران چیزها را نیکو دارند و نگاه دارند و نیازارانند ما ازان کس خشنود باشیم بدین گیتی روان او بدست آهرمن دیوان نرسد (۳) و مردم در سایهٔ منست اورمزد و گوسفندان بهمن امشاسفند و آتش آن اردیبهشت امشاسفند و زر و سیم و دیگر ایوخشستها آن شهریور امشاسفند و زمین آن اسفندارمد امشاسفند و آب آن خرداد امشاسفند و دار و

(1) E اورا نبد ,اورا اند K (2) روان میداند for روا می دارند E for اورانید : better اورا نمایند.

درخت و همه رستنیها آن امرداد امشاسفند ست[1] (۴) نه[2] هرگاه که پرهیز[3] آن هفت گانه بجایگاه آورند و نیکو دارند ایشانرا رنجی نرسد و یزشن و نیایش ایشان کنند تا ازیشان خشنود باشیم و برین جهان مزد و پاداش بیابند (۵) و اگر پرهیز ایشان نکنند و ایشان نگاه ندارند بدان جهان بیماریهای بسیار باشد و بیشتر مرگ ناگهان بسیار باشد و بدین جهان عقوبت و پادهفراه بیابند (۶) و پرهیز این هریک نوشته‌ام

۱۳

(۱) فصل اندر کرفه و گناه بنوشتم[4] بدانند که بدین در کرفه گناه پایهٔ خرد[5] بنهاده است (۲) و هر یک را نامی است فرمان و آگرفت و اویرشت و اردوش و خور و بازاء و یات و تنافور و مرگرزان

(۳) فرمان هفت استیر باشد و هر استیری چهارده مثقال باشد (۴) و اگرفت دوازده استیر باشد (۵) و اویرشت پانزده استیر باشد (۶)[6] یات صد و هشتاد استیر باشد (۷) و تنافوری سیصد استیر باشد (۸) مرگرزان آنست که اورا زنده نبگذارند

(۹) اکنون گناهای خرد بنوشتم (۱۰) هرگاه که یکتا[7] موی بیفگند و در دل دارد که نگیرد و نه پرهیزد فرمانی گناه باشد اگر کوچک باشد اگر بزرگ (۱۱) و هرگاه که ناخنی بیفگند و طلب باز نکند و نه پرهیزد فرمانی گناه باشد (۱۲) هجرهٔ که در تن باشد نبگرفتند و بیفگند فرمانی گناه باشد (۱۳)

(1) E omits امشاسفندست (2) Thus all, for و (3) Thus E, K; M بهرنیدان (4) E adds تا (5) E خورد (6) Thus all: add اردوش می اسفیر باشد و خور شصت اسفیر باشد و بازای صد استیر باشد (7) E یکتار.

زادي كه در آتش دمد بدهن بهر يكبار فرماني گناه باشد (١۴) و آب تاختن كه در چاه كنند كه بميان سراي باشد فرماني گناه باشد (١٥) چون بيك پاي كفش روند بهر يك گام فرماني گناه باشد (١٦) و اگر قي در آب كنند يا آب تاختن گناه باشد (١٧) اگر خيوى در آب روان افگند خورى گناه باشد (١٨) و اگر قي در آتش كنند يا آب تنافوري گناه باشد (١٩) و اگر نسا در آب يا آتش افگند مرگرزان باشد (٢٠) و اگر نسا در زمين پنهان كنند و سر بگيرند و ساعتي بر آيد تنافوري گناه باشد (٢١) كه شش ماه بر آيد تنافورى نيم گناه باشد (٢٢) كه يك سال بگذرد هنوز نسا در زمين باشد مرگرزان باشد (٢٣) كه بنسا باز افتد برشنوم بباید كردن و تنافوري گناه باشد (٢۴) كه بزن دشتان باز افتد سر بپادياب و آب بباید شستن و جامه نيز همچنين (٢٥) هر كه نه چنين كند از پليدي خوري گناه باشد (٢٦) هر كه پيش از چهل روز كه زن بزاده باشد و صحبت كند دو تنافور گناه باشد (٢٧) و شير ازان زن فاسد بكند و بعد ازان شير خوردن كودك را زيان دارد و دايه بايد دادن و اگر نه شير مادر بر فرزند حرام باشد

١۴

(١) زن كه بيك ماه تن[1] بدو مرد بدهد بدين در روسپي خوانند و تا آن حد ديدار آن شوم باشد (٢) و اگر برودي بگذرد كه در آن رود آب بسيار باشد بكاهد (٣) و اگر در[2] چيزهاي كه رسته باشد بكاهاند و بخوشاند يا بر كمتر دهد (۴) و دار و درخت كه پر ميوه باشد در آن نگاه كند تمام بترسد[3] فرو ريزد (٥) و هر جائي كه برود بر بوم گيتي بكاهاند (٦) و هر مرد كه با وي سخن كند عقل و هش بكاهاند و عاقبت كار بنتواند دانستن

(1) K زن for تن (2) E omits در (3) E بر for بترسد ; K برشد

(٧) و بدين در گويد اي زراتشت اسفنتمان از جهت زنان ترا چه گويم كه هر زن كه بيك روز تن بدو مرد دهد زودتر بباید كشتن از گرگ و شير و اژدرها (٨) چه هر گاه كه آن زن را بكشند چندانش كرفه باشد كه هزار آتش خانه پر از هيزم به كند خانه و سولاخ[1] و مار و گژدم و شير و گرگ و اژدرها ويران كرده باشد

١٥

(١) اندر دين پيداست كه زن دشتان كه آتش بيند فرماني گناه باشد و چون در سه گام آتش شود تنافوري گناه باشد و چون دست بر آتش نهد پانزده تنافور گناه باشد اگر دست در كاهانه نهد كه آتش در آنجا باشد پانزده تنافور گناه باشد (٢) و اگر آب روان بيند فرماني گناه باشد (٣) كه در پانزده گام آب روان شود فرماني گناه باشد (۴) كه در آب نشيند پانزده تنافور گناه باشد[2] (٥) چون بباران برود بهر قطرهٔ كه بر اندام وى چكد پانزده تنافور گناه باشد (٦) ازان كه آن درج بزن دشتان نشيند از همه درجهاي جهان بترست كه هيچ درج نيست كه چشم[2] ايشان ديد[2] چيزي پليد بتواند كردن الا زن دشتان (٧) اگر به هزار گام برسم بيند واداياب كند

١٦

(١) و آتش كه در آفتاب نهند فرماني گناه باشد (٢) كه تا نماز شام بگذارند تنافورى گناه باشد (٣) كه چيزى بر سر آتش فرو نهند كه آنرا سوراخها باشد بهر سوراخى كه آفتاب در آتش افتد شصت استير گناه باشد

(1) E سوراخ (2) E adds و اگر (2) Thus all: better چشم ديه ايشان.

۱۷

(۱) زراتشت اسفنتمان از دادار اورمزد پرسید[1] که ازان بهتر چه باشد که در خانه بکند بوهان دهند یا بآتش گاه و آتش در آنجای نهند (۲) اورمزد گفت که آن بهتر باشد که بآتش گاه دهند

(۳) چه آتش ورهرام اندر دین گوید که هر جای که بهدینان بسته کشتیان نشینند باید که آتش ورهرام اندر آن شهر و جایگاه باشد (۴) چه آتش ورهرام هم چون پاسباني است که آنجایگه از همه آفتها و بلاها نگاه میدارد (۵) وقتي زراتشت اسفنتمانرا گفت پیوسته که دران کوش و جهد کن بآتش ورهرامرا تا[2] بنشاني و همه وقت از پیش تو میسوزد (۶) چه اگر آتش به شب بیفروزي خاصه نیم شب نهصد و نود و نه هزار دیو و درج بمیرند و از بدي در جهان باز ایستند (۷) و چون بوي بر آتش نهند و باد بوي آن میبرد تا آنجا که آن بوي برسد هزار بار هزار دیو و درج نیست بباشند و کم شوند و چندان جادو دیو و پري (۸) و آتش که در خانه باشد به نیمه شب بر افروزند هزار دیو نیست شوند و دو چندان جادو و پري

۱۸

(۱) و چون ایزد تعالي این همه[3] عالم بیافرید آتش بجهان نمي آمد و گفت بجهان نروم و گفت بسبب آنکه چون هزار سال از روزگار زراتشت اسفنتمان انوشه روان باد بگذرد مردم پاک از دین دست باز دارند و مرا خوار دارند و هرچه زراتشت

(1) M, K omit پرسید (2) E omits تا (3) E omits همه.

اسفنتمان در حق من نگاه داشتي و فرموده باشد بجاي بگذارند و زن دستان بر سر من نشینند و دست ناشسته پلیدها بر من کنند و باد بدهن در من دمند و خیو در من افگنند و ریمن و پلید بمن بسوزند و دیگ و نان بمن پزند و بگذارند تا بمیرم و گویند او هیچ چیز نداند و جادست[1] و ندانند[2] که فرشته بر من موکل کرده است و هرچه بامن کرده باشند و هر خواري که بامن بتوانند کردن بکنند (۲) اي دادار اورمزد مرا[3] بجهان مفرست همین جایگاه بگذار که تا هم چون ماه و خورشید بر آسمان روشن میکنم و جهان روشن میدارم[4] (۳) پس ایزد تعالي گفت که اگر ترا بجهان نفرستم آن جهان خلایق بي تو نتوانند بودن و لیکن پادشاهي در بهشت بتو دادم هر که ترا نیکو ندارد و این خواري که گفتي با تو کند تو اورا در بهشت مگذار و اگر[5] امشاسفندان از وي خشنود باشند و از بهر وي شفاعت کنند تا تو از وي خشنود نشوي من از وي خشنود نشوم (۴) چون آتش این سخن بشنید خرم شد و بدین جهان آمد و هر که اورا نیکو ندارد ممکن نیست بهشت بتواند[6] رسیدن

۱۹

(۱) اندر دین گوید که هر که آتش از خانه باچیند و بآتش گاه برند شصت استیر کرفه باشد (۲) اگر بگذارند[7] بمیرد هشتاد استیر گناه باشد (۳) و آتش ورهرام که بگذارند تا بمیرد و اگر قصد و[8] بي قصد اگر صد هزار کرفه کرده باشد آنکس را مرگرزان [9] و دوزخي بود

(1) Thus M, K; better جمادست (2) E omits the last four words. (3) Thus E; M, K من (4) Thus E; M, K میدارند (5) E اگرچه (6) E omits بتواند
(7) E adds تا (8) E adds که (9) Thus all; better add خوانند.

۲۰

(۱) و آتش را عزیز و گرامی باید داشت تا آن حد است که یکبار زراتشت اسفنتمان بهم پرسهٔ دادار اورمزد بود (۲) اورا گفت ای زراتشت روان کدام کس ترا بیش کرفه‌تر آمد[1] از همه خلایق (۳) زراتشت اسفنتمان[2] گفت روان کرشاسپ (۴) پس ایزد تعالی روان کرشاسپ بدانجای خواند و چون زراتشت را بدید بگریست و گفت کاجی من هیربدی بودمی که در جهان میگردیدمی و یزشن میکردمی تا این همه[3] رنج و بلا و دشواری بمن نرسیدی

(۵) پس ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجایگه دور شو و بنزدیک امشاسفندان مباش چه تو آتش را بیازردهٔ و چشم من زشت گشتهٔ

(۶) پس روان کرشاسپ ایزد تعالی را نماز برد و گفت ای دادار ده افزونی مرا ببهشت ارزانی کن که اندر جهان اژدرهای را بکشتم که هر مردی و چهار پائی که دیدی فرو بردی و بدم خویشتن میکشیدی و هر دندان که در دهان وی بود چون بازوی من بود هر چشمی چندانی بود که گردونی و هر سروی چندان بود که هشتاد رشن[4] بود (۷) من از بامداد تا نماز پیشین بر پشت وی میدویدم تا سر او باز دست آوردم بگرز سر او بخنجر جدا کردم (۸) و چون در دهان او نگاه کردم هنوز مردم از دندان او در آویخته بودند (۹) و اگر من آن اژدها را نکشتمی همه عالم خراب کردی و جانوران نیست شدندی (۱۰) و هیچکس آن قوت نبودی که اورا بتوانستی کشتن

(1) E omits آمد (2) E omits اسفنتمان (3) E omits همه (4) Thus all: better ارش

(۱۱) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجا شو که تو آتش را بکشتی و نیکو نداشتی و اردیبهشت امشاسفند بخصم خویش کردهٔ (۱۲) من ترا نیامرزم ببهشت بتو ارزانی ندارم

(۱۳) دیگر باره روان کرشاسپ گفت ای دادار اورمزد مرا بیامرز و در بهشت جایگاه کن بدان پاداش که من گندرب زره پاشنه را بکشتم که هر باری که گرسنه شدی بیکبار مردم که در دوازده یازده[1] بودی با چهار پایان بخوردی (۱۴) و چون اورا بکشتم در دهان وی نگاه کردم اسپ و خر مرده در دندان وی آویخته بودی (۱۵) و دریا[2] اورا تا بزانو بود سرش تا بخورشید (۱۶) و نه روز و نه شب با او کارزار کردم درمیان دریا (۱۷) بعد از نه شبانروز اورا بگرفتم تا سر بیاهیختم و دست او بربستم و از دریا بیرون آوردم و اورا بکشتم (۱۸) و چون بکشتم بسیار دیها و جایها بیران[3] شده (۱۹) و اگر من گندرب را نکشتمی همه عالم را بیران[3] کردی همه جانوران نیست شدندی

(۲۰) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجایگه دور شو چه آتش را بکشتی و اردیبهشت امشاسفند را بخصم خویش کردهٔ و بیازردهٔ (۲۱) و من ترا نیامرزم و بهشت بتو ارزانی ندارم تا بدانند که هرچه ایزد تعالی بیافرید از بهر بندگان خویش بیافریده است (۲۲) اگر چیزها نیافریده بودی مردمان بی این چیزها زندگانی نتوانستی کردن که نه از آب نمی گیرند و نه از آتش (۲۳) پس واجب کند که هریک بجای

(1) Thus K; M, E در دوازده بارهٔ ده for در دوازده یازده
(2) E دریای چین (3) E ویران.

خویش نیکو نگاه دارند و اندیشه کنند که با پادشاهی این مناظرت رفت با دیگران چون خواهد بود

(۲۴) دیگر باره روان کرشاسپ گفت اي دادار اورمزد مرا بیامرز و در بهشت جایگاه کن که بدان پاداش که من هفت راه دار بکشته ام هریک ببالاي چندان که مردم در ایشان نگاه میکردند[1] پنداشتند[2] که آفتاب و ماهتاب زیر کش ایشان همی گذرد و دریای محیط ایشانرا تا بزانو بود (۲۵) مردم از بیم ایشان هیچ راه سفری نمی توانستن شدن (۲۶) و هر کس که در راه بدیدندي که میشدتي در ساعت بخوردندي و بسر[3] سال حساب کردند سیصد هزار مرد کشته و نیست کرده بودند (۲۷) و من با ایشان کارزار کردم و هر هفت را بکشتم (۲۸) و اگر من بایشان بنکشتمی این عالم بجملگی خراب کردندي و مردم نیست کردي[4]

(۲۹) ایزد تعالي گفت اي روان کرشاسپ ازینجایگه دور شو که آتش را بکشتهٔ و باچشم من زشت شدهٔ اردیبهشت امشاسفند بخصم خویش کردهٔ (۳۰) من ترا نیامرزم و بهشت بتو ارزاني ندارم

(۳۱) دیگر باره روان کرشاسپ گفت اي دادار اورمزد مرا بیامرز در بهشت جایگاه کن بدان پاداش که من چون آهرمن و دیوان چون باد[5] بفریفتند و گفتند بقوت و زور تو در جهان هیچ چیز نیست ترا بزورمندي نمیدارند[6] و خویشتن را [7] بقوت تر میدارند باد بگفتار آهرمن فریفته شد و چنان

(1) E کردی (2) E پنداشتي (3) E بسه (4) E omits the last four words (5) E بادار (6) Thus E; M, K نمیدانند (7) Thus E, K; M قوا.

سخت بیامد که هر کوهی که در راه بود هامون بکرد و همه دار و درخت از بیخ بکند و در پیش گرفت و رفت و می آورد (۳۲) چون بنزدیک من آمد پاي من از جایگاه[1] بتوانست بردن (۳۳) و من مینو باد را بگرفتم و بقوت خویش اورا بیفگندم تا آنکه عهد کرد که باز زیر زمین شوم و آن کار کنم که اورمزد امشاسفند[2] مرا فرمایند اورا دست باز نداشتم (۳۴) و اگر من مینو بادرا نگرفتمی که او همه جهان بیکبار خراب کردي و خلایق نیست شدندي

(۳۵) ایزد تعالي گفت اي روان کرشاسپ ازینجایگه دور شو که باچشم من سخت زشت شدهٔ[3] آتش را بکشتی و اردیبهشت امشاسفند را بیازردهٔ (۳۶) من ترا نیامرزم بهشت بتو ارزاني ندارم

(۳۷) روان کرشاسپ گفت اي دادار اورمزد مرا بیامرز روان من در[4] بهشت جایگاه کن بدان پاداش که چون کمک مرغ پدید آمد و پر بر سر همه جهانیان باز داشت و جهان تاریک کرد و هر باران که میبارید همه بر پشت او میبارید و بدم همه باز بدریا میریخت و نمی گذاشت که قطرهٔ در جهان باریدی (۳۸) همه جهان از قحط و نیاز خراب شد مردم می مردند و چشمها و رودها و خانیها خشک شد (۳۹) و مردم و چهارپای مانند آنکه مرغ گندم چیند او می[5] خورد (۴۰) و هیچکس تدبیر آن نمي توانست کردن (۴۱) و من تیر و کمان برگرفتم و هفت شبان روز مانند آنکه باران بارد تیر می انداختم و بهر دو بال او میزدم تا بالهای او چنان سست

(1) E adds بکند (2) E, K امشاسفندان (3) E adds که (4) Thus K; M, E از for در (5) E آدمي for او مي.

شد کہ بزیر افتاد (۴۲) بسیار خلایق[1] در زیر گرفت و ہلاک کرد (۴۳) بگرز من منقار وی خرد[2] کردم (۴۴) و اگر من آن نکردمی عالم را خراب کردی و ہیچکس بنماندی (۴۵) و این زور و قوت کہ تو دادار اورمزد مرا دادہ بودی و الا مرا این توانائی نبودی

(۴۶) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجایگہ دور شو کہ آتس را بکشتہ[3] و بچشم من زشت شدهٔ اردیبہشت امشاسفند بخصم خویش کردهٔ (۴۷) من ترا نیامرزم و بہشت بتو ارزانی ندارم

(۴۸) دیگر بارہ روان کرشاسپ گفت ای دادار وہ اگر چنانست کہ بہشت بمن ارزانی نخواہی داشت مرا زندہ باز کن و ہمان زور و قوت مرا باز دہ تا من آہرمن و با[4] جملہ دیوان نیست کنم و دوزخ از ایشان پاک کنم و ازان پلیدیہا و گندہا و تاریکیہا پاکیزہ کنم و روشن گردانم و تنہا درانجا بنشینم (۴۹) دادار اورمزد گفت آنچہ تو می گوئی ہنوز وقت نیست (۵۰) و تا مردمان جملہ از گناہ کردن باز نہ ایستند مردہ زندہ نشاید کردن تا قیامت بسر نیاید این کہ تو می گوئی نیز نشاید کردن

(۵۱) و چون کرشاسپ[5] کردارہای خویش بگفت زراتشت اسفنتمان بشنید بنزدیک ایزد تعالی نماز برد و گفت ای دادار بدانم کہ خشم و کین در راهٔ تو نیست (۵۲) و چون کسی بر کسی کینہ ورزد ترا بدان رضا نباشد (۵۳) و اکنون این کار چنان می بینم کہ کسی با[6] کسی کینہ دارد (۵۴) و چون

(1) E خلق (2) E خورد (3) E بیازردهٔ (4) E omits با (5) Thus E, K; M omits کرشاسپ (6) E بر.

زراتشت اسفنتمان این سخن بگفت اردیبہشت امشاسفند بر پای ایستاد و از[1] کرشاسپ در زراتشت اسفنتمان بنالید (۵۵) و گفت ای زراتشت تو ندانی کہ کرشاسپ با من چہ کردہ است کہ در روزگار پیشین رسم و عادت من چنان بودی کہ چون ہیزم در زیر دیگ نہادندی من آتش را بفرستادمی تا آن دیگ بہ پختی کار ایشان تمام کردی پس باز بجایگاهٔ خویش آمدی (۵۶) چون آن اژدہا میگوید کہ بکشتہ بود و سبب آنکہ یک ساعت آتش دیرتر در ہیزم افتاد کہ در زیر دیگ نہادہ بودی و گرزی بر آتش زد و آتش پراگندہ شد (۵۷) من اکنون روان کرشاسپ بہشت نگذارم

(۵۸) چون اردیبہشت امشاسفند این سخن بگفت روان کرشاسپ بگریست و گفت اردیبہشت امشاسفند راست گوید خطا کردم و پشیمانم (۵۹) و دست در دامن زراتشت زد و گفت از مردمان ہرگز ہیچکس این بلندی و مرتبہ و منزلت نیافتہ است کہ تو یافتی (۶۰) اکنون بدین ورج و خرهٔ[2] تو است مرا از اردیبہشت امشاسفند بخواہ و شفاعت کن کہ من ازین رنج و عذاب رہائی یابم (۶۱) زراتشت اسفنتمان درود برویش داد کہ برپای بود دستہا بکش کرد اردیبہشت امشاسفند[3] را نماز برد و گفت گشتاسپ[4] شاہ و جاماسپ و ہمہ مردمان ازین حال آگاہ کنم تا بعد ازین آتش نیکو دارند و ہیچ آزار او نجویند

(۶۲) و چون زراتشت اسفنتمان[5] شفاعت کرد اردیبہشت امشاسفند[6] گفت حرمت تو بزرگ است و خواہش تو عظیم

(1) M, K omit از (2) E adds کہ (3) E omits امشاسفند (4) Thus E, K; M کرشاسپ (5) E omits اسفنتمان (6) E omits امشاسفند.

است (۶۳) روان کرشاسپ را بعد ازان خصمی نکرد بزراتشت اسفنتمان بخشید (۶۴) روان کرشاسپ ازان دشخوارتی رہائی یافت (۶۵) اکنون چندانکہ بتواند کوشیدن آتش را نیکو میباید داشتن و نیازردن تا اردیبہشت امشاسفند خشنود باشد (۶۶) چہ مثل چونکہ چندان چیزہا کرده بود و چندین کارہا معظم از دست او برخاستہ بود با وی این مناظرت بود با دیگران چون خواہد کرد

۲۱

(۱) و در دین مازدیسنان پیداست کہ دادار اورمزد گفت دو چیز است کہ قیمت و ارج نشاید گفتن یکی مرد اشو و آتش ورہرام (۲) چہ اگر قیمت این دو چیز بعالم و ہرچہ اندر عالم برابر ارزانیان بار کنند ہم تمام نباشد

۲۲

(۱) اندر دین گوید کہ اگر کسی چیزی از بہر[1] ایزد یا از ماه ایزد یا از امشاسفندیہا پذیرد اگرچہ آن کار بر نیاید کردن کہ صلاح ما دران باشد کہ آن حاجت بخواہند (۲) چون چیزی امشاسفندیہا پذیرد و چنان باید پذیرفتن کہ بیست خایہ از نو ماه خدا توان سامانہا بیزم یا گوسفندی بسوی تو مہر ایزد توان سامانہا بیزم ہم بر این نسق (۳) چہ اگر توان سامانہا بگویند و نوزده خایہ بیزند پذیرفتہ نباشد الا بیست بر یک درون باشد (۴) و اگر توان سامانہا بگوید و یک یک بیزد پذیرفتہ[2] باشد

(1) Thus all : better مہر (2) Thus E; M, K بادرفت for پذیرفتہ

۲۳

(۱) خرفستر کشتن اندر دین[1] کرفہ بزرگ گفتہ است و اگرچہ خرد[2] خرفستری بکشند بہ میزوان پاداش بزرگ باشد (۲) و اگر ماری بکشند و افستای[3] کہ آنرا چست بخوانند چنان باشد کہ کسی یک ماه دو ہیربد را بخانہ برد و یزشن از جہت او میکند چندین کرفہ (۳) اگر موش را بکشند پنجاه تنافور کرفہ بود (۴) و اگر موری دانہ کش بکشند چنان بود شیر ویشہ بکشتہ بود یا کوری روشن کرده بود (۵) و اگر کوزۂ کہ آن را بتازی مور خوانند بکشند چندان کرفہ بود کہ مبتلای درست کرده بود (۶) اگر شیری یا گرگی یا پلنگی مانند این ددی بکشند چندان گناه کہ او خواست کردن و بعد ازان نکند و ہم کرفۂ آنکسی را باشد کہ ازان ددان یکی[4] بکشند[5] ہم شاید (۷) اگر کسی را بفرماید کہ از بہر من چندین خرفستر بکشند[6] ہمچنان باشد کہ بدست خویش کشتہ باشد و ازان کمتر خرفستر بکشند تنافوری کرفہ باشد

۲۴

(۱) اندر دین پیداست کہ روان اشوان کہ از تن بشود و آن تن بجایگاه برند و بپرہیزند چون سگ و کلاغ دیگر حیوان تن را میخورند آن روان را ہیچ رنجی و دشخواری نباشد (۲) و روان دروندان و دوزخیان چون از تن بیرون شود از جایگاہی بنہند چون[7] سگ و کلاغ و روباه و دیگر حیوان آن تن را بخورند اورا چنان سخت دشوار باشد[8] و درد کند و فریاد

(1) M, K omit دین (2) E خورد (3) E اوستا (4) E omits یکی (5) E adds یعنی ازان ددان یکی بکشند (6) E بکش (7) E omits چون (8) E بود

و بانگ بر دارد (۳) گوید اگر هیربدی که در عالم است من کرده بودمی بیش ازین رنج و عقوبت نبودی و بمن نرسیدی (۴) و روان بانگ بتن میکند گوید ای نا جوانمرد که توئی تا مرادان[1] کار و کرفه طلب میکردند تو مال و خواسته طلب میکردی تا آن مال و خواسته پسران و دختران و خویشاوندان[2] بخورند و بر گرفتند و هیچ کرفه از بهر من که روانم نکردی و هیچ چیز به نیندوختی کاینجا بفریاد من رسد (۵) اکنون خویشان هیچ کار و کرفه از بهر ما نمی کنند و مال و رنج تو بردی و بنهادی اکنون بر افسوس میخورند و درونی از بهر ما نمی یزند از بهر کردار تو در عذاب و عقوبت و پاده فراه خواهم افتاد تا رستاخیز تن پسین در عذاب و بلایها خواهم ماند (۶) و درین جایگاه سگ و کلاغ و روباه میخورند و پاره پاره میکنند (۷) این خواسته که تو چندی[3] سال رنج بردی هیچ بفریاد ما نمی رسد (۸) و این سخن بگوید و زاری کند و ازان جایگاه بشود

۲۵

(۱) نیکی کردن چنین قیمتی است و ارجمند که زراتشت اسفنتمان انوشروان باد از دادار اورمزد پرسید که تا قیامت و رستاخیز چند مانده است (۲) گفت[4] سه هزار سال (۳) زراتشت انوشروان باد بگریست گفت ای دادار وه افزونی هنوز دیگر مانده است و چندین گاه مارا پی تن می باید بودن (۴) دادار اورمزد گفت ای زراتشت اسفنتمان تو این سه هزار سال بر[5] چشم تو عظیم است تو برو و دین به مازدیسنان روا کن و نیکی

(1) Thus all: better read مردمان (2) Thus E; M, K دندان چون (3) E, K چندین (4) Thus K; M, E omit گفت (5) E بم.

اندوز و روان خود اشو بکن و ببهشت ارزانی بکن[1] چه روان اشو بکن که ببهشت رسد (۵) این سه هزار سال بر چشم ایشان چنان باشد و خوار و سبک چنانکه دختر پشده[2] ساله پاک نیکو روی و پسر بیست ساله پاکیزه نیکو روی که هردو یکدیگر را دوست دارند و یک چندی در آرزوی یکدیگر باشند و پس یک شبی بهم رسند جایگاهی بی ترس و بیم (۶) و آن مرد و زن را باید که شب دراز باشد و بر چشم ایشان آن شب کوتاه باشد[3] (۷) روان اشوان اندر گروثمان هم چنان بود (۸) هرگز اورا نباید که رستاخیز باشد از خوشی و آسانی ویرا آنجا باشد (۹) و چون رستاخیز باشد بر چشم اوی سبکتر بود و گویند این سه هزار سال زودتر بگذشت از خوشی و خواری و آسانی بهشت

۲۶

(۱) اندر دین پیداست که همه شفقتها که مردمان در خانه کنند هیچ فریضه تر ازان نیست که گاو یا مرغی یا گوسفندی از چهار پائی که باشد در خانه دارند و ایشانرا سیر گردانند و پس کارها دیگر میکنند (۲) چه اگر شب در آید گرسنه بخسپند نفرین میکنند بکد خدای خانه هرکس که دران خانه باشد (۳) و گویند که این کدخدای را روزی چندان باد که خویشتن و زن و فرزند پیوسته گرسنه باشند نان[4] شان بنان مرساد این فرزندان ازین خانه نیست شوند بمرگ (۴) و چون چیزی بکشند می باید که سر آن چیزی ببیزند (۵) و اگر نا پشته بخورند هوم ایزد نفرین میکنند که درین خانه فرزند مباد پیوسته اندرین خانه رنج و دشخواری باد و فرزندان مباد[5] که خانه بدست ایشان بیران[6] شود

(1) M, K omit بکن (2) E هژده (3) E شود (4) E زنان (5) Thus all: better باد (6) E ویران.

۲۷

(۱) و در دین گوید که ارج و قیمت اشم وهو وقت هست که بر خوانند چندان ارجمند باشد که بوقتها دیگر هزار اشم وهو (۲) و وقت هست که بر خوانند اگر مرد دوزخي باشد همیستاني شود و اگر همیستاني بود بهشتی شود (۳) و شرح آن بگویم (۴) آن اشم وهو که واج بگویند چندان ارج باشد که بوقتی دیگر صد اشم وهو (۵) چون بخسپند اشم وهو بگویند چندانش کرفه بود که بوقتی دیگر هزار اشم وهو (۶) از خواب در آیند و دیگر اشم وهو بگویند چندانش ارج و کرفه بود که بوقتی دیگر ده هزار (۷) در وقت نقریچ چون اشم وهو بگویند و چندان ارج و قیمت[1] که ایران شهر (۸) اگر اتفاق درین شهر وقت اشم وهو در دهان بیمار نهند تا بگوید اگر دوزخی بود همیستاني شود اگر همیستاني بود بهشتي شود اگر بهشتي باشد[2] گروثماني شود (۹) و این اشم وهو از همه عالم ارجمندتر است

۲۸

(۱) که این سخن در دین پیداست که دادار اورمزد زراتشت را گفت که هر کار و کرفه که خواهی کردن باز فردا میفگن و اندر آن کوش که اندر وقت بکنی و اندیشه مکن که بعد ازین بکنم (۲) چه باشد که روزگار ترا بنگذارد که آن کرفه بکني بمینوان پاده فراه باشد بگویند که کرفه در دل داشتی در ساعت چرا نکردي و بجایگاه بگذاشتي (۳) پس ترا پشیماني سود ندارد

(۴) اندر دین پیداست که دادار اورمزد زراتشت را گفت که بکار کرفه جهد کن و تخشا باش و بر جواني تندرست

(1) E, K add است (2) E بود .

اعتماد مباش و بر مال و خواسته شاد وستاخ[1] مباش که[2] مردم تواند بودن که بیک شبانروز بخاک باشد و همه مال و خواسته نیست شود (۵) چه تواند بودن که بامداد با مال خواسته و بنعمت و حشمت باشد چاشتگاه پادشاه بروي خصم[3] گیرد اورا بنشاند و نماز پیشین مال و خواسته او غارت کند و نماز دیگر اورا بخواهد کشتن و بینداختن تا سگ و کلاغ اورا بخورند و نیم شب همه خاک بوده باشد (۶) پس بدان چیز که بیک روز و شبان بدین سال میشود چه اعتماد برو شاید کردن (۷) باید که رنج بر چیزي نبرند که آن ناچیز شود و هیچ کس رنجی بروي نتواند نمودن جز کردار بر خویشتن

۲۹

(۱) و اندر دین پیداست که هرگز فرزند حق مادر و پدر به نتواند گذاردن و نه داماد حق پدر زن از جهت[4] آنکه فرزندی که ناچیز باشد به انبازی پدر و مادر اورا در وجود آید (۲) پس پروردن چیزها آموختن از نیستی نگاه داشتن به بین که چند منت باشد پدر و مادر بروي (۳) چه اگر مردي بخواهند کشتن و از عقوبت رهائي یابد پس ازان آن باشد تا بمردن منت آن مرد میدارد و خدمت آن و بندگي آن کس میکند (۴) پس کس ناچیز باشد و خداي عزوجل اورا بهستي آورد و آنکس بزرگ بکند به بیني کش چند حق و منت باشد (۵) و چنین اگر کسی ده دینار کم یا[5] بیش بهدیه بکسی بدهد آن مرد تا زنده باشد واجب کند که منت آنکس دارد (۶) پس کسي

(1) E غره for شاد وستاخ (2) E چه (3) Thus K; M, E omit خصم
(4) E بهر (5) Thus E, K; M و .

دختري كه از جان خويش عزيزتر باشد با مال و خواسته كه در خورد باشد از خويشتن باز گيرد و بمردي دهد به بين كه چند حق بدان داماد باشد (۷) و چون ازان دختر چند فرزند در وجود آيد كه پيوند آن تا رستاخيز به پيوندد و[1] هر كرفه كه كند ايشان هم بهره و هم نصيب باشد

(۸) زراتشت اسفنتمان به دادار اورمزد پرسيد كه كرفه فرزند كند پدر بيشتر باشد يا مادر (۹) دادار اورمزد گفت كه هردو يكسان باشد (۱۰) و همچنين هيربدي كه چيزي بكسي آموزد و اورا از كار و كرفه كردن آگاه كند[2] آن كس هرگز حق هيربد به نتواند گذاشتن بسبب آنكه همچنان كه مادر و پدر فرزند[3] پرورند و[4] بزرگ بكنند و از نيك و بد نگاه دارند آن هيربد كودك را از كار و كرفه آگاه كند و روان وي بهشتي كند (۱۱) حق هيربد بر آنكس اورا چيزي آموخته باشد بيشتر است كه حق پدر و مادر بر فرزند (۱۲) چه پدر و مادر تن بپرورند و هيربد روان (۱۳) چنانكه روان از تن بهتر است هم چنان هيربد كه فرهنگ آموزد روان پرورد و از نيك و بد آگاه كند به بين تا آنكه تن پرورد چند بهتر است

۳۰

(۱) و اندر دين پيداست كه بنده پرستار چون بخرند بعد ازان بجددينان نفروشند (۲) و اگر به فروشند بعد ازان هرگناه كه ميكند آنكس كه فروخته باشد هم نصيب باشد

۳۱

(۱) اندر دين پيداست كه پتت كردن چنان قيمت و[5] ارجمند است كه زراتشت اسفنتمان چو بهم پرسه دادار

(1) E omits و (2) Thus E, K; M omits كند (3) E فرزند را (4) E omits پرورند و (5) E omits و.

اورمزد[1] بود گفت روان آنكس مى بايد كه بينم كه در جهان در هيچ كس[2] چون خويشتن نشناخت به ظلمت[3] و حشمت (۲) پس ايزد تعالي از نيمه دوزخ روان جمشيد را بخواست (۳) چون مى آمد بزانوي ميرفت مانند كسي كه مبتلا باشد و پاي ندارد و جامه دريده و كهنه و[4] خلق[5] پوشيده داشت (۴) و چون امشاسفندان را بديد از شرم امشاسفندان بگوشه بنشست اندوه‌كن[6] در مانده (۵) پس زراتشت اسفنتمان پرسيد كين روان كيست چنين شرمسار و اندوه كن[6] و در مانده و بدرين بيدزمى[7] و متحيري و بيچارگي (۶) دادار اورمزد گفت اين روان جمشيد ويونگهان است كه من اين دين كه تو درجهان روا خواهي كردن بدو نمودم نپذيرفتي و در خويشتن تكبر آوردي و بگفتار ديوان فريفته شد و گفت آسمان و زمين و ماه[8] و ستاره و هرچه در گيتي هست من داده و آفريدگار همه منم (۷) نه آنكه اورا اين قدرت توانست بودن كه از وي پرسيدمى كه ايزد تعالي اين چيزها چگونه داده هم ندانستي گفتن (۸) چون اين سخن محال گفت و بانديشيد ورج و خورهٔ كيان از وي بشد بدست ضحاك كويف كشته شد (۹) روان بدين صفتست كه تو مى بيني (۱۰) و از همه چيزها كه در عالم كرد هيچ بتر ازان نبود كه دين بدو[9] نمودم و گفتم در جهان روا بكن و نكرد

(۱۱) چون جمشيد اين سخنها بشنيد زراتشت اسفنتمان را گفت از گفتار ديوان پرهيز و خويشتن نگاه دار و دين

(1) E ايزد for دادار اورمزد (2) E كسي for در هيچ كس (3) Thus all: better عظمت (4) E omits و (5) E خرقه (6) E اندوه گين (7) Thus all; better دژمي (8) E omits و ماه (9) E بقو

بپذیر و در جهان روا بکن چه از همه کارها این بهتر است (۱۲) ایزد تعالی اول این دین بمن نمود و فرستاد و من از فریفتگی و نادانی که بودم نشنیدم و دین نپذیرفتم و آنکه می بایست که داناتر باشم بگفتار دیوان فریفته شدم و براه دیوان ایستادم وگفتم عالم و خلایق و هرچه در عالم است من دادم تا خوره و پادشاهی از من بشد(1) و تیره بهلاک و روان بدست دیوان افتاد و گرفتار شد (۱۳) و گفت(2) زراتشت ترا اندرز میکنم که نه بر تنگی و نه بر فراخی و نه دران وقت که بیم و ترس(3) باشی و نه آن وقت که در مال و نعمت دین از یاد باز مکن و سخت دار و از دست مگذار تا درین نمانی که من مانده ام که عالم برپای مانده است از بهر دین مانده است (۱۴) و اگر نه آدمی آدمی را بخوردی راهها مقطع شدی و کشت و ورز و آبادانی برخاستی و آهرمن دیوان بر جهان مسلط شدندی و عالم نیست و ظلم کردی و پادشاهی نبودی (۱۵) چه دین در شاه بسته است و پادشاه در دین (۱۶) چه هر پادشاهی که دین ندارد و بر ظلم کردن مشغول شود پس پادشاهی پاینده نبودی و دین در قوت پادشاه(4) تواند شدن (۱۷) این دو قوت است که اگر یک ساعت عالم بی یکی نباشد عالم زیر و زبر شود (۱۸) چون جمشید این سخن بگفت و ازان گناه که اورا جسته بود پتت کرد و تحریر و تشویر و پشیمانی خورد بران گناهها خویشتن مقر آمد ایزد تعالی اورا بیامرزید و ازان رنج و بلا برهانید و پادشاهی همیستانی بدو داد از سبب آنکه گناه اورا جسته بود پتت کرد

(1) E برفت (2) E adds ای (3) E بیم و ترس for بیم و ترس (4) E پادشاهان

۳۲

(۱) اندر دین پیداست که آهرمن دیوان که جمله مال و خواسته زیان آورند گویند هیچ زیان بدو نکردیم (۲) و چون روان کسی دروند و دوزخی بکنند و بسوی خویش کشند گویند که اکنون بخلق اورمزد زیانی بکردیم

۳۳

(۱) اندر دین گوید با مردم بدنام و بدکردار نباید نشستن و دوستی نباید کردن و از خوردن و گفتن ازیشان دور باید بودن (۲) چه دل بهدینان مانندهٔ آینه باشد افروخته پاکیزه و بر کمتر چیزی بدو رسد زنگ بردارد و تباه شود (۳) و از کوزهٔ که ایشان آب خورند و نیم خوردهٔ ایشان نباید خوردن که این همه آن باشد که دل و هش را خلل رسد (۴) و مردم بد که دوست باشند دران کوشند که تن و روان دروند کنند همچنان خویشتن کنند که دشمنی باشد دران کوشند که با تن مردمان(1) زیانی بکنند (۵) پس از دوستی و دشمنی ایشان دور باید بودن (۶) تا توانند کردن ازیشان پرهیز کنید(2) و حلیمی(3) نمایید که ما دوست شمایم تا از نیک و بد ایشان ایمن تر باشیم و اکنون همه کاری باندازه می باید کردن

۳۴

(۱) و اندر دین پیداست که دختر تا نه ساله نشود(4) بشوهر نباید دادن و نامزد کسی نباید کردن (۲) و تا دوازده سال شود پس بشوهر باید دادن چه گناه باشد (۳) و هر زنی که چهار بار گوید بشوهر خویش من ترا نخواهم و زن تو نباشم یک شبانروز هم

(1) E مردگان (2) E کننده (3) E حلمی (4) Thus E, K; M شود.

برین سخن باشد مرگرزان دوزخي باشد (۴) هر زني که فرمان شوهر نبرد آنچه شوهر فرماید نکند اورا بدان شوهر هیچ حقی و بهره نرسد که خواهد اگر نان و نفقه ندهد گناهش نباشد (۵) و چون زن مستور و کم سخن باشد فرزند نریذه بیشتر زاید (۶) باید که شوهر اورا ماندهٔ فرزند دارد و هیچ فرقی نباشد (۷) و چون پسر سه بار جواب پدر باز دهد و فرمان پدر نبرد مرگرزان باشد کشتن واجب بود بدین

(۸) و بدین مازدیسنان نشاید که زن[1] رها کنند (۹) و طلاق نیفتد مگر بچهار چیز (۱۰) یکی آنکه بستره شوهر خویش ببرد و بی رسمی کند و ناشایستی ازو پدیدار آید (۱۱) و دوم آنکه دشتان پنهان کند و شوهر نداند (۱۲) و سیوم آنکه جادوی کند و آموزد (۱۳) و چهارم آنکه فرزند ازش نزاید (۱۴) دل زن خوش کند و بشوهر دهد[2] و خویشتن زني دیگر بکند برضا و خشنودي یکدیگر (۱۵) اگر نه بر هیچ نشاید هشتن و اگر دست باز دارند و بهلند و ازین چهارگونه هیچ نباشد گناه‌کار و مرگرزان باشد (۱۶) و چون کسی زني بخواهد و دست پیمان کند بعد ازان نشاید که آن پیمان بشکند (۱۷) هر وقت که آن زن را بدان معنی غمی بدل رسد اورا گناه باشد بادفراه بروان[3] رسد و مهر درج خوانند

۳۵

(۱) اندر دین پیداست که زراتشت اسفنتمان[4] از نزدیک ایزد تعالی[5] بیامد و گفت اي دادار وه افزوني بعد ازین که باشد که بدین منزلت رسد که من رسیده‌ام از تو چیزها

(1) Thus K; M کردن, E که for که زن (2) E omits وبشوهر دهد (3) E adds او (4) E omits اسفنتمان (5) M omits ایزد تعالی.

تواند پرسیدن (۲) ایزد تعالی گفت تا آنکه اوشیدر سي ساله شود بنزدیک من بیاید و این دین دیگر باره از من پذیرد و هیچکس به مناجات من نتواند رسیدن و سخن گفتن الا اوشیدر (۳) و اکنون بباید دانستن آنگاه که زراتشت اسفنتمان انوشروان باد دین درجهان روا بکرد و شاه گشتاسپ دین بپذیرفت و درجهان روا بکرد و آشکاره و دیگر بهفت کشور زمین برسید و مردمان بردین استوان و بیگمان شدند زراتشت اسفنتمان انوشروان باد[1] برخاست که بایران ویج شود (۴) درمدت سه ماه با زن خویش نزدیکي کرد هربار که آن زن برخاستی و برفتی و چشمهٔ آب هست ازان قهستان و آنرا کانفسه خوانند و دران آب نشستی و سروتن بشستی و منی دران آب بگمیختی (۵) دادار اورمزد نه بیور و نه هزار و نهصد و نود و نه فروهر اشوان بران منی موکل کرده است تا آن منی نگاه میدارند (۶) چون هزارهٔ زراتشت اسفنتمان برآید جائی وکوهی است که آنجاي کوه خدا خوانند و قومی بسیار از جمله بهدینان آنجا نشسته اند و هر سال روز نوروز و چون مهرجان آید آن مردمان دختران خانه را بفرستند دران آب نشینند (۷) چه زراتشت اسفنتمان[2] آن حال بایشان گفته است که اوشیدر و اوشیدر ماه وسیاوشانش از دختران شما پدیدار خواهد آمدن (۸) و پس چون دختران دران آب نشینند و سر[3] بشویند چون آن دختران بیایند پدران و مادران ایشانرا نگاه میدارند تا آنگاه که وقت دشتان وبی نمازي ایشان باشد (۹) پس چون گاه اوشیدر و اوشیدر ماه پدیدار آمدن باشد دختران برقاعدهٔ هرسال بروند و اندر آن آب نشینند (۱۰) و دختري باشد که

(1) E omits the last three words (2) E omits اسفنتمان (3) E omits سر.

اورا نامی بد باشد و آن دختر از آن آب آبستن شود (۱۱) و چون دشتان باشد نیز دشتان شود (۱۲) مادر دانه اورا نگاه دارند تا نه ماه بر آید (۱۳) پس اوشیدر ازو بزاید. (۱۴) و چون سي ساله شود به نزدیک اورمزد شود[1] بایزد تعالي[2] هم پرسه کند و ده شبانروز خورشید درمیان آسمان بایستد فرو نشود تا همه کس بدانند که کار نو پدیدار خواهد آمدن (۱۵) پس چون دین بپذیرد و بیاید بایران شهر روا بکند و دیگر باره دین تازه شود هم چنانکه دران روزگار که کسی چیزی از کسی نیایش نکند یا گاهنبار نسازد اورا بداور برند و باده فراه نمایند و مردم درراحت و ایمنی باشند (۱۶) و چون تیرست سال از روزگار اوشیدر بگذرد همه دد و دام هلاک و نیست شوند (۱۷) پس گرگی پدیدار آید سخت بزرگ سهمناک و مردمان از سبب آن گرگ برنج آیند و بنالند و بسیار کسي هلاک کند (۱۸) و پس باوشیدر شکایت کنند و اوشیدر یزشن یزدان بکند مردمانرا گوید شما سلاح بردارید بجنگ او شوید (۱۹) مردم بجنگ او روند و آن گرگ هلاک کنند (۲۰) و بعد ازان هیچ دد و دام چون گرگ و شیر و پلنگ و مانند ایشان هیچ نباشد و جهان از همه بلایها پاکیزه و صافي شود (۲۱) و چون تیرست سال از روزگار اوشیدر بگذرد دیوي پدیدار آید که آن دیو ملکوس خوانند (۲۲) و مردمانرا گوید پادشاهي عالم بمن دهید و مردمان اورا گویند دین بپذیر تا پادشاهی ترا دهیم (۲۳) او نپذیرد و قبول نکند (۲۴) و پس بران ستیزه و لجاج سه سال بجادوي برف و باران پدیدار آورد و این جهان خراب کند چنانکه هیچ کس درین جایگاه بنماند (۲۵) و چون سه سال بر آید آن دیو بمیرد

(1) E رود (2) E omits تعالي.

و برف و باران باز ایستد و از ور جمکرد و ایران ویج کنگ دژ و کشمیر اندرون راهها و گذرها کشاده شود بدین کشور آیند و عالم آبادان کنند و دیگر باره دین در ایران شهر روا شود

(۲۶) و چون هزاره بر آید سي سال مانده باشد دیگر باره دختران در آب نشینند (۲۷) دختري باشد که اورا نام وه بد باشد ازان رود آبستن شود (۲۸) چون نه ماه بر آید اوشیدر ماه از وي بزاید (۲۹) چون سي ساله شود بهم پرسهٔ دادار اورمزد شود (۳۰) بیست روز و شبان خورشید درمیان آسمان بایستد فرو نشود (۳۱) و مردم عالم بدانند دیگر باره عجایبي پدیدار خواهد آمدن و چون دین بپذیرد و بیاید و در همه[1] جهان روا بکند و مار سرده جمله هلاک شوند (۳۲) و اژدرهائی پدیدار آید سخت بزرگ مردمان برنج شوند (۳۳) بیایند و معلوم[2] کنند و اوشیدر ماه یزشن امشاسفندان بکند و مردمانرا فرماید شما سلاح برگیرید و بکارزار شوید (۳۴) و مردمان بحرب او روند و اورا بکشند و جهان از همه خرفستران و جمندگان[3] پاکیزه پاک شود و مردم از بلایها ایمن شوند (۳۵) و دار و درخت که در جهان بوده باشد باز دیدار آید و دیگر هیچ بر نخوشد و بزیان نشود و تا رستاخیز بر جاي باشد (۳۶) و مردمان چنان سیر شوند که هیچ حرکتي و قوت در ایشان نباشد (۳۷) واگر بر نمیرند و نان و آب بکار نیاید و بي آنکه چیزی خورند سیر شوند (۳۸) و همه مردم دین به مازدیسنان دارند به پیغامبری زراتشت اسفنتمان انوشروان باد را اوشیدر اوشیدر ماه اقرار آورده دین به مازدیسنان به ستایند و بپذیرند و کیشهاي دیگر همه

(1) E omits همه (2) E adds اوشیدر ماه (3) E جهندگان

باطل شود و خشم و کین و آز و نیاز و شهوت کم شوند مردم اندر راحت و آساني باشند

(۳۹) و چون روزگار اوشیدر ماه بسر شود دختران بروند بر آب کانفسه نشینند (۴۰) دختری باشد[1] که نام او ارد بد باشد ازان آب آبستن شود (۴۱) و چون نه ماه بر آید سیاوشانش از وي بزاید (۴۲) و چون سی ساله شود بهم پرسه اورمزد افزوني رسد (۴۳) و سی شبانروز خورشید درمیان آسمان بایستد فرو نشود (۴۴) و مردمان بدانند که دیگر باره شگفتی پدیدار خواهد آمدن (۴۵) پس سیاوشانش بیاید و مردم بیکبارگي دین مازدیسنان بپذیرد و هر جایگاهی که منافقي یا آشموغي باشد نیست شود و همه مردمان[2] به یکبار بر دین به مازدیسنان بایستند (۴۶) و پس ایزد تعالي بقدرت خویش آهرمن را نیست کند[3] (۴۷) و سیاوشانش فرماید تا یزشن کند بگاه اوشهن ساخته گرداند[4] که بامداد باشد گاه هاون گیرد و مردم همه جمع باشند بگاه هاون حرکت و جنبش تمام برد[5] پدیدار آید (۴۸) و چون نماز پیشین باشد همه زنده[6] شوند و خرم و با نشاط باشند (۴۹) و بعد ازان نماز دیگر شب نباشد (۵۰) مردمان همه بنزدیک دادار اورمزد باشند و جمله دین بپزیرند پاکیزه شوند و از همه بلایها و دردها برهند (۵۱) کیخسرو و گیو و طوس و پشوتن و سام و[7] نریمان و جمله اهوشان آنجا حاضر باشند

۳۶

(۱) این نیز در دین پیداست که زراتشت اسفنتمان

(1) E omits دختري باشد (2) E مردم (3) M gives نیست کند on the margin; K omits it; E بشکند for نیست کند (4) Thus K, M; E باختر کرده for ساخته گرداند (5) E بهره (6) E رونده (7) E omits و

یکباره نزدیک اورمزد گفت ای دادار وه افزوني مرا چنان کن که نمیرم تا این دین پیوسته در عالم روا بود و مردمان که بر دین قوي دل باشند و معجزاتی سخت عظیم بزرگ باشد (۲) ایزد تعالي گفت بدان اي زراتشت که دیوی هست که آنرا تور براتروش خوانند و اورا هوش بدست تو است و ترا بدست اوی و اگر تو تا رستاخیز زنده باشی او نیز زنده باشد پس قیامت رستاخیز نشاید کردن و اگر رستاخیز نکنند[1] مردم بی اومید باشند و بکار و کرفه تخشش نکنند و دین ضعیف شود (۳) پس خرد هروسپ آگاه یکساعت بزراتشت داد (۴) زراتشت به بهشتها و دوزخ بگردید و هرچه در بهشت و دوزخ بدید و هرچه خواست تا رستاخیز همه بدید (۵) کساني را دید در بهشت که ایشان درین جهان فرزند داشتند و روان ایشان در بهشت خرم و شاد دید (۶) روان کساني دید در دوزخ که ایشانرا درین جهان فرزند نبود و روان ایشان در دوزخ سوگوار و دژم[2] مانده و دید (۷) پس ایزد تعالي را گفت که ای اورمزد مرا فرزند بهتر می باید که[3] اهوشی که بهمه[4] من تا رستاخیز[5] پیوند[6] بماند (۸) مرا این چنین بهتر می باید و اهوشی نمی باید و نمی خواهم

۳۷

(۱) و آنچه پرسیدند که مرگرزانها کدام بترست (۲) مرد کشتن جادوي آموختن یا زهر[7] خوردن و نسا در آب و آتش افگندن و نسا خوردن و ستر شکستن و زن از کسان بستدن و آتش ورهرام بکشتن و نسا در زیر زمین نهادن و غلام بارگي کردن

(1) E نکنم (2) Thus E, K; M درژم (3) Thus E, K; M و (4) E omits بهمه (5) E adds به (6) E adds من (7) Thus E, M; K مهر

و راه زدن این مرگرزانها است کہ چون این گناہها جستہ باشد دوزخي باشند و تا رستاخیز روان او از دوزخ بیرون نیاید

۳۸

(۱) بازرگاني کردن در دین چنان گوید آن بهتر باشد کہ در شهری چیزی بخرند و بشهری برند و باز بسرمایہ بر گیرند باقي ده یکي بکار و کرفہ کنند (۲) چون بشهري خویش چیزی بخرند و بسود باز فروشند گناه باشد (۳) و هیچ چیز گناه بتر ازان نیست کہ گندم بخرند و بگذارند تا گران شود بسود باز فروشند

(۴) چہ در دین گوید کہ آنکس کہ چنین کند و خوی در این کار کند هر نیازي و قحطي و تنگي کہ در جهان باشد او نیز هم گناه باشد (۵) بهدینان ازین کار پرهیز مي باید کردن و این سود نا خورده بگذاشتن

(۶) و زر بسود دادن اندر دین گوید کہ چون کسي را سرمایہ باشد و بهدیني برنج رسد بدو دهد و سودي بر سر آن گیرد هم چنان باشد کہ بهدیہ بدو داده باشد و نشاید کہ ازان سود دیگر باره بسود دهد چہ گناه باشد

(۷) و اگر آن بهدین زر بقرضي ستده باشد و درغویش باشد و طاقت آن ندارند کہ سود زر باز دهند راحت[1] نکند سود از وي ستدن بسرمایہ قناعت باید کردن تا کرفہ باشد (۸) و اگر بهدین را حالي[2] باشد هر سال چهار یکي سرمایہ سود ستاند[3] کہ بستاند بہ نفقہ زن و فرزند کند (۹) این مایہ حلال باشد بیشتر ازین دادن گناه باشد

(1) Thus all: better واجب (2) Thus all: better مالي (3) Thus all: better شاید.

۳۹

(۱) اندر دین پیداست[1] کسی کہ زني بکند باید کہ با آن زن عهد کند کہ هر کار و کرفہ کہ تو کني مرا هم بهره آن بکن (۲) چون بپذیرد پس ازان هر کرفہ کہ کند هم بهره باشند

۴۰

(۱) کرفہ یزشن فرمودن ترس استودان یشتن بدین در چنان پیداست کہ روان چون از تن جدا شود مانند طفلی است کہ از مادر بزاید و اورا بدایہ و قابلہ حاجت باشد و اگر نہ هلاک شود (۲) و هم چنین روان چون از تن جدا بشود امشاسفندی باید کہ اورا نگاه دارد تا آهرمن دروند دروی گزندی نتواند کردن (۳) و هیچ امشاسفندی کہ آن قوت و زور ندارد کہ سروش اشو فیروزگر

(۴) چہ اندر دین گوید کہ چون روان از تن جدا شود آهرمن گجستہ با دیگر دیوان کوشند کہ آن روان را بگیرند و بدوزخ برند و آن روان از آهرمن دروند و دیوان چنان ترسد کہ میشان از گرگ و از نزدیکی وی بگریزند و روان میشود (۵) و آهرمن گجستہ[2] و دیوان از پس آن روان میدوند چون کسی متحیر و عاجز کہ از[3] دشمن ترسد و هم چنان بیم باشد و میگریزد مانند غریبی[4] کہ او راه هیچ جای نبرد و نداند و در[5] عذاب مانده باشد (۶) و چنان رنج و دشواری و بیم و ترس دران سہ روز بدان روان رسد کہ در دوزخ بمدت نہ هزار سال بدو نرسد (۷) چون ترس استودان یشتہ باشد از بهریک شب وندیدادی بباید یشتن (۸) هرشب کہ گیتي باشد سروش اشو

(1) M, K omit the first three words. (2) E گستہ (3) M, K omit از (4) E adds باشد (5) E, K omit و در.

فیروزگر بیاید مانندهٔ قابله که کودک را برگیرد و از پلیدها پاک کند و گناه میدارد و توجه میکند (٩) سروش اشو آن روان را نگاه میدارد و بدو رنج و بلا آهرمن گجسته از وی باز دارد (١٠) و هر سه شب هم جایگه که روان از تن جدا شده باشد باید که آن سه روز روشنایي نهاده باشد (١١) و بعد از سه شباروز روان رهنمای و دلیله باشد و بسر چینود پول آن روان تا رشن ایزد شمار آن روان بکند اگر گناه بیشتر جسته باشد نزدیک اورمزد شفاعت کند و ایفیت خواهد تا سر چینود پول پاده فراه بکنند روان از دوزخ نگاه دارد و چندان شفقت و مهرباني بود اورا بدان روان که مادر بر فرزند خویش بود با وی مردان[1] روان[2] سروش اشو باشد تا آنگاه که ببهشت یا گروثمان یا همیستگان رسانیدن از وی دور نشود (١٢) و اگر یک ترس استودان بیشتر باشد یک شب نگاه دارد (١٣) و اگر دو شب فرموده باشد دو شب و اگر سه شب فرموده باشد هر سه شب از همه رنج بپاید دل خوشیهای او میدهد

۴۱

(١) و دشتان وناه[3] اندر دین چنان گوید که زن چون دشتان شود دران سه روز بیشتر می باید از همه چیز پرهیز بکند از دیدن آب و آتش و خورشید و ماه و ستاره و مرد اشو درش نگاه نکند و در کنجی نشیند تا سه روز بگذرد

(٢) چه اندر دین گوید که دادار اورمزد زراتشت را گفت ای زراتشت زنانرا اندرز و نصیحت کن تا آن سه روز که

(1) Thus all: better آن باوی مردی for باي مردان (2) E adds و (3) E گناه.

دشتان شوند از همه چیزها پرهیز کنند و بدیدار هیچ چیز نشوند (٣) چه اگر پرهیز نکنند باده فراه سخت عظیم بدیشان رسد (٤) و ازان[1] جهت عقوبتها یکي آن بود که هم چنانکه[2] بشانه موی وجارند و بشانه کنند گوشت از تن ایشان بشانهٔ آهنین وجارند و در دوزخ روان ایشان بهال[3] خوردني پلید و دشتان خورند (٥) و پس زراتشت گفت ای دادار اورمزد[4] وه افزوني اگر زنان پرهیز نتوانند کردن هیچ کرفهٔ باشد که بکنند تا عقوبتها از ایشان باز دارد روان ایشان این همه رنج نرسد (٦) و دادار اورمزد گفت دشتان وناه بباید یشتن (٧) هر زني که دستگاه دارد[5] هفده بباید یشتن و هرکه[6] ندارد دوازده بضرورت بباید یشتن تا روان او رستگاری یابد (٨) اگر چنین کند بهر یک دشتان وناه بفرماید بجز از آنکه گناهها از بن وی ببرد شصت هزار تنافور کرفه باشد و هم چندی[7] گناه از سنگ گناه بکاهاند و مینو آب و آتش و دیگر امشاسفندان روان آن کس را نگاه دارد و بنزدیک دادار اورمزد شفاعت خواه آن روان باشد (٩) اگرچه اورا گناه دیگر جسته باشد روان آن زن بدوزخ نگذارند و بر چینود پول آسان و بی رنج بگذارند و بدان جایگاه رسد که بگیتی در خویشتن را پدیدار کرده باشد

۴۲

(١) گیتی خرید کردن[8] در دین چنان پیداست که اگر یک تن چندان کرفه بکند که آن را قیاس نبود و نوزوده نکرده باشد ببهشت رسد و لیکن بگروثمان نرسد (٢) و چون

(1) E adds جمله (2) E, K add مردم (3) Thus all: better بجای (4) E omits اورمزد (5) E داد دست رسي for دستگاه دارد (6) E adds دست رس (7) E همچنین for هم چندي (8) E یشتن.

خویشتن نوزود نتواند کردن غرض آنست گیتی خرید یعنی یاید یشتن

(۳) چه در دین چنان گوید که آنروز که گیتی خرید آنکس[1] یزند سه بار روان آنکس مینوکاهان بر گیرد و بهشت و گروثمان برد و اورا نیکوی و رامش نماید جایگاه مقام او در گروثمان پدیدار کند و مژده و اومید میدهندش که این جایگاه آن تست باز گیتی آورد

(۴) معنی گیتی خرید آنست که در گیتی آن گیتی خریده باشد (۵) و اگر نوزود نکرده باشد یا گیتی خرید نفرموده باشد و اگرچه بسیار کرفها کرده باشد چون ببهشت رسد جایگاه خویش نداند و عاجز و متحیر بود (۶) و مانند کسی که درین گیتی در شهری غریب شود اگرچه شهری خویش[2] باشد چون شهر نه او باشد و جایی نداند که کجا مقام کند ورا ناخوشی بود

(۷) پس میباید که مردم درین جهان طلب کنند تا چون ازین جهان بشوند جایی خویش دانند و غریب نباشند و راست باز جای خویشتن شوند

(۸) و در دین گوید که چون آنکس که نوزود کرده باشد یا گیتی خرید یشته باشد ازین جهان بشود بسر چینود پول روانهای ودردگان از روزگار زراتشت اسفنتمان تا این روزگار همه از پیش باز آیند و آنرا بخویشتن پذیرند و اورا بکرفه خویش هم بهره کنند و روان او رامش[3] نمایند و جمله بهمراهی با او بروند تا اورا بجایگاه خویش رسانند و خرمیها کنند و او[4]

(1) E omits آنکس (2) E خوش (3) E رامشها (4) E adds را.

دل خوشیها دهند تا آن رنج که بوقت جان کندن و آن سه روز که در گیتی بود[1] و رنج شمار کردن بچینود پول و این جهان از دل او ببرند و امیدهای تن پسین اورا میگویند تا آن روان بران سبب خوشدل میباشد (۹) و کرفه گیتی خرید یشتن چندان سال که اورا زندگانی باشد بهر سال هم چندان کرفه باشد که اول کرده باشد زیادت میشود و شب چهارم که کرفه گناه سنجند هم بر حساب گیرند و از گناه بکاهاند

(۱۰) و گیتی خرید یشتن این نیز نفع و سود است که چون ازین جهان بیرون شوند و بسر چینود پول رسند اگرچه بسیار گناهها کرده باشد مینوکاهان مانند دیواری شود بزرگی چندانکه گیتی و در میان چینود پول بایستد روان آنکس را بدوزخ و دست از آهرمن دیوان نگذارد وز پیش ایزد[2] شفاعت کند و ایفیت جوایش خواهد تا همان جایگاه بسر چینود پول اورا بدان گناهی که کرده باشد باده فراه بدهند و بدوزخ نبرند (۱۱) و پس مینوکاهان خواه[3] نوکارود[4] در پیش آن روان ایستند و اورا دلیله و رهنمای باشند تا بهشت با وی بروند و اورا دلیله و رهنمای باشند و در راه نگذارند که هیچ رنجی بوی رسد و تا رستاخیز و تن پسین ملازمت آن روان میکنند و نگاه میدارند

۴۳

(۱) و زنده روان چنان جهت باشد و بدین در چنان فرموده است که چهار هیربد سه شبانروز پیوسته افستا[5] میخوانند و دو می آسایند و آتش می افروزند چنانکه درین سه شبان روز چندانکه یک یثا اهو ویریو بر خوانند افستا[4]

(1) E بشود (2) E adds تعالی (3) Thus M, E; K خوانند: better خورة (4) Thus all : better نوزود (5) E اوستا.

بر نگدارند که آتش نسوزد (۲) چه هرگاه که زنده روان چنین یزند و فرمایند آن روان ایمن بباشد از همه رنجی و دشواري بیاسایند مانند کسی را بود که ازو چیزي می ترسد و پس اورا ایمن بباشد و از همه اندیشه و ترس فارغ شود و بهراه خویش زندگاني کند (۳) هم چنین هرسال هم چندان کرفه در اول کرده بسر آن می شود (۴) و جامه بر درون نهند بدان گیتی زر بافت و سیم بافت باز جایگاه دهند تا در پوشند و بدان جامه او درمیان دیگر روانها نیکو تر و پاکیزه تر باشد مانند کسی که این جایگه دستی جامه پاکیزه پوشیده دارد و درمیان مردم بزرگوار تر باشد و مردم اورا شکوه و حشمت بیشتر[1]

(۵) و ترنده روان بیشتر آن نیز سود است که در آن وقت[2] که[3] از گیتی بشود کسی نباشد که روان ایزد[4] سروش اشو فیروزگر روان او نگاه دارد (٦) و بهی[5] باید کوشیدن که زنده روان چنین بیزند و زنده روان پیوسته خوانند (۷) و دران سه روز که آن یزشن کنند هرروز هفتاد هزار تنافور کرفه باشد (۸) و اگر نه چنین یزند زنده روان گسسته خوانند هر روز صد تنافور کرفه بود (۹) پس هفتاد هزار تنافور تا صد[6] نگاه کن تا چند فرق باشد (۱۰) جهد باید کردن تا آنچه در دیگر خرجها می کنند[7] چه یزشن[8] بفریاد رسد که چیزی دیگر

(1) Thus all: better add دارند (2) End of M folio 174 a, l. 13—K folio 50 a, l. 13—E p. 69 l. 10 *Vide* Chapter 69, note. See also note (3) below. (3) Beginning of M folio 179 a, l. 7—K folio 79 a, l. 7—E p. 96 l. 12. *Vide* Chapter 87 note. The confusion in the proper arrangement of the chapters seems to arise from the misplacement of folios of the original MS. from which the three MSS. here collated are descended. (4) Thus all: better روان اویزد for روان ایزد (5) E adds خیلي (6) E adds تنافور (7) Thus all: add اول یزشن تمام بفرمایند پس دیگرخرجها بکنند (8) Thus all: add بهتر فرمایند.

۴۴

(۱) اینست[1] خواستن از چه باید خواستن چه باید پذیرفتن (۲) چون درد سر باشد از برهرام[2] ایزد پذیرفتم که چون سر نیک شود با فلان غریب نیکوی بکنم (۳) اگر موی دراز شود از فروهر اشوان پذیرفتم که آفرینگان بگویم (۴) و اگر بینی نیک شود چندی[3] خایه از بهر ماه بیزم (۵) اگر[4] چشم نیک شود چندین خورشید نیایش بفرمایم (٦) و اگر دهان نیک شود از تشتر پذیرفتم که چندین یخ در آب افگنم (۷) اگر گوش نیک شود از سروش اشو پذیرفتم که چندان چیز بکنم و بفلان دستور دهم (۸) و اگر گردن نیک شود چندین گوسفند بر خشنومن رام یزم (۹) اگر دست نیک شود از آب اردیسور پذیرفتم که فلان جای آبادان کنم (۱۰) و چون پشت نیک شود دستی جامه بفلان کس دهم (۱۱) اگر زانو نیک شود از بهمن امشاسفند پذیرفتم که فلان کس آشتی کنم (۱۲) اگر تب نیک شود گاهنباري بسازم در فلان ماه (۱۳) اگر سینه نیک شود از باد بپذیرفتم که چندین گوسفند بخشنومن هوم ایزد[5] دواسرو[6] بر یزم (۱۴) اگر دل نیک شود دستي گوسفند بنام مهر ایزد بیزم (۱۵) اگر زهره نیک شود یزشن از بهر مینوان یزدان بفرمایم (۱٦) و اگر اشکم نیک شود چیزی بآتش[7] بفرستم (۱۷) و درد سپرز نیک شود[8] چیزي در آب افگنم (۱۸) و ایفیت خواهد و[9] روشنایی چشم چشمی زرین بکنم و بآدر گشسب فرستم (۱۹) افزایش غله چون نیک بشود

(1) Thus all: better ایفیت (2) E بهرام (3) E چندین (4) E omits اگر (5) E adds و (6) Thus all: perhaps for دو سر (7) E S بآتشگاه (8) M, E omit نیک شود (9) Thus all: better خواستن for خواهد و.

از خرداد امشاسفند پذیرفتم کہ چندین درخت ازین غلہ بہ آفرینگان فرستم (۴۰) زایش فرزندان از امرداد امشاسفند پذیرفتم کہ چندي درخت باز نشانم (۴۱) و چون فرزند زیرک دل روشن باشد داش[1] آدر گشسپ بفرستم (۴۲) چون این درد ساکی شود یک مرغ بر درون باخشنومن اردیبهشت امشاسفند بیزم (۴۳) و چون نزدیک پادشاه گفتہ روا باشد و چون این دشمن نیست شود[2] هر سال میزدی برهرام روز بکنم (۴۴) نام برداري زن[3] نیک را چیزی بدهم (۴۵) چون نیکي خواستن بہ آنها[4] شدن و از اناهید بانو ایفیت خواستن (۴۶) و شیرینی بر دل همہ کس گوسفندی بنام مهر ایزد یشتن (۴۷) و افزایش چهارپایان روز گوش میزدی ساختن (۴۸) از آمتانها بوختن از ماه خدا پذیرفتن کہ چندین خایہ بیزم (۴۹) تندرستي هوم یزد یشتن (۵۰) و تیزي زبان یزشن از بهر سروش اشو فرمودن (۵۱) افزون خواستہ آفرینگان خواستہ گفتن (۵۲) و ایفیت خواستاری از دهمان کردن (۵۳) غم ببردن از اردیسور یشتن فرمودن (۵۴) هر حاجتي کہ باشد بجز ازین امشاسفندي هرچہ خواهند پذیرفتن (۵۵) هیچ بهتر از یزشن یزدان و امشاسفندان و درون و میزد و آفرینگان نباشد (۵۶) چہ هرگاه کہ یزشن از جهت کاري بفرمایند امشاسفندان زودتر بیاری آنکس توانند شدن (۵۷) چہ این کردن امشاسفندان همچنان سلاحی است کہ بران یشتن[5] آن کنند و رنجها ازان مرد باز دارند و بیاري مردم رسند

۴۵

(۱) زند اشم وهو وهشتم استی اشایہ افاده پشم هست افاده اشایہ وه ∴ از هر نیکی کہ مردم کنند بہ از راستي

(1) Thus M, E; K داشی (2) M, K omit شود (3) Thus K; E زني; M omits زن (4) Thus all; for آبها (5) Thus all: better یشتي.

کردن و راستي گفتن هیچ کرفہ نیکي نیست و راستی از جملت[1] چیز بهتر است

(۲) اشتا استي اشتا اهمای هید اشایہ وهشتاء اشم ∴ کہ او کند کار کرفہ کہ نیک است راست گفتن نیک است آنکس کہ راست گوی باشد چہ راست گفتن و راستي کردن از همہ کار بهتر است و بدانند کہ این در فصل راست گفتن است

(۳) و یثا اهو ویریو در فصل رادي و سخاوت کردن (۴) چہ بر دین وه مازدیسنان راستی است و پس رادی و راستی این دو هیچ ازین بهتر[2] نیست کہ[3] مایہ باید کہ دانند (۵) دیگر آنکہ پنهان و آشکاره دران باید کوشیدن کہ بکرفہ کردن مشغول باشند (۶) و هر کاری کہ کنند بفرمان بهمن امشاسفند کنند

(۷) چہ در یشت میگوید کہ تا چا خشترا مزدا دامش اهورو ∴ ایدون ویج[4] خدای اورمزد اندر دامان اورمزد (۸) و یعنی گروثمانش[5] بدهم و یعنی کہ چون شما نیایش و نیایش[6] من[7] کنید بجز اینکہ شمارا آفریدم و همہ چیز بشما ارزاني داشتم بپاداش آن بهشت شما دهم اندر گروثمان جایگاه کنم

(۹) تیم نی وهو[8] مد منگها چخشنوشو ∴ یعنی آن اوی اما اناعرا وهمن چہ کام و چہ ستایش وه (۱۰) چہ خشنودی ما خشنودی بهمن امشاسفند است و هرگاه کہ ستایش او کنید ستایش من کرده باشید (۱۱) هرگاه کہ بکام او کار کنید ستایش من کرده باشند

(I) Thus E; M, K رحمت (2) M omits بهتر (3) E adds این (4) E ویج (5) E گروثمان اورا (6) Thus M, K: better ستایش ; E omits و نیایش (7) E ما for من (8) E omits وهو.

(۱۴) ینی اوشینی جورید سپنچا اسپنچا ∴ یعنی[1] این جمله آنگاه[2] نشاید[3] کردن که درین دشخواری تر[4] میبینید[5] آسان تر فرو گذارید و بر اندک مایه قناعت کنید

۴۶

(۱) و آنچه پرسیدند در معنی اردویسور و وندیداد یشتن از گناهها که در امشاسفندان جستر باشد ایشان[6] و سبب آن چرا یزشن می باید کردن و چه سود یزشن کردن و جامه شب چهارم[7] بر درون نهادن و آفرینگان و گاهنبار کردن[8] و آفرینگان ودردگان گفتن و روانها یشتن و فروشین و روان پدران و مادران و خویشان نگاه داشتن و آتش داشتن و خور[9] نیایش و ماه نیایش اورمزد یشت[10] و سروش یشت خواندن و نان بواج خوردن و کشتی داشتن و مردانرا زن و زنانرا شوهر کردن و دختر[11] خواهر جهد کردن بشوهر دادن و گناه و بهتان بر کسی نه نهادن و دروغ نگفتن و از پس زن مردمان نرفتن و زنانرا فرمان شوهر و سالار بردن فرزند فرمان برادر و پدر و مادر بردن سود خویش از زیان مردمان نطلبیدن چه گناه است

(۲) و بدانند که اندر دین به مازدیسنان که گفتار دادار اورمزد است به یشت فروهر زراتشت اسفنتمان نخست اردیسور یشتن فرمود و این یزشن بروز شاید کردن بشب نشاید (۳) و از بهر آن می باید یشتن که گناهی که در آب جستر باشد از وی در گذارد و بجز آن بانویه اردیسور امشاسفند

(1) E adds از (2) Thus K; M, E ازگاه (3) Thus all: better بشاید (4) Thus all: better دشخوار تر (5) E منیید (6) E, K گیتیان (7) E omits چهارم (8) E adds وجامهٔ شب بر درون نهادن (9) Thus K; M, E omit خور (10) E یشتن (11) E adds و.

شفاعت خواه[1] آن باشد و بسر چنود پول[2] از همه آفتها و بلاها نگاه دارد تا بجایگاه خویش رسند

۴۷

(۱) بدین اندر گوید[3] وندیداد یشتن سبب گناه وجارش چگونه باشد بدانند که مردمان تا درین گیتی باشند بی گناه نتوانند بودن و دل و منش پاک نتوانند داشتن (۲) پس باید که هر وقتی وندیدادی فرمایند یشتن تا آن گناهی که از دست و زبان بیامده باشد و یا در امشاسفندی جستر باشد یا در آب و آتش و زمین و بهتان و دروغ و هرچه ازین معنی باشد آن کرفه تلافی گناه باشد

(۳) بدین در گوید که هرگاه وندیدادی از جهت وناه وجارش بفرمایند جمله گناهها که جستر باشد از روان آنکس ببرد و چنان پاک کند که بادی عظیم که بر دشتی بر آید و از خاک[4] گرد پاک کند و بجز ازان شصت هزار تنافور کرفه باشد

۴۸

(۱) و آنچه پرسیدند از بهر یزشن که چه چیزست و چرا یزشن کردن آنستی که همچنانکه ما آواز خوش از جایی بشنویم و بدان آواز خرمی در دل ما می رسد و نشاط بیشتر باشد و زور و قوت بیشتر بود همچنان امشاسفندان چون آواز اوستا شنوند ایشانرا نشاط و طرب بیشتر شود[5] و بیاری مردم این عالم بهتر توانند رسیدن[6] (۲) و آنکس که افستا[7] خواند و یزشن فرماید از همه آفتها و بلاها نگاه دارند و نگذارند استانهٔ

(1) E کننده for خواه (2) E پل (3) M, K omit the first three words. (4) E adds و (5) E بود (6) E رسید (7) E اوستا.

سنگی بدان شخص رسد (۳) و اورا چنان نگاه دارند که بیک تن بسیار مردم نگاه دارند تا هیچ رنجی بدو نرسد

(۴) و این یزشن کردن یک نیمه ستایش اورمزد امشاسفندست و یک نیمه آفرین بر خویش و خان و مان[1] خویش (۵) و آن همه بهدینان و بسته کشتیان گیتی میکنند و آب و آتش و زمین و رستنها و گوسفند و همه چیزها آفرین میکنند تا کل عالم بر ایشان روانتر بود (۶) و اگر شرح یزشن[2] و سود بنویسم قصه دراز شود (۷) پس بدین سبب می باید که مردم یزشن فرمایند تا بدین گیتی میذوان آب و آتش و زمین و دیگر چیزها و آن روان از دست آهرمن دیوان نگاه دارند و شفاعت خواه آن باشند

(۸) و زراتشت اسفنتمان انوشروان باد گفته است که من شفاعت خواه[3] شما نباشم که شفاعت خواهٔ شما کردار نیک است و یزشن یزدان و امشاسفندان که کرده باشید فرمودن (۹) روان بدین دو چیز از دوزخ دور شاید کرد[4] و به بهشت نزدیک کردن (۱۰) و بهر یزشن که بفرمایند یشتن سی هزار فروهر اشوان بیاری[5] آن روان رسند و شفاعت خواه و نگاه دار روان شما باشند

۴۹

(۱) سروش یشتن و جامه بر درون[6] نهادن چه سود است و سود دارد (۲) و بدانند که همچون کسی میزاید[7] منجم نشسته باشد تا در ساعت که او بزاید طالع او بر گیرد و نیک و بد بنویسد[8] (۳) و همچنین چون روان از تن بشود[9]

(1) E جان مان for خان و مان (2) E adds کردن (3) Thus E; M, K omit خواه (4) E باید کردن for شاید کرد. (5) Thus K; M, E omit بیاری (6) M, K add یشتن (7) E adds باید که (8) Thus K; M, E برشود (9) E رفته باشد for بشود.

می باید[1] که هم در ساعت هیربد یزشن سروش اشو فیروزگر یشتن مشغول شود تا سروش[2] فیروزگر در ساعت بفریاد آن روان رسد اورا نگاه دارد از همه آفتها

(۴) و جامه بر درون نهادن شب چهارم سبب آنست که این روان چون از تن بشود برهنه باشد و چون بنزدیک روانها رسد مانند کسی باشد که درین گیتی کسی برهنه بود مردمان دیگر شرم دارد و خویشتن بر تمامی[3] دارد و خجل و شرمسار باشد (۵) پس چون شب چهارم جامه یشته باشد هم چنین آن بدان گیتی مانندهٔ آن جامه مینو گاهان دروی پوشاند (۶) و اگر ابریشمین باشد و اگر کرباس اگر نو اگر کهنه مانند آن دروی پوشاند[4] که بر درون نهاده باشد[5] (۷) و اگر یکدست و اگر دو دست و اگر پیراهن اگر دستاری باشد بهمان پیراهن و دستار در پوشاند (۸) و فرق آنکه بر درون نهند آنکه بران گیتی عوض باز دهند آن[6] کهنه نشود و هرگز نه بدرد و هرگز نپوسد (۹) و آنکه اینجا پوشند کهنه شود (۱۰) بروزگار پیشین دستی جامه سخت پاکیزه بر درون نهادندی و گفتندی آنچه درین جهان میداریم[7] کهنه میشود پایندگی ندارد و آنکه آنجا میداریم پاینده است پس بهتر که همیشه باشد ازان ناپایدار

۵۰

(۱) آنچه آفرینگان[8] گهنبار پرسیدند بدانند که ایزد تعالی این عالم بمدت یکسال تمام کرد بر شش وقت گاه (۲) و پس بر مردم واجبست که چون بران وقت گاه رسند گاهنبار میزد

(1) E omits می باید (2) E adds اشو (3) Thus all, perhaps for بدنامی (4) E پوشانیده باشد (5) E omits the last five words (6) M, K add فو (7) Thus E; M, K میدارند (8) M, K add و.

سازند و درویشان را طعام دهند و ستایش کنند و آفرینگان گویند و ایزد تعالی را سپاسداری کنند

(۳) اول گاهنبار در اردیبهشت ماه بود پنج روز خور روز تا دیپمهر روز (۴) بدین وقت[1] ایزد تعالی آسمان داد (۵) پس چون مردمان درین پنج روز گاهنبار کنند چندان کرفه مزد باشد که هزار میش با بچه از جهت روان خویش بر اشوداد با ارزانیان داده بید و درویشان و مستحقان

(۶) و دوم گاهنبار در تشتر ماه باشد پنج روز خور روز تا دیپمهر روز (۷) برین روز[2] دادار اورمزد آب داد و آفرید (۸) پس چون مردمان درین پنج روز گاهنبار کنند چندان کرفه باشد که کس هزار گاو با گوساله بدرویشان و مستحقان و ارزانیان و ضعیفان دهد

(۹) و سیوم گاهنبار در شهریور ماه باشد پنج روز اشتاد[3] تا انیران روز (۱۰) بدین وقت دادار اورمزد زمین داد (۱۱) چون مردمان درین پنج[3] گاهنبار کنند چندان کرفه باشد که کسی هزار اسپ با کره از جهت روان خویش بارزانیان و مستحقان داده باشد

(۱۲) و چهارم گاهنبار در مهر ماه باشد اشتاد روز تا انیران روز (۱۳) درین وقت دادار اورمزد اورور[4] داد از هر گونه (۱۴) چون درین پنج[3] گاهنبار کنند و سازند چندان کرفه باشد که هزار شتر با کواره باشوداد از جهت روان خویش بداده باشد بارزانیان و درغویشان

(1) E adds این (2) E omits روز (3) E adds روز (4) Thus E; M, K اورور.

(۱۵) پنجم گاهنبار در دیماه باشد روز مهر تا روز بهرام[1] (۱۶) درین وقت دادار اورمزد حیوان داد گاو و گوسفند (۱۷) چون مردم درین پنج روز گاهنبار کنند چندان کرفه باشد که کسی هزار گاو و هزار اسپ باشوداد از جهت روان خویش بارزانیان و ضعیفان داده باشد

(۱۸) و ششم گاهنبار در آخر اسفندارمد ماه باشد از روز[2] اهنودگاه تا روز وهشتویشت (۱۹) درین وقت دادار اورمزد مردم داد (۲۰) چون مردمان درین پنج[3] گاهنبار کنند چندان کرفه مزد باشد که جمله عالم بکل و هرچه در ویست باشوداد از جهت روان خویش بداده باشند

(۲۱) و اگر این شش وقت گاهنبار نکنند و اگر درغویش[4] بود بجایگاهی که گاهنبار کنند نشود گناها عظیم باشد تا آن حد که بستر کشتیان[5] با وی نشاید که گیرد و خورد[6] کنند و در خانه وی شوند یا اورا در خانه آورند و یاری وی دهند و گواهی وی پذیرند (۲۳) مانندهٔ این تفسیر گاهنبارست

۵۱

(۱) و آنچه در روزگار و دردگان[7] افرینگان پرسیدند بدانند که درین عالم که بمی توانیم بودن و از آفتها و بلاها ایمن می باشیم هم سبب است که روان ودردگان و فروهر اشوان بیاری ما میرسند و مارا نگاه میدارند (۲) پس هرگاه که ما روان ایشان بیشتر یزیم و درون میزد و آفرینگان کنیم ایشانرا قوت بیشتر بود و زودتر بیاری ما توانند رسیدن و رنجها از ما بهتر باز

(1) E بهرام (2) E اورا for از روز (3) E adds روز (4) E درویش (5) M, K add گناهها عظیم باشد; E adds گناهها سخت عظیم باشد (6) E adds و (7) M, K add و.

تواند داشتن (۳) چه در دین گوید که هرگاه که درونی از جهت خویشاوندی بفرمایند آن روان سیصد[1] فروهر اشوان بدان خانه آیند و آنکس را و زن و فرزند او نگاه دارند

(۴) و همچنان در دین گوید که روان پدر و مادر و نزدیکان و خویشاوندان نیکو نگاه میباید داشتن (۵) و تا سال ببودن هر ماه آفرینگان بگفتن (۶) بعد ازان اگر توانگی نبود درون یشتن هر سال بدان روز[2] آفرینگان گفتن (۷) چه هر سال روان بدان روز که بگذشته باشد باز خانه آید (۸) چون درون و میزد و آفرینگان کنند با نشاط و خرمی از آنجا بشوند و آفرین کنند که هرگز زین خانه گوسفندان و گله و اسپ کم مباد[3] افزون باد و خواسته بسیاری و رامش و طرب کم مباد و همیشه تندرستی و کامکاری و سازکاری درین خانه افزون باد و آهرمن گجستهٔ هیچ وزند بدین خانه متوان باد کردن و گفتن و شنیدن

(۹) و هرگاه که آفرینگان نگویند و روان[4] نیزند آن روانها بیایند و بدان خانه باشند و اومید میدارند تا مگر آفرینگان خواهند گفتن و تا نماز شام آنجای بباشند (۱۰) و چون آفرینگان نگویند و درون نیزند چند تیر پرتاب[5] ازان خانه بر بالا شوند[6] و بگویند بدادار اورمزد و بگریند[7] و نالند و گویند ای دادار وه افزونی نمي دانند که در گیتی نخواهند ماندن و چون ما او نیز ازان گیتی بیرون میباید آمدن و اورا نیز حاجت بود بروان یشتن درون آفرینگان گفتن (۱۱) نه آنکه مارا بدان آفرینگان ایشان حاجتی است و لیکن چون روان ما یشتر

(1) K نهصد (2) E روزگار (3) Thus K; M, E omit کم مباد (4) E adds ایشان (5) Thus E; M, K پرتاى (6) E روند (7) E گریزند.

بودي ما بلاها و رنج از تن[1] روان ایشان بهتر باز توانستی داشتن (۱۲) و همچنان گریان باز شوند و نفرین کنند و گویند که همچنانکه مارا بیاد نداشتند اورا بهیچ یاد مداراد و درمیان مردمان حقیر و خوار و سبک ماند

۵۲

(۱) و آنچه پرسیده بود[2] که فروردیان[3] چرا می باید کردن و آن ده روز چیست و چرا گرامي تر از دیگر روزهاست بدانند که در دین چنان پیداست که چون فروردیگان[4] مي آید روانهای جمله برین گیتي مي[5] آیند همه باز جاي خویش شوند (۲) و دران پنج[6] که گاهنبار کنند آهرمن گجسته سترد شود و روان دروندان از دوزخ رها شوند و هم باز جایها خویش شوند (۳) روان اشوان نشاط و خرمی کنند مانند غریبی که با خانه خویش شود و خرم باشد (۴) و روان دروندان متحیر و در مانده با بیم در خانه باشند مانند کسی که از زندان پادشاه بیرون آید و هر ساعت ترسند که اورا باز جایگاه برند و هیچ خوشي و شادي نباشد و درمانده و عاجز بود[7]

(۵) پس مردم که آن ده روز بوی خوش در آتش می نهند و روانان مي ستایند و میزد و آفرینگان کنند و وستا می خوانند تا آن روانها راحت و خرمی و شاد می باشند و آفرین میکنند (۶) و در آن ده روز مي باید که جز بکار و کرفه کردن به چیزی دیگر مشغول نشوند تا بخشنوده روان باز جایگاه شوند و آفرین کنند (۷) هرگاه که چنین کنند آن سال کارهای

(1) E adds و (2) E بودند (3) E فروردگان (4) E فروردیان (5) E تا for مي (6) E adds روز (7) E شود

ایشان کشاده تر باشد روزی فراخ تر بود و استانهای سنگی[1] دران سال کم باشد از جهت خشنودی ایشان

۵۳

(۱) آنچه از جهت فروشین یشتن پرسیدند بدانند که فروشین خاصیتی دارد با روانهاء همه بهی آیند (۲) و چون روزگار ودردگان بود مي باید که فروشین یشتن[2] (۳) چه راحت تمام مي یابند مانند کسي که برنای است و نعمتي دویست[3] دارد و آنرا مي بیند اورا ازان خوشي تمام باشد (۴) مي باید که هرچه بدست توانند آوردن از همه جنس بر فروشین نهند و گوشت و خایه و ماهي و شیرینها و میوها و تریها (۵) چه[4] آن روان در گیتي چیزی دیده باشد که در آرزوی آن بود و چون ازان چیزها بردرون نهند ایشان ازان آرزوی کم شوند و خرم بباشند

(۶) و در دین گوید فروشین[5] که بفرمایند یشتن[6] تنافور کرفه بود (۷) هر تنافوري هزار دویست درم سنگ باشد چنانکه دویست چهل من کرفه[7] بود (۸) و ده فروشین چندانکه کرفه بود[8] یشتی

۵۴

(۱) آنچه در آتش داشتن پرسیدند بدانند که چون دادار اورمزد این گیتي فرستاد[9] سه چیز گفتند ما بگیتي نشویم (۲) یکي مردم و آتش و یکی[10] گوسفند

(1) E سنگین (2) E یزند (3) Thus M, E; K دست : better دوست (4) E چون (5) E adds ای (6) K adds ششصد و چهل (7) E adds در فروشین (8) E است for بود : better add که after بود (9) E فرستادن (10) E دیگر

(۳) مردم بر[1] اورمزد بنالید و گفت ما بگیتي نشویم که هر هزارهٔ زراتشت اسفنتمان ما دین بر نتوانیم داشت (۴) و اگر دین داریم بسیار رنجها بما رسد و خواری و زور بما کنند (۵) کشتي نشاید داشتن و اگر داریم مردم ریش و خنده[2] و افسوس دارند (۶) و یشت و یزشن و میزد گاهنبار نتوانیم کردن (۷) و پیوسته از دست مردمان آن روزگار در رنج و دشواري باشیم (۸) و پاکیزگي و پادیابي بجاي نتوانیم آوردن (۹) و آن دشتان و نسا و ریمنی بر نتوانیم پهریختن (۱۰) و مردم باشد که ازین دین بیرون شود و بس افسوس و ریش و خنده[3] بر مردمان دیندار و دین[4] میکنند و کار کرفه نتوانیم کردن

(۱۱) و پس چون روان فروهر اشوان این بگفت و خاموش شدند اردیبهشت امشاسفند بر پاي ایستاد و گفت اي ایزد توان کردار من بدان گیتي نشوم (۱۲) چه سر هزار زراتشت اسفنتمان مرا خوار دارند و کار بفرمایند و بجاي بگذارند تا بمیرم و چیزهاي پلید بر من نهند تا آنرا بسوزم (۱۳) و زن دشتان بر سر من نشیند و بر سر من موي بشانه کنند و موي در من افتد (۱۴) و مرا ناچار باید سوختن و خیو در من افگند و آب بر من یزند و هیزم تر بر من سوزند و باد بدین در من[5] دمند و چیزهاي باشد نسا و ریمنی در[6] من نهند تا بسوزم و غذا و خورش من آن باشد (۱۵) اي دادار اورمزد من بگیتی نشوم (۱۶) چرا مرا آن سخت تر بود که گویند آتش جادست[7] و نیک و بد نداند (۱۷) و هرچه خواهند میکنند ندانند که

(1) E پیش (2) E ویشخند for ریش و خنده (3) E ریشخند for ریش و خنده (4) Thus E, K; M دو for و دین (5) E omits من (6) E بر (7) Thus all: better جادست.

فریشته بر من موکل است که اورا ازان رنجها که بر من میرسد (۱۸) آن پرهیزها نه از بهر منست که از بهر فریشته است که بر من موکل است (۱۹) ای دادار بر مرا در گیتی مگذارید(1) تا من در آسمان در میگردم همچنانکه خورشید و ماه روشنی میدهم (۲۰) این بگفت و خاموش شد

(۲۱) پس گوشورن(2) امشاسفند که موکلست بر چهار پایان بر پای ایستاده گفت(3) دادار اورمزد من بگیتی نشوم چه سر هزارهٔ زراتشت اسفنتمان مرا بسیار کشند و بسیار خورند (۲۲) و گاو ورزا و اسپ کارزاری و بره و بزغاله جوان بسیار کشند (۲۳) و چون گوشت(4) بخورند بران قوت گناه بیشتر کنند (۲۴) این مایه بگفت و خاموش شد

(۲۵) پس دادار اورمزد گفت که ایشان هر سه راست می گویند و بران روزگار این همه رنج بر ایشان رسد بلکه بیشتر (۲۶) و لیکن اگر من این هر سه بگیتی ندهم جهان نتواند بودن (۲۷) پس مردم را دل خوش کرد و گفت تو بگیتی شو (۲۸) چه بدان روزگار ترا سخت تر آفریدم و صبور تر (۲۹) هرمزد و کرفه که بدان روزگار بگیتی در کنند یکی بر ده بر حساب گیرند (۳۰) و یشتی که بدان روزگار(5) بکنند چندان کرفه بود که بدیگر روزها دوازده هماستی(6) بفرمایند یشتن (۳۱) و شمارا مردان پشم نام بکنم (۳۲) و معنی مردان پشم آنست که در گیتی بودند از روز(7) زراتشت اسفنتمان تا این روزگار ایشان بهتر باشند و بر بهشت جایگاه ایشان بلند تر و خوشتر باشد (۳۳) و روانها چون

(1) E مگذار (2) E گوشوازان (3) E adds ای (4) K breaks off at this point, a folio being lost. (5) E adds بگیتی (6) E هماست (7) E روزگار.

از ایزد تبارک و تعالی این سخن بشنیدند خرسند شدند و رنج این روزگار بخویشتن پذیرفتند و برنج نداشتند و گیتی طلب کردند و از خوشی و آسانی گیتی طمع ببریدند و تن در دادند

(۳۴) و اردیبهشت امشاسفند را گفت پادشاهی در بهشت بتو دارم که کسی بدان(1) ترا نیکو ندارد و پرهیز نکنند (۳۵) اردیبهشت امشاسفند بدین گفتار خرسند شد و تن در گیتی داد تا کار همه کس را(2) دارد (۳۷) و چون بدان گیتی رسد آنکس که آتش نیکو نداشته باشد اگرچه کرفها بسیار کرده باشد اورا در بهشت نگذارند

(۳۸) و گوشورون امشاسفند که موکل بر حیوان و چهار پایان است دادار اورمزد اورا دل خوشی داد(3) و گفت ترا بگیتی باید شدن (۳۹) و چون هرگاه که گوسفند و چهارپای کشند ایشانرا بدان گرفتار بکنم (۴۰) آن گناه در(4) گردن آنست که گوشت خورد و گناه کند (۴۱) پس گوشورون امشاسفند بدین خرسند شد و تن در گیتی داد (۴۲) پس آتش را بدین سبب که نوشتم نیکو باید داشتن تا بدان جهان اردیبهشت امشاسفند خصمی نکند و روان او(5) از(6) بهشت باز ندارد

۵۵

(۱) آنچه در نیایش کردن پرسیدند بدانند که مردمان که شان پانزده ساله(7) شوند(8) و کودکان ایشان هشت ساله تمام بود فریضه است نیایش کردن و نشاید که بهیچ گونه نیایش(9) گذشته باشد (۲) و اگر بسیار کوشند که تلافی آن باز کند ممکن نباشد که بسر چینود پول باده فراه بکنند و بر هیچ گونه گناه

(1) Thus all; better add جهان (2) Thus all, for روا (3) E کرده (4) Thus E; M کرد for در (5) E را for او (6) E بدو for از (7) Thus E; M omits ساله (8) E omits شوند (9) E adds در.

از بن بنشود (۳) تا آن حد که اگر نیایش بامداد در گذشته باشد و نماز پیشین دو کند پذیرفته نباشد (۴) و بدان که بامداد در گذشته باشد باده فراه بدهند و بدانکه نماز پیشین دو کرد مزد و رامش بدهند (۵) و هرکس که بامداد نیایش بکند و پس بیرون شود[1] کارهایش روان‌تر بود و بر چشم پادشاهان گرامی‌تر و عزیز بود (٦) و بدان گیتی بهر یک نیایش شصت درم سنگ کرفه در روان افزاید یعني هریک نیایش که بوقت خویش بکرده باشند مهر ایزد و خورشید[2] بدان جهان شفاعت خواه باشند و از رنجها نگاه دارند

۵٦

(۱) و آنچه از جهت ماه نیایش پرسیدند بدانند که دادار اورمزد هر نیکی[3] بمردمان گیتی دهد بماه ورجاوند بسپارد و ماه آن نیکویها بمردمان بخشد (۲) پس می باید که هر کسی چون ماه نو شود ماه نیایش بکنند تا آن نیکویها زودتر و بیشتر بروي رسد و دران ماه روزیش فراختر بود (۳) و بر مردمان واجبست هر نو ماه نیایش کردن و ایفیت خواستن (۴) چه هیچ امشاسفندي بیاري زودتر نرسد که ماه ورجاوند و هر حاجتی و ایفیتی[4] از وی خواهند زودتر برسند

۵۷

(۱) آنچه در اورمزد یشت خواندن پرسیدند بدانند که هر روز فریضه است که اورمزد یشت بر خوانند (۲) چه آن روز

(1) E روده (2) E adds ایزد (3) E adds که (4) E omits و ایفیتي.

که بر خوانده باشند هیچ وزندی[1] بدان کس نرسد و ایزد عزوجل اورا از همه بدی جهان نگاه دارد که چنانکه یک مرد هزار مرد نگاه دارند (۳) و این سخنهای در زند و تفسیر اورمزد یشت پیداست (۴) و چون بدهي یا بشهري برسند البته باید که اورمزد یشتي بر خوانند تا دران جایگاه رنجی و بیماری و زیانی بدو نرسد و بکاری که رفته باشد زودتر باز بیاید و بمقصود حاصل شود

۵۸

(۱) آنچه در سروش یشت پرسیدند بدانند که ایزد تعالی شب بسروش اشو فیروزگر رنج برتلي[2] دارد بروی سپرده است (۲) همچنانکه روز دادار اورمزد نگاه میدارد سروش اشو فیروزگر شب نگاه دارد (۳) پس فریضه است سروش یشت بر خواندن تا آن شب از همه آفتها ایمن باشد و خرفستر و مار و گژدم بروی گزندي نتواند کردن (۴) بهر خانه که شب سروش یشت بخوانند و باد بدان خانه دمند[3] شب دران خانه از دزدان و بدان و دیوان چیزی بد نتوانند کردن (۵) سروش تا آن روز آن خانه نگاه میدارد

۵۹

(۱) و آنچه در معني نان بواج خوردن پرسیدند بدانند که بدین در کرفه بزرگوار و ارجمند تر گفته است (۲) می باید که مردم پیش ازان نان[4] خواهند خوردن اول سپاس ایزد عزوجل بگویند شکر آن نعمتهای بگذارند و در نان خوردن حدیث بکنند (۳) چون نان بخورند دیگر بار سپاس ایزد تعالی بگویند

(1) E گزندي (2) E برتنی (3) E adds آن (4) E adds که.

(۴) آنکس که درون نداند یشتن باید که واج اورمزدها گیرد (۵) و اگر این نیز نداند اثا اه یزمیدي[1] بر خوانند و سه اشم وهو بگویند[2] نان بخورند و دهن پاک بکنند چهار اشم وهو و[3] دو یثا اهو ویریو و یک اشم وهو بر خوانند (٦) چه[4] هرگاه که چنین کنند باول اشم وهو که بر خوانند اورمزد امشاسفندان شناسیده ویشته (۷) و دوم اشم وهو خرداد و امرداد امشاسفند شناسیده باشد (۸) و سیوم[5] چهارم اشم وهو همه یزدان مینوان و یزدان گیتیان و هرچه در عالم است ستایش کرده باشد (۹) بدانند که چون بچهار اشم وهو چندین کرفه شاید کردن چرا باید که بدین قدر بر خواندان[6] و تقصیر کنند

٦٥

(۱) آنچه در معنی کشتي داشتن پرسیدند بدانند که کشتي بند دین است و که[7] فرمان برداري و بندگی ایزد تعالي است (۲) و بدین در چنان پیداست که این اندک مایه کار و کرفه که ما می کنیم هرگاه که دل بر دین داریم و هیچ شکی در دل نیاریم و دانیم هرگاه که دل بر دین داریم که این دین از گفتار ایزد تعالي است و کشتي که بر میان داریم هر کرفه که در همه جهان بهدینان میکنند و آنچه درین روزگار بکنند در کنگ دژ و ایران ویج و کشمیر کنند جمله مارا اندران نصب است[8] و هم چنان است که بدست خویش کرده باشیم (۳) و هرگاه که مردم بشب بکشتي بخسپند و یک اشم وهو[9] در وقت

(1) E ایثاد یزمیدی (2) Thus E; M omits بگویند (3) Here K begins at the commencement of folio. 52a (4) E omits چه (5) Thus E; M omits و سیوم اشم وهو مروش اشو For K adds on the margin و سیوم .سیوم (6) E خوانند (7) E omits که (8) E بهره کنند for شناسیده و یشته نصب است (9) E omits وهو.

خفتن بر خوانند و بگویند افاخش[1] پشیمان و پتت هم از[2] هر وناه کم[3] جست و ام گفت و ام کرد و ام منید و بخسپد بهر نفسی که بر آورد و فرو برد سه درم سنگ کرفه باشد بجز ازان که در کرفه[4] هفت کشور زمین نصیبش[5] باشد

(۴) و اندر دین گوید که هر کس که کشتي دارد و از پس کار خویش شود هر گامي که فراز نهد سه درم سنگ کرفه باشد و بر[6] بوم[7] زمین بیفزاید (۵) و هر که کشتي ندارد باول گام که بنهد سه درم سنگ گناه باشد و به دوم هم چندین و بچهارم گام هزار دویست درم سنگ گناه باشد و اگر چند فرسنگ برود بیش ازین گناه باشد (٦) چون بنشنید و دیگر باره بروند هم چندان دیگر گناهش باشد و بر و بوم و زمین بکاهاند

٦٦

(۱) آنچه پرسیده اند که مردان زن کردن چند کرفه است بدانند که حد[8] و اندازه آن پدیدار نیست و ما تمامي آن بر[9] نتوانیم[10] گفت (۲) چه[11] اگر ازان زن فرزندي در وجود آید هر کار و کرفه که فرزند کنند هم چنان باشد که[12] پدر بدست خویش کرده باشد (۳) و چون ازان فرزند فرزندي بزاید هم چنان مي شود تا به تخمه آن بجهان بماند (۴) و هر کرفه که ایشان بکنند آن کس را چنان باشد که بدست خویش کرده باشد (۵) و بدین جهان روز رستاخیز اگر پدري باشد که دوزخی بود و از نشان دوزخیان دارد نقطهٔ سیاه بود

(1) E اواخش (2) E اج (3) E و که—K ام for کم (4) E omits در کرفه (5) E بهره (6) E adds و (7) E adds و (8) E چله (9) K بهرنه for به (10) E از بوهنه توانیم for آن به نتوانیم (11) E چون (12) E omits باشد که

کہ بر پیشانی[1] دارد آن فرزند شفاعت کنند و ایزد عزوجل شفاعت ایشان بپذیرد آن نقطہ سیاہ بردارد

٩٢

(١) اندر دین گوید کہ ہر کس از جہان بشود اورا فرزند نبود روان آنکس بسر چینود پول میشود و چنان پندارد کہ میان پول[2] فرو شدہ است (٢) بدین در بریدہ پول[2] خوانند و امشاسفند[3] حساب آن روان نکنند (٣) آن روان آنجا بماند عاجز و متحیر و پشیمان (٤) نہ باز پس تواند آمدن و نہ بر پول گذر یابد و بجای خویش نتواند رسیدن تا رستاخیز و تن پسین (٥) اگر آن باشد کہ اورا خویشاوندی بشفقت باشد و روان دوست از جہت وی استری بگمارد یا خویشتن استر باشد ہم چون فرزند او بود پس پول دیگر بار پیوندد و آن روان را شمار بکنند و راہش بدہند تا بجایگاہ خویش بود (٦) و این ستر باید کہ دستوران و موبدان بگمارند تا آن روان رستگار باشد و اگر نہ رستگاری نیابد و آنچہ خویشتن گوید کہ من استری اوایم[4] پذیرفتہ نباشد

٩٣

(١) وآنچہ پرسیدند کہ زنان را شوہر کردن چہ کرفہ است بدانند کہ بدین در چنان پیداست کہ دختر چون نہ سالہ شود می باید کہ نامزد شوی کنند (٢) چون دوازدہ سالہ باشد با شوہر دہند (٣) و چون دشتان شود شوہر سزاوار بخویشتن[5] آید و بشوہر ندہند و اگر پدر ندہد ہربار کہ دشتان شود و دختر

(1) Thus E, K; M پشیمانی (2) E پل (3) E امشاسفندان (4) E, K اویم
(5) Thus all: better خواستن.

سر بشوید آن پدر تناfوری کہ ہزار دویست درم سنگ گناہ باشد و بسر چینود پول[1] اول شمار این کنند (٤) و اگر مادر رضا ندہد این گناہ باشد (٥) و اگر برادر رضا ندہد این گناہ برادر باشد (٦) و اگر دودہ سالار رضا ندہد این گناہ دودہ سالار باشد (٧) اگر دختر خود شوہر نخواہد و نکند این گناہ دختر باشد بسر چینود پول بادہ فراہ این فرمایند (٨) و اگر ہم چنان بہیچ حال شوتی نکند[2] و شوہر سزاوار باشد و خواستاری کند و سر در نیارد چون ہشتاد سالہ شود و بمیرد اگر صد ہزار کار و کرفہ کردہ باشد ممکن نیست کہ روان او بہ بہشت رسد یا[3] از دوزخ رہایی نیابد[4] تا رستاخیز تن پسین در دوزخ بماند

٩٤

(١) و آنچہ پرسیدہ بودند کہ کرفہ آنکہ دختر یا خواہر[5] جہان[6] بکنند بشوہر دہند چون باشد بدانند کہ بدین در گوید[7] کہ[8] ہرچہ[9] کہ کس با شوی دادہ یا بکس دہند کرفہ مزدی ساخت بزرگ گویند خاصہ کہ بوہان و ارزانیان دہند وصلت کردن و دختر و خواہر بشوہر دادن الا بارزانیان و وہان و اگر نہ خود بکسی دہد

(٢) بدین در گوید کہ اگرچہ مردتی بود کہ اورا بسیار گناہہا جستہ بود و چون این کرفہ بکند جملہ گناہ از وی بشود (٣) و اگر ازان[10] دختر یا خواہر[11] فرزندی در وجود آید و آن دو پیوند در جہان برود[12] ہر کار و کرفۂ کنند او نیز ہم نصیب باشد

(1) E پل (2) Thus E, K; M omits نکند (3) E تا (4) Thus all: better یابد (5) M, K add کنند خواہر; E adds کنند (6) Thus M, K; E چہار: better جہد All add خواہر after جہاد (7) Thus K; M, E omit گوید (8) E omits کہ (9) E چیزی; K چیز for ہرچہ (10) Thus E; M, K آن for ازان (11) M, K add یا (12) K بود.

٦٥

(١) آنچه در معني بهتان نهادن پرسيدند بدانند كه اين گناهي است كه بدين در سختتر[1] ازين گناه هيچ گناه نگويد البته بهيچ از وي بنشود و هيچ كرفه گناه از بن آنكس نبرد (٢) و چون ازين جهان بيرون شود روان آنكس بسر چينود پول[2] باز دارند و حساب و شمار او نكنند و امشاسفندان بياري آن روان نرسند تا آنگه كه روان آنكس[3] بدان جايگاه رسد (٣) چون آنكس بسر چينود پول[2] رسد دست در[4] وي زند و خصمي او كند ار[5] دادار اورمزد بادهفراه او خواهد (٤) پس امشاسفندان اول داد وي بدهند و بدان بهتان كه نهاده باشد كرفه از روان او باز گيرند و بروان اين دهند كه بروي بهتان نهاده باشد[6] و بدان باقي كه مانده باشد شمار او بكنند (٥) اگر كرفه ندارد از گنج هميشه سود اورا عوض باز دهند اورا بدان بهتان كه نهاده باشد باد فراه[7] عقوبت بدهند (٦) پس ديوان آن روانرا اندر دوزخ برند و اين گناه[8] در دين گناه هميمال خوانند

٦٦

(١) اندر دين گويد كه اگر كسي همادين بفرمايد يشتن بدان سبب تا آن گناه از وي بشود ممكن نيست[9] الا كه بدين گيتي دل خصم را خوش كند و از وي آمرزش خواهد و ازان در گذرد (٢) و اگر نه بچينود پول اين عقوبت كه نوشتم بروي رسد

(1) E سختتر (2) E پل (3) E adds نه (4) E بر (5) E omits از (6) E omits the last sixteen words. (7) E adds و (8) E adds را (9) Thus E, K; M omits نيست.

٦٧

(١) و آن كه با زن كس ناساماني كند بهيچ گونه آن گناه[1] از بن بر نشود الا بدين گيتي شوهر وي آگاه كند و تن بروي سپارد تا اگر آمرزش دهد (٢) اگر نه كينه خويش از وي بخواهد و اوي بدان جهان رستگار شود (٣) و اگر نه روان[2] بسر چينود پول باز دارند تا شوهر آن زن بروي رسد و داد خويش از وي بخواهد و بهر يكبار كه با آن زن گرد آمده باشد[3] هزار دويست درم سنگ كرفه از روان اوي باز گيرند و در روان شوهر آن افزايند (٤) و بهر يكبار كه آن زن تن بديگري مرد داده باشد بر هزار و دويست درم سنگ بادهفراه بروان وي بكنند

٦٨

(١) و آنچه در معني دروغ گفتن از گناه[4] پرسيدند بدانند كه بدين در گويد كه سر همه گناهها كه در جهان رود دروغ گفتن است و هر گناهي كه مردمان كنند تا اعتماد بران كنند كه چون از ما پرسيد تا[5] دروغ بگوئيم خود[6] نكنند

(٢) هم چنان در دين گويد كه دروغ زن مانندهٔ آهرمن است از وي تا آهرمن هيچ فرقي نيست (٣) و هرگاه كه كسي چندان دروغ بگويد كه سر يكي از كتاب يشت آفرين و نفرين وي مستجاب نباشد و امشاسفندان بر نشنوند[7] (٤) و بدان جهان از جمله بادفراهها كه[8] اورا بود يكي آن باشد

(1) E وناه (2) E adds او (3) E بود (4) E وناه (5) Thus all; better ما (6) Thus E; M, K خرد (7) E شوند (8) E چنانكه for كه.

که زبان او مسمارها آهنین درش کنند و دیگر باره در[1] میکشند تا اورا ازان رنجها عظیم باشد

۶۹

(۱) و آنچه پرسیدند که زنی که فرمان شوهر نبرد و فرزند که فرمان پدر و مادر نبرد چند گناه باشد بدانند که بر زنان واجبست که بامداد زود چون روی بشویند مانند مردان که نیایش کنند و از پیش اورمزد دست بکش کنند و سجده[2] و نماز برند ایشانرا نیز دست بکش کردن[3] و نه بار سجده و نماز بشوی خویشتن بردن و گفتن ترا چه می باید تا من آن کنم که تو فرمایی و آنچه شوهر فرماید بدان طریق برفتن[4] و البته اصلا پای از فرمان شوهر بیرون ننهادن (۲) و خشنودی ایزد تعالی[5] چون[6] خشنودی[7] شوهر نگاه داشتن است از زنان بسبب آن ایزد تعالی نیایش بر گرفته است تا ایشان نیایش شوهر کنند (۳) و هر زن را که شوهر ازو خشنود نباشد البته روان او از باده فراهٔ دوزخ بر نرهد[8] به بهشت نرسد (۴) و فرزند را هم چنین طاعت پدر و مادر داشتن و فرمان برداری ایشان بودن

(۵) چه بدین در گوید که هر فرزندی فرمان پدر و مادر نبرد و ایشان از فرزند خشنود نباشند تنگ روزی باشند و آستانهای عظیم بیشتر بود و سختتر[9] که ازان بدشخواری رسد (۶) و بی خلاف هرچه فرزند با مادر و پدر کنند فرزند او هم چنان با او بکند (۷) و اگر مادر و پدر ازان فرزند خشنود نباشد و ازین

(1) E omits در (2) E omits سجده (3) E کنند (4) K adds ۹ بار برفتن (5) M, K add جستن—End of M folio 185 b, l. 7—K. folio 53 b, l. 7—E p. 128 l. 11. *Vide*, Chapter 87 note (6) Beginning of M folio 174 a, l. 13—K folio 50 a, l. 13—E p. 69 l. 10 *Vide* Chapter 43, note (7) All add زنان (8) E adds و (9) E سخت تر.

جهان بیرون شوند اورا بدین گیتی هیچ کاری[1] گشاده نشود و پیوسته بکار خویش درمانده باشند و بهیچ مراد نرسند (۸) بدان جهان مهر ایزد اورا بدست خویش[2] باده فراه او کنند و بر هیچ گونه مرادش بر نتواند بوختن و هر آستانهٔ که بدو[3] رسند آنرا هیچ چاره و درمان نشاید کردن (۹) بیشتر آن باشد که پدر و مادر ازوی نه خشنود باشند (۱۰) چه دادار اورمزد میگوید که حق من با حق پدر و مادر نهاده است نخست رضا و خشنودی ایشان باید جستن پس آن اگر ایشان خشنود باشند من خشنود باشم (۱۱) اگر امشاسفندان ازان روان خشنود باشند[4] و آزادی کنند و پدر و مادر ازوی گیله کنند[5] و خشنود نباشند[6] روان آنکس بدوزخ رسد

۷۰

(۱) آنچه پرسیده بودند که سود خویش از زیان مردم طلب کردن[7] چه گناه است بدانند که سر دین با اشم وهو است و تفسیر آن واستی کردن است (۲) و اگر براستی کردن و گفتن است و هیچ کار در جهان بهتر از راستی کردن نیست (۳) و اگر براستی کردن کسی بر زندان کنند بهتر ازان باشد که کسی بدروغ گفتن از زندان بیرون کنند (۴) و سود از آنجای طلب باید کردن که خود بپسند اورمزد دران رضا باشد (۵) و هرچه ازین گونه طلب کنند آن را برکت افزونی باشد و افزایش تمام (۶) و آنچه بحرام اندوزند یا بحیلهٔ و طراری بدست آورند آن را پایندگی[8] نباشد و بروی بنماند و بزودی از دست بشود و ازان برخورداری نباشد

(1) E omits کاری (2) E omits بدست خویش (3) M, K add رنج (4) M, K نباشند E و باشند (5) Thus E; M, K omit کنند (6) M نباشم (7) E omits کردن (8) Thus E; M, K بپایندگی.

٧١

(١) بدین در گوید که درمی از جایگاه حلال بدست آورند آن را برکت افزونی بود بیشتر که صد درم بحرام بدست آورند (٢) و هرچه بدزدی از کسي بدان جهان دو چندان از وی باز ستانند و بدان جهان قماشه نباشد (٣) کرفه که او کرده[1] از وی باز گیرند و بدان کس دهند اورا پاده فراه بدهند (٤) و آنچه بظلم و ستم از مردمان بستانند بدان جهان یکی چهار عوض باز ستانند و چهار چندان کرفه باز ستانند بروان مظلوم دهند (٥) و اگر اورا کرفه نبود از گنج همیشه سود[2] اورمزد عوض آن باز دهند و اورا عقوبت و پاد فراه بدهند

٧٢

(١) و آنچه از جهت برشنوم کردن پرسیدند بدانند که در دین چنان گوید که کودک تا در شکم مادر بود اورا خورش از شکم مادر بود (٢) بدین سبب باشد که زن آبستن باشد و دشتان نشود و آنچه دشتان باشد سبب آنست که دشتان وصله[3] باشد که کودک خورد و پس بیرون آید و بزرگ شود و بروی واجب باشد برشنوم کردن تا ازان پلیدی پاک شود (٣) چه هم چنانکه تن از پلیدي بآب پاک شود روان بدان نیرنگ پاک شاید کردن (٤) اگر برشنوم نکرده باشد و ازین گیتی بیرون شود روان ایشان بوي ناخوش و گندي عظیم کند چنانکه درین جهان از مرداري آید که بتابستان یک ماه باشد (٥) امشاسفندان ازان گند نفورت باشند و بنزدیک روان آن[4] نتوانند شدن و حساب او نتوانند کردن و بر نزدیک چینود پول نگذارند تا

(1) E adds باشد (2) E omits سود (3) E جمله و for وصله (4) E یزدان for روان آن.

آنگاه که اگر وي را فرزندي باشد و بجاي و بنام او برشنوم بکند و پتت بکند پس آن گند از روان او کم شود و بعد ازان امشاسفندان شمار او بکنند بجایگاه خویش رسانند بر همه کس برشنوم کردن واجست

٧٣

(١) و آنچه جهد[1] طاقت دارد بکار کرفه کردن مشغول باشد و نیز[2] که اورا گناهها جسته باشد اورا بدان گیتي چگونه بود بدانند که در دین گوید که هر که بدین روزگار بر دین به مازدیسنان ایستاده باشد و دین باز دست به نگذارد از همه کس که پیش وي بوده است بهتر باشد (٢) و دادار اورمزد میگوید که چون ازین گیتي پتیاره اومند برین گیتي آید روان وي بدست آهرمن و دیوان نسپارم اگرچه گناهها جسته باشد بسر چینود پول پاده فراه آن بفرمایم و روان وي از دوزخ بخوزم (٣) ممکن نباشد که هر که دل بر دین وه مازدیسنان دارد وي بدوزخ نرسد (٤) که آن روانها که پیش ازین از[3] گیتی برفته است شفاعت خواه آن روان باشد و از کردهٔ که ایشان باشد آن روان نصیب دهد که روانها گذشتگان می دانند که ما در چه رنج و بلا و دشواری باشیم و اندر گیتی پیوسته بر ما[4] بخشایش میکنند و از اورمزد ایفیت و حاجت می خواهند که ایشان با این همه رنج و دشواری صبور گردان[5] تا آهرمن گجسته ایشانرا از راه به نبرد[6] و در دل ایشان بدیها نه افگند[7] و نیت ایشان بد نکند تا از دین به مازدیسنان بر نگردند و همه

(1) E جهت (2) E adds بود (3) E omits از (4) E omits برما (5) E کردن (6) M ببرد for نبرد (7) Thus K; M, E: افگنده for نه افگند

وقت ایفیت خواهند[1] باشد که نباید که آهرمن گجستر بریشان مسلط شود[2] و دل و نیت آن بگردانند (۵) و ایشان ندانند که چون از دین بر مازدیسنان برگردند اما[3] بعد ازان بیاری ایشان نتوانیم رسید و هرچند که ایشان دران گیتي پندارند و می باید که مارا این جای خوش[4] باشند بدانند[5] که خوشی و ناخوشی آن جهان پایدار نیست (۶) چه هرچه بگذرد دانایان بچیزي نشمرند و پیش چشم دانایان خوار بود[6] (۷) و بسوی همیشگی غم باید خوردن و رستگاری مینوان از دادار اورمزد طلب باید کردن چه پس پشیمانی سودي ندارد

۷۴

(۱) آنچه پرسیدند که پرهیز این هفت امشاسفندان که زندگاني ما از ایشان است چگونه باید کردن بدانند که هرچه ایزد تعالی بیافرید مردم را بهتر آفرید و این همه چیزها از بهر مردم آفرید (۲) و اگر کسی بگیتي نیک بر خویشتن نگاه کند خویشتن را نیک بشناسد ایزد تعالی بتواند شناخت و هرچه در هر دو جهان و عالم آفریده است و در[7] خویشتن مختصری ازان باز یابد

(۳) و اندر دین گوید که خویشتن شناس مردم ایزد شناس و پس بر مردم واجبست که هرچه زیردست وي باشند و از بهر وي آفریده اند ایشان نیکو باید داشتن و کار فرمودن بر همه مهربان بودن و شفقت بردن بر ایشان واجب باشد چه بر ایشان هریک امشاسفندی موکل است (۴) چون ایشانرا نه نیکو دارند امشاسفندانرا بیازرده باشند (۵) چون بدان گیتی شوند خصمی

(1) Thus all: better خواستار (2) E گردد (3) Thus all, for ما (4) E خویش (5) Thus all, for ندانند (6) E شود (7) E از.

آن روان کنند[1] و گویند آنچه تو از ما در خواستی بجایگاه آوردیم و ترا بیاری اما[2] دران جهان زندگاني نتوانستی کردن و تیمار ما نداشتی و پرهیز نکردی ما ترا به بهشت نگذاریم (۶) و آن از شرمساری جواب ایشان ندهد و از کردهٔ خویش پشیماني باشد و پشیماني هیچ سود ندارد

(۷) اکنون پرهیز یک یک بنبشتم (۸) نخست چون سر همه آفریده مردم است می باید که همه[3] کس را به برادر و خویشاوند خویش دارند و به بدی هرکس دژم و دل تنگ باشند و با او یاری کنند و دل خوشی دهند تا ازان رنج و بلا رها شود و به نیکی همه کس خرم شود و چنان پندارند کسی که آن نیکی با او کرده اند و بروی رسیده است و آزار مردم به هیچ گونه طلب نکنند و سخن بد از پس مردمان نگویند و همه کس چنان نگرند که بفرزند خویش و دست بر درغویشان و مستحقان دارند و راستی کنند که اصل همه چیز رادی است

(۹) فصل مزدها و کرفها که اندر دین بعظیم تر و بیشتر مزد تر نهاده اند ∴ اندر دین گوید که هیچ کرفه بهتر از[4] خوید یودث نیست و لیکن مردمان به یشت و نوزودي نا کردن گرفتار تر آیند (۱۰) چه اگر یشت نکرده باشند یا گیتی خرید نفرموده باشند[5] و لیکن گروثماني نباشند

(۱۱) و اندر دین گوید که کرفه نا کردن گناهي بزرگ است و گناه نا کردن کرفه بزرگ است (۱۲) بسیار کرفه است که چون نکنند دران گناه نباشد و بسیار کرفه است که چون بکنند گناها

(1) Thus E; M, K omit کنند (2) Thus all: for ما (3) E هر (4) M omits اگر بسیار مزد و کرفه کنند بهشتي باشند ;بهتراز E omits از (5) Thus all: add

که کرده باشند ازان بهره[1] (۱۳) و[2] آن کرفه که نکنند بر چینود پول عقوبت و پادفراه یابند پشت نوزود نکردن نابر نه پشتن و هر روز سه بار خورشید نیایش نکردن و ماه نیایش نکردن و گاهنبار نه پشتن و نه ساختن و اگر دستگاهی ندارد که بتواند ساختن بدان ساخته نشدن و آفرینگان نگفتن و درون و میزد و آفرینگان نگفتن[3] درون پدر و مادر و خویشاوندان نگفتن و کشتی نداشتن و بی واج چیزی خوردن و از پای ایستاده آب تاختن کردن و[4] بی واج و استری و دوده سالاری که بروی رسد نکردن و آنچه کرده باشد بشکستن و بشگوفتن (۱۴) این همه آن کرفها است که چون بکنند ثواب عظیم دران باشد و اگر نکنند گناهی بزرگ دران باشد چنانکه بهیچ کرفه بر نشود و بسر چینود پول پادفراه عقوبت ستانند و آن کرفه که کنند مزدی عظیم باشد

(۱۵) و سخاوت کردن بارزانیان و نیکان و هم دینان چه اندر دین گوید[5] که سی و سه راه از چینود پول ببهشت است (۱۶) هر کس که سخاوت با نیکان و مستحقان و ارزانیان کنند و بسیار کرده باشد بدین سی و سه راه بر بهشت توانند آمدن و شدن (۱۷) و هر کس[6] که رادی و سخاوت نکرده باشد بدیگر مزدی و ثوابی اشو باشد بیک راه توانند آمدن و شدن

(۱۸) و هر سخاوتی که از جهت یزشن کردن کنند و کرفهٔ دو[7] مزد باشد یکی کرفه یزشن و دیگر سخاوت با آن مرد

(1) E بروند (2) E adds اندر دین گوید که کرفه نا کردن گناهی ازان ببرد و (3) E نکردن (4) Thus all: better omit و (5) Here K breaks off, a folio being lost (6) E omits کس (7) Thus all; better add گونه.

که یزشن کرده باشد (۱۹) و اگر ببدان و گناهکاران و نا مستحقان دهد گناهی عظیم باشد و هیچ کرفه نبود

(۲۰) و دیگر کرفه راستی کردن بود با همه کس خاصه با تن و روان خویش (۲۱) چه هرکس که با تن و روان خویش راستی کند با همه کس راستی کرده باشد و راستی با تن خویش کردن[1] که بر خویشتن تقصیر نکنند و آنچه تن را باید ازش باز نگیرد و خواسته که گرد کند از نیکی و راستی کردن جمع کند بر صلاح کار خویش بکار برد (۲۲) و راستی روان آنست که گناه نکنند و هر چیزی که داند که بدان رنج بروان خواهد رسیدن ازان حذر کنند

(۲۳) و دیگر کرفه[2] سپاسداری[3] آن[4] باشد که هرچه ازو[5] بروی رسد از ایزد عزوجل سپاسداری کند و ازان کس شکر و آزادی بکند و منت دارد

(۲۴) و دیگر کرفه خرسندی کردنست و خرسندی آن باشد که هر رنجی و دشواری که از آهرمن گجسته و بدان گناهکاران بر تن رسد خرسندی کند و هیچ گناه بر خدای تبارک تعالی ننهند و ایفیت و خواستاری از یزدان و امشاسفندان کنند و خواهند تا ازان بلا و محنت رهایی یابد

(۲۵) و اندر دین گوید که هر چیزی که خدای تعالی بیافریده است بهتر از مردم و یا صلاح[6] ازیشان نیست (۲۶) و دادار اورمزد مردم را از همه چیزی سالار و مهتر کرده است و نگاه داشتن همه چیزی فریضه بر مردم است (۲۷) و خود چهارده

(1) Thus all: better add آن باشد (2) Thus all: add سپاسداری است (3) E سپاس (4) E omits آن (5) Thus E; M از (6) Thus all: better صلاحتر.

چیز است آسمان و زمین و روشني و آب و چهار پاي و کانها
و گوهرهاي و زرینها و برنجینها و مانند این و درخت و رستنیها
و باد (۲۸) و چون ایزد تعالی[1] این نه چیز بداد پس مردم
بدان[2] سبب آنکه مردم بی این نه چیز نتوانند[3] بودن و
زندگاني کردن و پیغمبران خداي تعالی بدین سبب فرستاد که تا
مردم بدانند که خدای تعالی این همه از بهر مردمان آفرید و داد
(۲۹) بر مردم واجبست نگاه داشتن این چیزها (۳۰) مي باید که
مردم پیوسته این چیزها نگاه دارند و نیازارند و هرچه ایشانرا بکار باید
تمام بکنند و در نگاهداشتن ایشان هیچ تقصیر نکنند تا بیاري یکدیگر
زندگاني کنند و تن بخواري و راحت باشد و روان بدان جهان[4]
به بهشت جایگاه خوش رسد (۳۱) و روشنایي و آساني یک یک را
بنوشتم تا چگونه نگاه باید داشتن و پرهیز کردن تا اورمزد امشاسفندان
خشنودتر باشند بیاري و پشت و پناه آنکس بهتر رسند

۷۵

(۱) پرهیز آسمان — بدانند که آسمان کسي نتواند گرفتن و
پلیدي[5] بر وی نتواند کردن (۲) پرهیز کردن آنست که تخم
و آب پشت خویش بزیان نیاورند و بناسزا مردم ندهند چون
غلامبارگي و نزدیکي زن کسان و چهارپایان کردن و مانند این
(۳) چه هرگاه که مني خویش نه نیک دارند مینو آسمان
آنکس را بیازارد و بنزدیک دادار اورمزد خصمی آن روان کند و
نگذارد که روان او به بهشت رسد چه این تخم و مني مردم به
مینوي آسمان بکنند یا بفرمایند

(1) E عزوجل (2) Thus all: for بداد (3) E نتوان (4) M adds ایشان
(5) E بلندی.

۷۶

(۱) در پرهیز روشنی — روشنی را بمردم هیچ نیاز نیست
و مردم را بروي نیازست (۲) نگاه داشتن و پرهیز او آنست که
روشني در چشم مردمان نیک دارند و روشني اندر جهان
نیازارند و نمازهاي خدای تعالی کنند بیشتر بروشنیها کنند و از
اورمزد امشاسفندان روشنانرا نگاه دارند و ستایند و حاجت
ازیشان خواهند و یزشن و نیایش کنند چندانکه طاقت دارند
و بدین جهد تمام باید کردن

۷۷

(۱) در پرهیز زمین — نگاه داشتن و پرهیز کردن زمین آنست
که نسا و[1] مردار و پلیدي در زمین پنهان نکنند (۲) چون
هرگاه که نسا در زمین پنهان کنند اسفندارمد امشاسفند چندان
رنج دارد[2] که در کسی را که ماري یا کژدمي با زیر شمی
کنند و نگذارند که بیرون آید و اورا می گزند[3] (۳) چه
خداي تعالی این هر یک بفرشته و امشاسفندان سپرده است
تا آن چیز را نگاه میدارند (۴) و هرگاه که ازین چیزها یکی
را نیک نگاه ندارند آن فرشته ازان کس خشنود نباشد و بروز
رستاخیز بسر چینود پول خصمی آن روان کند و نگذارد که
روان او به بهشت رسد (۵) و نسا و مردار و پلید آنجا باید
نهادن که مردم گذار نکنند و کشت و ورز و آبادانی نباشد
چنانکه بر کوهي دور دشت

(۶) اندر دین گوید که پنج خرمي و رامش و ستایش زمین را
هست (۷) یکي آنکه مردم نیک کردار پرهیزگار بر وي خانهٔ

(1) M adds نسا (2) E رسد (3) E گیرند

سازند و آباداني کنند (۸) و دیگر آنکه زن مستور و پارسا بر زمین فرزند زاید و پرورند (۹) و سیوم آنکه دار و درخت نشانند و آبادان دارند (۱۰) و چهارم آنکه سوراخ مار و کژدم و موش جمندگان(1) و خرفستران بیرون کنند (۱۱) پنجم آنکه مردم و حیوانات و دیگر آفریدها اورمزدي بر وي زایند و پرورند

(۱۲) و پنج رنج و دژمی زمین را هست (۱۳) یکی آنکه مردم بد خداي ناشناس قتال بر زمین آیند روند و بدي کنند (۱۴) و دوم آنکه پلیدي و مردار و نسا در زمین نهان کنند سر بگیرند (۱۵) و سدیگر خرفستران و جمندگان(1) خانه(2) در زمین کنند (۱۶) و چهارم آنکه هرجایکه دیوان و درجان آمد و رفت کنند(3) (۱۷) و پنجم آنکه درخت و نبات که رسته باشد(4) ببرند(5) (۱۸) مینو زمین که اسفندارمد امشاسفند است پیوسته پرستش باید فرمودن و کردن تا خشنود باشند

۷۸

(۱) در پرهیز آب — نگاه داشتن آب آنست که بر پلیدي و مردار و نسا و جایگاهي که پیداد باشد نریزند (۲) و شب آب ریختن نشاید چه دیوان آبستن شوند و چون ناچار بباید ریختن یک یثا اهو ویریو بگفتن (۳) و چون شب خفته باشند آب نباید خوردن و نباید ریختن و نباید آزردن چه گناه عظیم باشد (۴) و بامداد ناشتا نشاید که آب خورند یا در دهن گیرند و نشاید که دهان بآب بشویند چه آب با(6) دهن

(1) E جهندگان (2) K begins at the commencement of folio 77a from this point (3) M, K omit the last twelve words. (4) All add و سوه (5) Thus K; M, E omit ببرند (6) E omits با

گیرند بی هوش شوند (۵) و چون تن شویند اول همه اندام نگاه باید کردن اگر جایگاهی پلید باشد نخست آب نبات بباید شستن و پس بآب (۶) و چون سر دشتان شویند آنجای که دستشو(1) فرو کنند جایگاهی دیگر آب باید ریختن تا آب پاک بدستشو نرسد و اندام از دستشو خشک باید کردن و پس آب کار فرمایند (۷) بامداد نخست دست بآب زر بباید شستن و پس بآب پاک و هر چیزی پلیدی بر اندام باشد تا زنگ مانده بود(2) و پاک نشود بباید بریدن به پرهیختن (۸) و اگر زنگ مانده باشد و آب بدو رسد آنکس که میکنند مرگرزان و دوزخی باشد (۹) و باید که بهر دو روز یا سه روز سر و تن بشویند چه اگر بتابستان سه روز بگذرد آب بسر نکنند بعد از سه روز الا که بدستشو بشویند و اگر نه گناه باشد (۱۰) آبان روز نشاید که آب بر سر ریزند و آب بشب نباید خوردن و بیهوده و گزاف نریختن و آب بر دیوار نباید ریختن (۱۱) چه هر که چنین کند خرداد امشاسفند که(3) آبان بانو اردیسور از آنکس خشنود نباشند و خرداد امشاسفند خصمی وی کند و نگذارد که به چینود پول بگذرد و راه ندهد

۷۹

(۱) پرهیز آتش کردن — از نزدیک آب دور باید داشتن چه درجی(4) در آتش آویخته است و یکی در آب (۲) چون هر دو بهم رسند گزند و زیان کنند (۳) نشاید که آتش در آفتاب افتد و آتش بر آفتاب نشاید گذاشتن چه گناه باشد (۴) و دست بآتش نکنند و پلیدی و نسا از آتش دور باید داشتن و فهم

(1) E adds بسر (2) E باشد (3) Thus all, for و (4) E درجره.

و انگشت بآتش نباید نهادن و هیزم تر نباید سوختن و نیز بآتش هیچ چیز نشاید برشتن[1] (۵) و دیگ که خوردنی دران پزند دو بهره آب توانایی درش کنند و یک بهره تهی بگذارند تا اگر دیگ بجوشد بسر نشود (۶) و باید که همیشه چوبی خشک در زیر آتش باشد بجای بماند (۷) وچون آتش باچینند یکساعت همانجا بگذارند تا گرمی از بوم برود و پس بآتش گاه بردن (۸) و چراغ بر سر چراغبان چنان باید نهادن تا آنچه از چراغ بیفتد بر چراغ پایه می افتد و بر زمین نیفتد. (۹) و در خانه که مردم درش نباشند آتش رها نباید کردن که نشاید و[2] گویند چندان مژد که سام نریمان بکرد درین گیتی ممکن نبود که هیچ کس تواند کردن (۱۰) یک روز لختی بر میان آتش زد و چون فرمان یافت اردیبهشت امشاسفند نگذاشت که روان او به بهشت شود و خصمی او کرد تا آنگاه که زراتشت اسفنتمان آمد و شفاعت کرد و بگذاشت که روان او به بهشت رسید (۱۲) و هیچ گناه صعب تر ازان نیست که در آتش جهد چه دادار اورمزد بر آتش اردیبهشت امشاسفند موکل کرده است و آتش او نگاه میدارد[3] مطلق کرده است تا هر کس که به بهشت[4] تو از وی خشنود نباشی نگذارد که به بهشت رسد (۱۳) و هیچ چیز گندیده بر آتش نمی باید نهاد و بآتش نباید سوختن و هیزم خشک باید سوختن (۱۴) و اگر چه باشد سه بار نگه باید کردن تا هیچ موی و پلیدی در هیزم نباشد پس بر آتش نهادن (۱۵) و هرگه که دیگ نهند و کار فرمایند بوی بر آتش نهند و یثا اهو ویریو و اشم وهو بر خواندن[5] و آب

(1) K داشتن (2) Thus all: better omit و (3) E نگهدار for نگاه میدارد (4) Thus all: better omit به بهشت (5) E خوانند.

از نزدیک آتش دور باید داشتن الا که ضرورتی بکار باید (۱۶) چه هرگاه که چنین کنند اردیبهشت[1] ازان کس خشنود باشد و به چینود پول آسان و خوار بگذرد (۱۷) و هرگاه که نه چنین کنند اردیبهشت امشاسفند به چینود پول خصمی او کند و هیچ حال نگذارد که به بهشت رسد

۸۰

(۱) در پرهیز دار و درخت و نگاه داشتن و پرهیز کردن و دیگر رستنیها آنست که همیشه به کشت و ورز دارند و نگذارند که بخوشد (۲) و درختی که هنوز بر بر نیامده باشد و نرسیده بود به نباید بریدن و خود بریدن (۳) و دار و درخت آنست که باران نیاید سه سال نشاید بریدن (۴) و چون باران بسیار آید شش سال نشاید بریدن (۵) و همیشه دار و درخت از نسا و پلیدی نگاه باید داشتن و بباید پهریختن که هرگاه که چنین کند امرداد امشاسفند که نگهدار دار و درخت و نباتست ازانکس خشنود باشد (۶) و اگر نه چنین کنند امرداد امشاسفند بدان گیتی پیش اورمزد خصمی آنکس کند

۸۱

(۱) پرهیز باد ــ باد را هیچ کس نتواند گرفتن و نتواند بدیدن (۲) پرهیز آنست که چندانکه بتوانند کردن یزشن و ستایش باد میکنند و درون و روزگار می یزند

۸۲

(۱) پرهیز روینه و برنجینه مانند این که آنها ایوخشست باشد باید که همیشه پاک و ارسوده دارند و روشن. و نگذارند که

(1) E adds امشاسفند.

زنگ بر گیرد و چندان بکار باید داشتن که بتوان زدودن و پاک داشتن (۲) چه اگر زنگ بر گیرد گناه باشد الا که زرین بود چه زر زنگ نیاورد تا باشد شاید که کار فرمایند (۳) و هرکه[1] ایوخشست بروینه[2] و برنجینه آنست که پلید بباشد و اگر بنسا باز افتد چنانکه در دین گفته بشویند پاک باشد (۴) هرگاه که چنین کنند و چیزها نیکو دارند شهریور امشاسفند که نگهدار این چیزهاست ازان کس خشنود باشد ببهشت رسند (۵) و چون نیکو ندارد بگذارد تا زنگ برگیرد و زنگ بخورد شهریور امشاسفند ازان کس خشنود نباشد بدان جهان خصمی او کند

۸۳

(۱) پرهیز کردن گوسفندان و دیگر حیوان آنست که از سرما و گرما و دیگر آفتها به پرهیزند و[3] آب گیاه[4] سیر داشتن (۲) چه اندر دین گوید که نماز شام سروش اشو فیروزگر بیاید بر همه چهار پایان و حیوان و مرغان بشود و بنگرد تا سیر باشند آن کدخدا و کدبانوی آفرین کنند و اگر گرسنه باشند نفرین کنند و باز گردد (۳) هیچ کرفه بهتر ازان نیست که چهارپایان و مرغان که در خانه باشند سیر بود و خاصه[5] گوسفند[6] جوان[7] ماده و بنشاید کشتن الا پیر باشد سترون که شیر ندهد

(۴) چه اندر دین گوید که بباید پرهیختن از چهار پایان کشتن خاصه بره و بزغاله و اسپ و گاو ورزا و خروس (۵) چه اگر ازین جمله یکی را بکشد گناه باشد (۶) و مرغ که در خانه دارند بوقت خویش آب و علف دادن

(1) E چرا for هرکه (2) Thus all: better روینه (3) E adds از (4) M K add و (5) E adds چون (6) E گوسفندان (7) E omits جوان.

(۷) و پرهیز گوسفند یکی آنست که پوست پلید نباشد و اگر بنسا باز افتد چنانکه در دین گوید بشویند پاک شود (۸) چه هرگاه که گوسفندان و مرغان و جمله چهارپایان نیکو نگاه دارند گوشورن امشاسفند که موکل است بر اینان ازانکس خشنود باشد و به چینود پول راه[1] دهند تا روان آنکس بخواری و آسانی بگذرد (۹) و هرگاه که ایشانرا نیکو ندارند و مراعات نکرده باشند گوشورن[2] امشاسفند ازانکس خشنود نباشد و خصمی کند آنکس

۸۴

(۱) در پرهیز و نیکو داشتن مردم[3] نخست[4] چیزی[5] مردم را آن فرمود که این نه چیز نیکو نگاه دارند و پرهیز شان تمام بجای آورند چون بنوشتیم

۸۵

(۱) مردم چون پانزده ساله شوند باید که کشتی دارند و چون نیایش کنند و خواهند کردن تن و جامه پاک دارند و پاکیزه چنانکه هیچ گندی از اندام نیاید و دل از گناهان که کرده باشند توبه و پتت بکنند و در نیایش کردن شتاب و تعجیل نکنند

(۲) چه در دین پیداست که نیایش هرچه ساکن تر خوانند کرفه بیشتر باشد (۳) و بامداد چون از بستر برخیزند اشم وهو بباید خواندند[6] و افاخش پشیمان و به پتفتم هرگناه مرا جسه ام گفت کرد ام منید (۴) و چون روی خواهند شستن اول اشم وهو بر خواندن و پس آب بدست کنند و تا روی

(1) M omits راه (2) E adds شنود (3) This heading is not given in all the three MSS. (4) E adds و (5) E چیز for چیزی (6) E خواندن

شستن سخن نباید گفتن و پس واج سروش گفتن و اهنم ویریم گفتن یثا اهو ویریو کیمنامزدا بر خواندن (۵) چه دیوی هست که اورا نشس دیو خوانند و بشب بمردمان دوارد تا بامداد چون افستا[1] بخوانند بر ندوارد[2] و پس کشتي افزودن

(۶) چه اندر دین پیداست که چون بامداد کشتي به بندند هر کرفه که در هفت کشور زمین کنند ایشانرا دران نصیب باشد (۷) و پنج گاه[3] مردان چون کشتي در بندند و نیایش کنند و زنانرا کشتي در بندد و از پیش شوهر بایستند بپای و دست بکش کنند نمازهاي شوهر بردن و گفتن ترا چه مرادست که من آن کنم که تو فرامایی و ترا چه مرادست که من آن کنم که مراد تو است (۸) و اگر شوهر ندارد پیش پدر یا برادر و یا آنکس که سالار ایشان باشد این سخن بگفتن نه بار سجدهها ایشان بردن و پس بدان کار که ایشان گویند مشغول شوند

(۹) چه دادار اورمزد اندر دین گوید که زنانرا سبب آن نیایش ازش برگرفتم تا نیایش شوهر خویش کنند (۱۰) چون هر گاه که شوهر ازیشان خشنود نباشند من که اورمزدم ازیشان خشنود نباشم

۸۶

(۱) چون مرد را مراد باشد زن باید کردن (۲) چون فرزند آورند آن بهتر که بدایه بدهند نیکو (۳) که فرزند تا پنج سال نشود از کرفه و گناه آگاه نباید کردن الا اگر گناهي کنند باید گفتن تا نکُنند (۴) و تا چهار سال نشود نباید زدن و نه سهم دادن و اگر نا گزیر بود بچوبکي باریک سهمش دهند

(1) E adds هم (2) M نهارد for ندوارد (3) M K omit گاه.

(۵) و فرزند تا هشت سال نه شود نباید زدن (۶) وگناهي که فرزند کند تا هشت سال تمام نبود گناه نباشد (۷) و بعد ازان تا پانزده سال نبود از هر گناهی که بکند اگرچه بزرگتر گناه کند اندک مایه باشد (۸) و چون پانزده سال بود[1] هر گناه که بکند هم چندش بنویسند (۹) و بر پدر فریضه است که چون فرزند بزرگ شود از کرفه و گناه آگاه کنند (۱۰) و چون بالغ بزرگ شود کاری بویش بباید آموختن که در اصلش بوده باشد الا جواني و شرطکی (۱۱) و اگر بزرگ شوند و کدخدای و کد بانو شوند خرچ پیدا کنند (۱۲) هرچه از خویش باز بردارد[2] به مستحقان و ارزانیان باید دادن (۱۳) و هر خانهٔ که کد خدای[3] باید که هفت چیز درش باشد تا درج دران خانه راه نتواند یافتن بربطي یا ربابي[4] یا سگي یا مرغي یا گوسفندي یا سین مرغي[5] یا خروسي که در خانه نگهدارد و آتش

(۱۴) و این اندیشه باید کردن که این گیتی برکس نخواهد ماندن اگر صد[6] سال درین جهان زندگاني کنند آخر هم بباید گذاشتن (۱۵) و اُمید بجایگاه دیگر باید داشت و بجای دیگر[7] مي باید شدن که چنداني که موی چشم باشد حساب خواهد بودن و شمار کنند (۱۶) اگر چندین مایه کرفه زیادت بود از گناه به بهشت رسد (۱۷) اگر همچندین گناه بیشتر بود از کرفه بدوزخ شود (۱۸) جایگاهیست که کرفه اوام ندهند و با این گیتی نگذارند که[8] کار و کرفه کنند (۱۹) و داوري نزدیک پادشاهیست که آنجا باو میل نباشد و نکنند (۲۰) چنان

(1) E نبود (2) Thus all; better برآرد or پردازند (3) Thus all; add باشد (4) Thus K, M; E رباني (5) E سیمرغ for سین مرغي (6) E چنده (7) K omits دیگر (8) Thus all; better add دیگربارهٔ.

نباید(1) بودن که بسر چینود پول اش باید-گفتن که آوخ کرفه چرا نکردم و این کار ورزند(2) که چندین پاده فراه و عقوبت باید بردن چرا آنچنان باید کرد که گوید سپاس ایزد مکن(3) از کسی کمتر نیستم (۲۱) و هر روز هر وقت و هر که(4) نه چندین کنند این گیتی بی خلاف. بجای بباید گذاشتن و نام بد بجای بماند و دلي پر حسرت با خويشتن ببرد و بدان جهان تا قيامت عقوبت و پاده فراه بروان او ميكنند اندر دوزخ پشيماني می خورد(5) و هيچ سود ندارد

۸۷

(۱) و در کرفه و گناه چون از دین پیداست اندر دین گوید(6) که هر آنکس چون بالغ بباشد باید که از مینوان ایزدی به پناه خود گیرد از اورمزد تا انیران روز هر امشاسفندی که خواهد(7) پشت و پناه خود گیرند و دانایی بدوست گیرند و دین آگاهی بدستور گیرند(8) (۲) چه (9) اگر آستانه یا بلایی به پیش رسد حاجت و ایفیت ازان ایزد خواهد که(10) بهیار و پناه خویش گرفته باشد تا اورا دران محنت و آستانه فرح آورد (۳) و بهر نیک و بد که پیش(11) با آن دوست دانا باز گوید و مشورت کند تا او(12) عیب و هنر آن کار بگوید (۴) و هر کار و کرفه که بکند برضا و فرمان و دستوري آن دستور(13) دین آگاه کنند تا ازان کرفه اورا آگاه بکند (۵) چه هر کرفه(14) بدستوري دستوران نکند

(1) Thus all: better نباید (2) Thus all: better ورزیدم (3) Thus all, for من (4) E که for وهرکه (5) E آوخ میکند for پشیمانی می خورد (6) K omits گوید (7) E adds به (8) End of M folio 179a, l. 7 — K folio 79a, l. 7 — E p. 96, l. 12 *vide* Chapter 43, note. (9) Beginning of M folio 165b, l. 7 — K folio 53b, l. 7 — E p. 128, l. 11 *vide* Chapter 69, note. (10) E omits که (11) Thus all: better add آید (12) E omits او (13) E دستوران (14) E adds که.

اگرچه ارجمند و بس کرفه تر و بزرگتر کرفه باشد بروان آنکس فرسد سبب آنکه از دستوران نه پرسیده باشد (۶) و اگرچه کرفه کمتر باشد و بدستوري موبدان و ردان کرده باشد آن یکی کرفه بده شود (۷) و هر کرفه که بدین گفته است چون دران کرفه جهد و تخشش کنند اعتماد دران بندند که این می باید کردن و بران استوان باشند هر کرفه که در هفت کشور زمین کنند اورا هم نصیب و هم بهره باشد

(۸) و در دین(1) کرفه براد ر کند و خوانند و پسر کند چون زن(2) پادشاه باشد پدر و مادر چنانکه بدست خویش کرده باشند (۹) و زن پادشاه آن باشد که شوهر یکي کرده باشد و نام زن کس نباشد (۱۰) و آن زنان(3) دیگر(4) چون چکر و ایوکني(5) آنگاه کرفه به شوهر رسد که باز پس دهند یا پس ازان با شوهر بداده باشد کرفه نه(6) شوهر را نباشد (۱۱) هرگاه که مردتي را بینند نیکی از گناهها پهریختر باشد همیشه دران باید کوشیدن که چیزي بخوردش(7) دهند اگر هم آبي باشد که تا قوتي(8) و کرفه که مردم کنند در ساعت بیفزاید و هر سال(9) چندانکه اصل بود چنداني دیگر بسرش میشود تا آنگاه که مردم زنده باشد گناه هم چنین باشد هر سال چنداني دیگر سود میشود تا آنگاه که پتت بکنند پس نیفزاید

(۱۲) و چون کسي کرفه بکند یا چیزي بکسي دهد چون پشیمان شود آن(10) کرفه همه از بن او بشود (۱۳) هر مردم که بیکتاي

(1) Thus all: add گوید که (2) M omits زن (3) Thus K; M, E زمان (4) Thus all: better add کرفه کنند که (5) E ایونکي (6) Thus all: better omit نه (7) Thus K, E; M خودش (8) Thus all. The text seems to be corrupt: for که تا قوتي read هر کرفه که بکند اورا دران بهره باشد (9) Thus E, K; M ساعت (10) E این.

موي مژه چشم کرفه بیشتر از گناه باشد بهشت رسد هرگاه که گناه بیشتر بود بدوزخ رسد و چون کرفه و گناه هردو یکسان و راست باشد بهمیستگان شود که میان بهشت و دوزخ است

۸۸

(۱) و چون آب تاختن خواهند کردن(1) پیش از سر گام که بحاجتگاه باشد یثا اهو ویریو بر خوانند و تا بر خاستن هیچ سخن نباید گفتن (۲) چون(2) ازان جایگه بیرون آیند سه اشم وهو و دو هومتنام و سه هخشترتمای و چهار یثا اهو ویریو و اهنیم ویریم یزمیدی اشم وهشتم تا سر و بعد ازان سخن گفتن (۳) چه هرگاه که چنین کنند تنافوري کرفه بود(3) که هزار دویست درمسنگ باشد و بنزدیک پادشاهان و بزرگان شود سخنهای(4) مقبول(5) بود و بر چشم هرکس گرامی باشد و حاجتشان روا بود (۴) و که بر پاي ایستادن آب تاختن کنند تنافوری گناه باشد

۸۹

(۱) چون پانزده ساله(6) مردم بی کشتی روند باول گام که فراز نهند سه استیر گناه باشد که شصت درمسنگ بود (۲) و بدو گام سه استیر گناه باشد و بسیوم(7) سه استیر و بچهارم گام تنافوري گناه(8) و بجز ازین چهار پایان(9) شیر بکاهد

(۳) و بیک(10) موزه رفتن هم چندین گناه باشد که در باب کشتي گفتم

(1) E شدن (2) E چه (3) E باشد (4) E سخن شان (5) E قبول
(6) E, K add شوند (7) E adds گام (8) E adds باشد (9) E adds را
(10) Thus all: better add پای

۹۰

(۱) چون چیزی که خوانند الا که از معتمدان(1) شناسیده(2) باشند و اگر تا ندانند که تفسیرش(3) چیست و چه معنی دارد نباید خواندن چون اگر خوانند گناه باشد (۲) و هرگاه که جادوی کنند یا آموزند چنان دروند و دوزخي بباشند که یکتن که دین به مازدیسنان دارد (۳) به اشوید و اشایه هرکس(4) که کرفه بکنند گوید بسبب آن کردم تا فلان گناه که فلان روز کردم از من ببرد (۴) چون کرفه بکند آن گناه(5) از وي بشود کرفه بماند (۵) و یزشن فرمودن بگویند بسبب فلان وناه میکنم آن گناه از وی بشود(6) کرفه بماند(7) (۶) هرگناه که دو یزدان مینوان و یزدان گیتیان(8) چند پتت بکنند و تاوان و توجش بدهند آن گناه از بن بشود

۹۱

(۱) چه اندر دین گوید که هرکس که او پتت کرده باشد اگرچه گناه بسیار کرده باشد و(9) کند هرگز بدوزخ نرسد مگر گناهی که در زن کسي جسته باشد چه آن گناه بهیچ کرفه از بن او بر نشود (۲) و چون به چینود پول رسد امشاسفندان اورا بینند و گویند دزد و دروند آمد ازو دور باید بودن (۳) امشاسفندان بنزدیک او نیایند روان او بچینود پول راه ندهند و شمار و حساب نکنند تا آنگاه که شوهر زن رسد

(1) End of M folio 186a, l. 13—K folio 54a l. 13—E p. 131 l. 13 *Vide*
Chapter 100, note (2) Thus all: better شنیده. Beginning of M folio 186b, l.
19—K folio 54b, l. 19—E p. 135, l. 1 *Vide* خاتمهٔ کتاب note (3) E قصیدرش
(4) Thus K; M, E کرفه (5) E omits آن گناه (6) E ببرد (7) M, K omit
کرفه بماند (8) Thus all: better add جسته باشد (9) E adds پتت.

(۴) گویند تو چه فرمایي این دزد و دروند را (۵) و روان زن شوهر آن گوید آنچه پاده فراه در خورد او راست[1] عقوبت کنید و آنچه کرفه منست بمن دهید (۶) پس آن مرد را بدانجای آورند و بهر ناشایستی که با زن او مرد کرده باشد یکبار[2] روي گداخته بر سینهٔ او ریزند و کرفه از روان او باز گیرند و بهر بار[3] که بی ساماني کرده باشد هزار دویست درمسنگ کرفه که کرده باشند از روان وي بروان شوهر زن دهند (۷) و تا این همه شوهر[4] خشنود نگردد و گوید که چنان که این پاده فراه باخویشتنها گرفتن تا[5] آن جه دروند که زن من بوده آنچه در سزا[6] خورد اوست بدهند چه تا او عقوبت خویشتن به نستاند من ازینجا به نشوم و خشنود نباشد (۸) چون روان آن زن در رسد امشاسفندان گویند اي جه زنهار[7] مرکرزان دروند چرا بدان گیتي با شوهر خویشتن زنهار خوردي و مهر درج کردي اکنون عقوبت خویشتن بیابي (۹) چون زن شوهر خویش را بیند بانگ بر دارد و گوید دل بر من خوش کن چه جاهلي کردم و این از یاد باز کردم (۱۰) و شوهر از پیش اورمزد بنالد و گوید هرچه این بدان جهان با من کرده است تو جزاي وی بده (۱۱) و پس آن زن را بهر چار بار که تن بمردي دیگر داده باشد یک بار سر به برند و دیگر بار زنده باز کنند تا آنگاه که شوهر دل خوش کند و بنزدیک دادار اورمزد بگوید آخر چندین سال با من زندگاني کرده است دلم بیش ازین نمی خواهد که اورا عذاب نمایند و باده فراه کنند (۱۲) پس شوهر را ببهشت فرستند و زن را در دوزخ آویزند (۱۳) اگر بگیتي شوهر زن حلال کرده باشد این عقوبت نباشد

(1) Thus all, for است (2) E یک پارهٔ (3) E یکبار (4) Thus E, K; M شوم (5) E و for تا (6) Thus E; M, K ناسزا for سزا (7) Thus all: better بي زنهار.

۹۲

(۱) آنگه که بخسپند و در خویشتن حساب کنند که امروز چند کرفه کردم چند گناه و چند کردار نیک اندوختم و چند کردار بد (۲) چنان باید که هر روز سی درم سنگ[1] گناه بچنان[2] که ده کرفه بود و سي گناه چه هرگه که چنین باشند[3] که گفتم بر این گیتي باخورد و نام نیکویي اندوزد و بدان جهان بهشتي باشند و تا در قیامت در بهشت و راحت و آساني بود

۹۳

(۱) اندر دین گوید که هربار که روزگار پدر و مادر و فرزندان یا خویشاوندان باشد روان ایشان بیایند بر سرای بایستند و گوش میدارند که آفرینگان ایشان گویند (۲) و هرگاه که میزد و آفرینگان بینند آساني راحت و شادی و خرمی بر ایشان می رسد (۳) و هرگاه که نکنند تا نماز شام گوش میدارند (۴) وچون نماز شام باشد و نکنند تا نیم شب امید میدارند (۵) و چون میزد و آفرینگان نکنند ایشان نومید بگردند و گویند ای دادار[4] وه افزوني ایشان نمي دانند که ازان جهان بمي باید آمدن هم چون ما میذورا یشت بردن و ایشان نیز بر درون و میزد و آفرینگان دیگر کسان حاجت باشد نه آنکه مارا بدیشان حاجتی هست لیکن چون میزد ما نکنند آفرینگان ما نگویند نیز بدان[5] بلا که بدیشان خواهد رسیدن باز نتوانیم داشت (۶) این بگویند باز جایگاه خویش شدند

۹۴

(۱) اگر کسی یکسال بگهنبار نرود چون ساخته باشند بدان ساخته نشود و چاشني نکند از کرفها که کرده باشد سه یکی

(1) Thus all: better add کرفه باشد و ده درم سنگ (2) Thus all: for نه چنانکه (3) E کنند (4) E adds اورمزد (5) Thus E; M, K بدو.

مردم باید که دران ده روز جز بکار و کرفه کردن[1] و افستا[2] خواندن[3] و نام اشوان بردن هیچ چیز دیگر مشغول نباشند (۳) چه هرگاه که ایشانرا بیشتر خوانند درون[4] فروهر اشوان[5] آسانی و راحت و خرمی بیشتر[6] رسد[7] و آفرین بدان خانه و جایگاه بیشتر گویند[8] و بر مردم دعاها بکنند (۴) فریضه است که ایشان بهمه وقت بیاد میدارند و ما درین ده روز بیشتر یزشن و آفرینگان و درون و میزد می باید کردن و افستا می باید خواندن و بوی بر[9] آتش می باید نهادن (۵) و هر ماهی و روزگاری هم چنین درون و میزد و آفرینگان می باید گفتن و کردن و هرچه بدست آید[10] بتواند آوردن بر درون نهادن از هر جنس تا راحت و آسانی بروان می رسد (۶) و آنچه بر درون نهاده باشند آهرمن دیوان آن سال هیچ بزیان نتواند آوردن (۷) و دادار اورمزد ازان آسانی می باشد و نگذارد که آهرمن و دیوان زیانی کنند و اوج ورج اورمزد بیشتر باشد

۹۶

(۱) اندر حدیث دشتان اندر زند وندیداد گوید اندران سه روز نخست گران تر باشد (۲) اگر در آب روان یا در جایگاهی نگاه کند و بچشم بیند سه استیر گناه باشد (۳) و چون اندر سه گام آب روان شود سه استیر گناه باشد (۴) که در سه گام آتش شود هزار دویست درمسنگ[11] گناه باشد (۵) و اگر آب بر ایشان ریزند قصد را بجایگاه خویش آب باز ریزند پانزده تنافور گناه باشد (۶) و چون بباران برود هر سرشکی باران

(1) M, K omit کردن (2) E اوستا (3) E خوانند (4) Thus M, K; E دران: add یزند (5) E اشوانرا (6) M adds بوی (7) E بود (8) E خوانند (9) E در (10) Thus E; M, K آمد (11) E تنافوری for هزار دویست درمسنگ.

بکاهد و سه یکی گناه بیفزاید (۲) و هیچ کرفه بهتر ازین نیست (۳) و تا درون گاهنبار نه یزند هیچ چیز نشاید که بخورند و نشاید که بر گیرند (۴) و چون کسی چیزی از گاهنبار بدزده گاهنبار تباه شود و کرفه نبود

(۵) بدین در می گوید که هرکس که زنده روان بمی[1] باید فرمودن به زندگانی خویش (۶) و هرسال تا زنده باشد هم چندان کرفه باول کرده باشد می افزاید و رامش[2] بدان گیتی هرسال آسانی و خوشی می رسد و چون جایگاهی فرمان باید که کسی نباشد که یزشن کند و سروش ایزد یشته باشند (۷) و سروش بدان سبب خوانند که مردم فرمان یابند تا شب چهارم که بچینود پول[3] رسد چندان رنج بباید کشیدن از دست آهرمن و دیوان و درجان که صفت نشاید کردن و چون سروش یشته باشد نگذارد که روان او هیچ رنجی نمایند

(۸) در دین گوید که هرگاه که دانند که در نان خوردن سخن گفتن[4] گناهست و کنند هر باری هزار دیو آبستن شوند

(۹) اندر دین پیداست که ترس استودان بمی باید یشتن تا آن روانها[5] که آهرمن گجسته رنج روان او خواهد نمودن[6] سروش یشته نباشد[7] ترس و بیم[8] بدان روان رسد و چون سروش یشته باشد هیچ ترسی نباشد

۹۵

(۱) بدین در گوید که آن ده شب فروردیگان همه فروهر اشوان جمله بگیتی آیند و هرکس باز خانه خویش شوند (۲) و

(1) E نمی (2) Thus all: for روانش (3) E پل (4) Thus E; M, K کنند (5) Thus all: better read روز (6) Thus all: better add واگر (7) Thus E M, K باشند; M, K also add هیچ (8) M, K add باشد.

بر اندام افتد پانزده تنافور گناه باشد (۷) بآتش هم چنین باشد[1] (۸) و اگر دست بآتش تنور کند که آتش درش باشد هم پانزده تنافور گناه باشد (۹) و چون با مرد سخن گوید عقل مرد چهل روز بکاهد (۱۰) و هم چنانکه از آب و آتش دور باید بودن از پانزده گام دور باید بود[2] (۱۱) و هر کس که نان دشتان یا چیزی نیم خورده دشتان بخورد پنجاه روز فهم و عقل آنکس بکاهاند بجز ازانکه گناه باشد (۱۲) و هر مرد که با زن دشتان سخن گوید هش و عقل بکاهد (۱۳) و که مجامعت کند پانزده تنافور گناه باشد (۱۴) اگر توان[3] گویم[4] قصه دراز شود

(۱۵) پرهیز زن دشتان است[5] و اگر سر خویشتن[6] پاک بیند یک روز بباید نشستن پس سر شستن (۱۶) اگر تا نه روز بر آمدن یک روز پاک بباید نشستن (۱۷) تا نه روز نشسته بود چون خویشتن را پاک بیند زمان سر نشاید شستن که نه نهمه[7] نباید[8] (۱۸) و هر زن که بشویند و هم در[9] سه روز که دشتان شود از اول در باید گرفتن (۱۹) اگر بعد از سه روز دشتان شود هم چنان باشند که نو دشتان و[10] تا سه روز نباید نگریدن (۲۰) و اگر بیست و نه روز و نیم بدشتان نشیند بار دیگر نو دشتان باید داشتن تا سه روز نگریدن کاری نیست (۲۱) و چون بخواهد شستن دو بار دستشو بسر باید کردن چنانکه همه اندام برسند (۲۲) آنجایگاه که دستشو ببوم[11] رسیده باشد آب نشاید ریختن (۲۳) و بدشتان نان درست[12] نباید دادن و

(1) E omits the last four words: better add here که آب (2) E بودن (3) E adds گناه (4) Thus K; M, E گیویم (5) E omits است; better read اینست (6) E adds را (7) E omits نه نهمه: for نهمه read شیره (8) All add وبازن —this sentence appears to be corrupt. (9) E دوروز for در (10) Thus E; M, K او for و (11) E omits ببوم (12) K دست.

نان سیر نشاید دادن و کی آب خوردن دست بآستین باید کردن و پاره کرباس بر سر آستین[1] و آنچه آب درش خورند پر نباید کردن تا نریزد و در خورشید و ماه و ستاره نباید نگریدن و پای بی کفش بر زمین نباید نهادن و خوردی که دست تر کند نباید خوردن و اندر سه روز نخست آب زر هیچ بدست نشاید کردن و چون دشتان شود و گمان برد نخست جامه بر باید کندن و پس بنگریدن اگر دشتان بود جامه پاک بود

۹۷

(۱) بامداد چون از خواب برخیزند نخست بآب نباتی یا دستشو بباید شستن و پس بآب پاک شویند (۲) و اگر نه چنین کنند هزار بار دست بآب پاک شویند تنافوری گناه باشد (۳) و که هستام[2] بدست گیرد و بآتش برد هم تنافوری گناه باشد (۴) اگر دست و روی نا شسته بآتش برند گناهی بزرگ باشد

۹۸

(۱) فصل اندر حدیث آنکه مردم چگونه فرمان یابند و بدان حساب و شمار و عقوبت چگونه باشد باده فراه بر چه چیز باشد و آنکس که نیک کردار باشد جایش[3] چگونه باشد

(۲) اندر دین[4] مازدیسنان آن گوید که اندر مردم پنج چیز مینو هست (۳) یکی را جان خوانند یکی را روان یکی اخو نام و یکی را بوی نام و یکی را فروهر (۴) و این هر یکی را ایزد تعالی در تن مردم بکاری بگماشته است و چیزی نگاه میدارند

(1) Thus all: better add باید نهادن (2) E adds یعنی هیزم (3) E حسابش (4) E, K add به.

(۴) بوی را در تن کار آنست که عقل و فهم و خرد و هوش حفظ هریک بجای خویش نگاه دارد تا هرکس بکار خویش مشغول باشند و کار خویش ورزند و قوت باز تن بخشند و[1] اعضا قوت یکدیگر دهند

(۵) فروهر را کار آنست که طعامی و چیزی که خورنده را نصیب خویش دهد و هرچه[2] ثقیل و ثقلر است بیرون اندازد و خصم[3] کند

(۶) و روان را کار آنست که از بدیها نگاه دارد در وقت سخن گفتن را می فرماید که فلان چیز گوی فلان چیز مگوی و چیزهای اندیشد[4] و تن را عقل فرزانه دارد در خواب چیزها از بهشت و دوزخ بدو نماید و نیکی کردن و بد نا کردن و هر چیزی که ازین جنس است آن کند و فرماید

(۷) و جان را کار آنست که تن[5] میدارد و ذوق و تمیس[6] و وروخش[7] و پایندگی و جنبیدن[8] که مردم قوت و زور تن جمله می افزاید و آتش عزیزی را قوت میدهد تا دفع علتها و دردها میکند که در تن مردم است

(۸) و اخو را کار آنست که همیشه تن را و روانرا و دیگر همگنان را نصیحت میکند[9] که نیکی کنید و بدی مکنید و چون غضب یا شهوت یا حقد یا حسد برش غالب گردد او دران کوشد که آن چیز از تن آدمی باز کم کند و

(1) E adds هر (2) M, K omit چه (3) E هضم (4) E اندیشه (5) Thus all: better add را زنده (6) E تمیش: better لمس (7) Thus all: better وخش (8) E چندان (9) M omits میکند.

ایشان را[1] دیگران بیاری خویش میخواند تا تن را نصیحت میکند و میگویند فردا روز غم خوارگی نباید خوردن (۹) و چون تن از نصیحتها و پندها از وی بنشنود[2] و ایشان که می گویند تا تن بدان کار رضا ندهد و فرمان او نه[3] برید و ازیشان دور گردد البته بدان راضی نباشد تا بتواند کردن تن از بدیها نگاه میدارد و آخرت رستخیز و تن پسین می اندیشد

(۱۰) و این دیگران چون روان و بوی و فروهر وقت باشد که دیوان ایشانرا بفریبند ببدی کردن همداستان شوند و آخر ازیشان دور شوند (۱۱) و این جمله بیاری جان در تن توانند[4] بودن (۱۲) و چون جان از تن برود و اینان هر چار دیگر موافقت کنند با او بروند و بی جان در تن نتوانند بودن (۱۳) و چون بیرون آمدند جان با باد آمیخته شود و اخو با مینوان روان بهشت شود زیرا که او هیچ گناه در تن نکرده باشد (۱۴) و روان و بوی و فروهر هرسه[5] باهم بیامیزد و حساب و شمار بریشانست (۱۵) اگر نیکی کرده باشد و نیکی گفته باشد ببهشت رسند و اگر بدی کرده و بدی گفته و بدی منیده بدوزخ شود (۱۶) و تن و جان هیچ عقوبتی و باده فراهی نیست و حسابی بریشان نباشد از سبب آنکه تن آلت روانست و آن کند که آن فرماید (۱۷) و جان چون[6] بادی و بخاری است لطیف که از دل خیزد و چون جملت از تن بیرون آیند جان با باد گمیخته و تن با خاک گمیخته شود و استخوان و رگ و پی و خون و ریم و گوشت بر زمین گمیخته[7] و موی با شجر و نبات گمیخته شود و تا رستاخیز و قیامت نگاه میدارند (۱۸) و پس برستاخیز خدای

(1) M راه for را (2) E بشود (3) M omits نه (4) M نتوانند (5) E adds باز (6) E, K omit چون (7) E adds شود

عزوجل این هر یکی را بدان که سپرده است باز خواهد و مردم زنده کند بقدرت خویش حساب و شمار کردن چینود پول

۹۹

(۱) در دین چنان گوید چون جان از تن بیرون آید روان سه روز درین جهان در میگردد و بدانجایگاه که از تن بیرون آمده باشد می شود و طلب تن میکند و امید میدارد که باشد که یکبار دیگر باز تن[1] تواند شدن (۲) چون سه شبانروز بر آید سروش اشو فیروزگر امشاسفند بیاید و اورا بنزدیک چینود پول[2] برد و شمار کردن بنزدیک چینود پول[2] باشد و رشن حساب کند (۳) هرگاه که کرفه بیشتر باشد ببهشت رسد و هرکس که کرفه بیشتر باشد از گناه کرفه بگناه باز می انگارند و بدانچه فضله باشد بچینود پول[2] با خرمی و آسانی و خواری و شادی هرچند تمامتر بگردد (۴) چینود پول[2] بچشم او چندان نماید که نه نیزه بالا فراخی باشد (۵) و چو پای بچینود پول[2] نهد بادی خوشبوی که از وی[3] بوی مشک و عنبر آید[4] از بهشت پذیره او باز[5] آید و اورا ازان بوی خوشتر باشد ازان هم خوشیها دیگر (۶) و چون بمیان چینود پول[2] رسد صورتی بیند نیکویی چنانکه هرگز تا او بوده باشد بدان نیکویی صورت ندیده باشد از پیش او باز آید و آن صورت بیند عجب بماند ازان پاکیزگی آن صورت (۷) چون آن صورت بیند آن روانرا بچینود پول[2] بخندد و این روانرا صورتی بدان نیکویی و پاکیزگی بیند در روی بخندد و گوید که تو کیستی بدین نیکویی که هرگز پاکیزه تر از صورت ندیدم

(1) E بتن (2) E پل (3) E omits وی (4) E خوشتر باشد for آید (5) E omits باز

(۸) صورت گوید من کردار نیک تو ام و خود نیکو بودم و کردار تو مرا نیکو تر گردانید (۹) و دست بگردن او بکند و با شادی و راحتی تمام هردو ببهشت شوند (۱۰) اگر بآن نیکو کرداری نوزودی[1] کرده باشند بگروثمان نزدیک اورمزد و امشاسفندان شوند (۱۱) و اگر یشت کرده باشند ببهشت رسند (۱۲) و چنان خرم و شادمان باشند که صفت نشاید کردن

(۱۳) و اگر گناه بیشتر کرده باشد که کرفه و گناه هردو بهم راست باشد و بگناه که مانده باشد بچینود پول گذر باید کردن (۱۴) و بچینود[2] پول بباریکی مانندهٔ تیغ استره گردد (۱۵) چون پای بچینود پول نهد بادی سخت گنده از دوزخ بروی جهد چنانکه از همه گندی که در جهان نشنیده[3] باشد هیچ گند ازان بتر نبوده باشد و آن گند از همه عقوبتها بدو رسد بتر باشد (۱۶) و چون بمیان چینود پول رسد صورتی بیند سخت زشت سهمناک که هرگز تا او که بوده باشد ازان زشت تر و نا خوشتر ندیده باشد و ازو چنان ترسد که گوسفند از گرگ خواهد که از وی بگریزد (۱۷) و آن صورت اورا گوید کجا خواهی گریختن (۱۸) او گوید که تو کیستی بدین زشتی و هولناکی من هرگز در جهان از تو بتر و زشتر[4] سهمگین[5] ندیده ام (۱۹) او گوید من کردار بد تو ام و خود زشت بودم و تو هر روز مرا زشت تر میکردی و اکنون مرا و خود را در رنج و بلا افگندی و تا قیامت بدوزخ در عقوبت خواهیم[6] کشیدن (۲۰) و دست بگردن او بکند و هر دو از میان چینود پول سر نگون بیفتند و بدوزخ شوند (۲۱) بسبب آنکه پول چون تیغ استره

زشت

(1) E نوزودی (2) Thus all: for چینود (3) E شنیده (4) E سهمناک (5) E (6) E خواهم.

تیز باشد و تا دوزخ رسد آن روانرا همه راه چنان باشد که پندارد[1] کندوج در راه[2] زده باشد و اوي بر سر آن میرود (۲۲) و اگر گناه‌کار باشد[3] تا آنجایگه نزدیک آهرمن میرود و اگر گناه بسیار مانده باشد تا آنجایگاه که بدیش[4] باشد دو دوزخ میگردد (۲۳) و چون آهرمن گجستر اورا بیند بخندد و گوید ای گناه‌کار مرگرزان ترا[5] از بهشت و نزدیک اورمزد امشاسفندان چه رنج بود که جایگاهی چنان خوش بجای رها کردی و بنزدیک ما آمدی (۲۴) اکنون چون ترا آن ساختم چنانت داریم که ترا سازد و اورا سخت‌تر باشد سخر و طین و افسوس سخت‌تر باشد ازان عذابها که بدو رسیده باشد (۲۵) اگر از بخیلی و شومی کردن دوزخ[6] بدوزخ چیزی باشد که آنرا بتازی شجره[7] خوانند و بتازی[8] دوی آن چیز دهد تا بخورد[9] و ازان همه چیزی بترست و گنده تر (۲۶) آنکس که تا گناه بسیاری کرده باشد پیش ردان و موبدان کرفه بگناه باز انکارند و چندانکه گناه نگذارند که بدوزخ شوند

(۲۷) چه در دین چنان گوید که چون پتتی کردند[10] و از گناهها که کرده پشیمان شدند در دوزخ در ایشان بسته شود. و بدوزخ نرسد (۲۸) و چون بسر چینود پول عذاب تمامتر بداده باشد در خورد گناه بعد ازان ببهشت پایه بهمیستگان برند میان بهشت و دوزخ و تا رستاخیز تن پسین آنجا باشد

۱۰۰

(۱) و هرکس که درگیتی زنا کرده باشد و زني از راه ببرد و آن گناه همیمال خوانند (۲) چون بمیرد روانش بچینود پول رسد

(1) E, K add که (2) E رماه (3) Thus E, K; M گناه for گناه کار باشد (4) Thus all: for بدکیش (?) (5) E omits ترا (6) Thus all: better دوزخي for دوزخ باشد (7) K سحره (8) Thus all; for بپارسی (9) E خوردن (10) E کردن

شمارش نکنند (۳) و اگرچه نیک کردار باشد تا همیمال رسیدن و عقوبت آن کارهاش[1] دهند[2] وپس شمارش بکنند (۴) و چون کرفه بیشتر از گناه بود ببهشت رسند و اگر گناه بیشتر باشد بدوزخ (۵)[5] گناه این کار که کرده بود همیمال رسیدن دربن چینود پول باز داشته بود و دشواری در دوزخ بدو میرسد (۶) میداند که عقوبت این کارها گیرد و بدوزخ باید شدن و آن هول از همه عذابها اورا بتر باشد و همیشه غمی و اندوهي بوی رسد تا آنکه شوهر آن زن که همیمال او بود رسید[4] و بدان سبب عذابها دهندش و بعد ازان شمار کنند (۷) وچون گناه بیشتر باشد از میان چینود پول صفت که نوشتم سرنگون در دوزخ افگند و روان او بر پول بماند و با غم و اندوه آنرا بریده پول خوانند بچینود پول نتواند گذشتن (۸) و مانند کسی بود که برودی رسد و بدین جانب رود جایگاهی خوش بود او از دور می بیند و لیکن بدان رود گذر نتواند کردن (۹) بدان جانب که او باشد جایگاهی ناخوش و اورا حسرت بود و خواهد که بدین جانب آید و نمی تواند آمدن و درد و دشخواری بمانده باشد (۱۰) و آن روان نیز همچنان باشد که بهشت بیند و امید میدارد که بتواند رسیدن

(۱۱) هر کرا کرفه و گناه یکسان و راست بود چون شب چهارم شمار او کنند و یک بیک باز شوند سبب آنکه از[5] گناه کرفه بماند و چینود پول فراخي میان پل گردد و اورا آساني و خوشی تا آن حد که کرده باشد بود (۱۲) و چون بچینود پول بگذرد و همستگان رسد و در همیستگان جایگاه است که بهتر وه[6] است بتر باشد و بدان جایگاهست که کردارش بود رسد

(1) Thus E; M, K کارش‌ها (2) M, K دهندش (3) Thus all: better add و با (4) Thus all: better برسد (5) M omits از (6) E و به for وه.

(۱۳) و هرگاه که کرفه بیشتر کرده باشد که گناه اندک چینود پول آنکس فراختر باشد امشاسفند از پیش باز آیند گویند چون رستی بدان گیتی با آن همه بلا و بد که از دست بدان و مردمان بد بتو می رسید که مارا بسبب تو همیشه دل مشغول بود و اکنون چون ازان جایگه بدینجایگه آمدی و از دست آن بدان و گنهکاران بجستی اینجایگه هر بدی و دشواری که بتو رسیده بودی اینجای راحت و خرمی بتو رسد (۱۴) و روان بدان سخن امشاسفندان شادمان شود بگروثمان رسد (۱۵) و خویشان و کسانی که اورا باشند از پیش[1] باز[2] آیند و خرمی کنند و از همه روانها با شکوه‌تر نیکوتر باشد (۱۶) اگر با[3] کرداری و سخاوتی بوده باشد روان او باچینود پول فراختر گردد[4] (۱۷) و خاصه که سخاوت با نیکان و ارزانیان کرده باشد و[5] سی و سه راه ببهشت بتواند شدن و از[6] هیچ راهی کسی باز ندارد و روان او با خوشی و آسانی و خرمی و راحت بگذرد (۱۸) بچینود پول بادهای خوش بوی[7] و صورتهای پاکیزه می آیند و در[8] وی نثار می کنند و اورا دل خوشی میدهند با او بازی میکنند تا بگروثمان رسیدن و از همه روانها روشنتر و شادتر باشد

(۱۹) و هر که شومی و بخیلی کردن دروند بوده باشد چون بر چینود پول رسد پول بران کس تنگتر[9] و دشخوارتر شود و روان او از دیگر کرداران زشت‌تر و سهمگین‌تر بود[10] (۲۰) و هرگاه که بنوزود کردن و یشت سروش فرمودن بهشتی شده باشد اورا آسانی بیشتر نمایند و خرمتر و شادمانتر بود

(1) End of M folio 190b, l. 1—K folio 58b, l. 1—E p. 155, l. 1. *Vide* خاتمه کتاب § 17, note. (2) Beginning of M folio 186 a, l. 13—K folio 54 a, l. 13—E p. 131, l. 14 *Vide* Chapter 90 note (3) Thus all: better add نیک (4) E بود (5) Thus all: better omit و (6) E omits از (7) E omits بوي (8) E بر (9) E adds بود (10) E باشد.

خاتمه کتاب

صفت زمان نه هزار سال

(۱) مردم گیتی پنجاه و شصت بیش یا کم سال فرمان یافته باشند (۲) مهلت[1] چون چهل سالان باشند هم چون چهل سالگان شوند و درست پاکیزه و جوان و قد نیکو (۳) و هر کس که از شکم مادر فرمان یافته باشد یا یک ساله یا دو ساله تا نزدیک هشت ساله هم فرمان یافته مانند پانزده سالان باشند و پاکیزه و نیکو (۴) و آن نیز بود که خواب بیند و آب پشت بزبان آمده باشد همه پانزده ساله باشند (۵) و این رویینها و برنجینها[2] گداخته شده باشد همه دران جایگاه شود در جایگاه دوزخ انبارد[3] و تا[4] زمین هامون شود (۶) بعد ازان مردم نمیرند و برین صفت باشد و احوال اینست (۷) خدای تعالی مارا ازان عذابها و بلایها و آفتها پرهیخته دارد

(۸) و درین قیامت و آنکه مردمان برستاخیز چون زنده کنند از بهشتی و دوزخی و اندر دین به مازدیسنان چنین گوید که چون عالم بسر آید و نه هزار سال تمام شود خدای تعالی فرمان دهد تا رستاخیز کنند (۹) چون رستاخیز خواهد بودن ایزد عزوجل اسمه فرمان دهد مردگان را با خویشتن بر انگیزد (۱۰) و در آنگاه که مردمان فرمان یافته باشند[5] چنانکه پیش ازین نوشته آمد (۱۱) و استخوان و رگ و پی بزمین سپرده است خون و ریم و مانند این بآب سپرده است مویها بشجر و نبات سپرده است و جان بباد سپرده است و تا قیامت تن پسین این امشاسفندان این چیزها نگاه

(1) E مهلت: better جمله (2) E adds که (3) Thus K; M, E بیارد (4) Thus all: better با (5) Thus all: add هر چیزی از تن مردمان بچیزی سپرده باشد.

میدارند (۱۲) چون قیامت خواهد بودن ایزد تعالی فرمان دهد تا اینان هر یکی این چیزها باز جایگاه آورند (۱۳) و چون همه گرد آورده باشند بیابانی جمع کنند (۱۴) و دادار اورمزد بخرد هروسپ آگاهی خویش داند که این هر یک چیزی از تن کدام است و فرمان دهد تا هریکی جانها باز تن خویش شوند هم چنانکه بوده باشد (۱۵) و اول از همه کس کیومرث برخیزد و پس ازان مشیه و مشیانه[1] برخیزند (۱۶) و چون نیم شب باشد جمله برخیزند و چون بامداد شود همه با قوت و زور شوند و چون نماز پیشین باشد جمله بنزدیک دادار اورمزد بایستند و خویشان جمله یکدیگر را شناسند (۱۷) و پدر پسر را برادر خواهر را خواهر برادر را و شوی زن را و خویشاوندان جمله یکدیگر را شناسند و هم چنین خویشاوندان و نزدیکان و هم نشینان[2] و هم کاران و آشنایان جمله یکدیگر را شناسیده باشند[3] و شناسند[4] (۱۸) و پس شمار بتن پسین پیش دادار اورمزد بر همه کس را بشناسد[5] (۱۹) و هرکس که گناهی بباقی بمانده باشد نشانی بتن آنکس پدید آید (۲۰) آنگاه بدان باقی گناه که مانده باشد بیکبار دیگرش بدوزخ برند و سه شبانروز دیگر بکردار بد عقوبتها نمایند و آن سه شبانروز سختتر و بتر و[6] گرانتر بود که آن نه هزار سال که در دوزخ بوده باشد (۲۱) چون عقوبت هم بر تن باشد و هم بر جان همه کس بینند و آن شرمساری و خجالت بتر بود مردمان را ازان همه عقوبتها زیراکه همه کس می بیند و اورا شرم[7] می آید و هردم شرم آوری[8] می نمایند و گویند

(1) E مشیه (2) E پشتان (3) End of M folio 186 b, l. 19—K folio 54 b, l. 19—E p. 135 l. 1 *Vide* Chapter 90, note (4) Beginning of M folio 190 b, l. 1—K folio 58 b, l. 1—E p. 155 l. 1 *Vide* Chapter 100 § 15, note. (5) Thus all: better باشد (6) E omits the last four words (7) E شرمساری (8) E شرم آوردی.

چرا بدان گیتی چندین عقوبت و پاده فراه باید بردن (۲۲) و چون مردمان همه کس[1] گرد آیند و یکدیگر را به بینند و خویشاوندان و نزدیکان یکدیگر را بشناسند ابا سهم و شوق دیگران عقوبتها که پدر بر پسر بیند و مادر بر دختر[2] که می کنند و خویشاوندان بینند بر خویشان بدی[3] میکنند از شرم یکدیگر و ترس اورمزد و از بیم و پاده فراه قیامت و گرمای گرم از هول عقوبتها که میکنند مردمان یکبار بگریند که آسیا بگردد از آب چشم مردمان که بیاید[4] چه زاری میکنند مردمان و پشیمانی و تحسر میخورند (۲۳) چون دوزخیان آن سه روز و شبان[5] بگذارند چندانی سختی و رنج که هرگز ندیده باشند بر ایشان سختتر باشد که به مدت نه هزار سال که در دوزخ بوده باشند (۲۴) پس بانگ بردارند و فریاد خوانند و گویند ای دادار[6] اگر[7] این نه هزار سال ما در گیتی بودیم و همه وقت بدی کردمانی بیش ازین رنج و پاده فراه و دشخواری که بدین سه روز بما رسید بیشتر ازین نبودی (۲۵) پس دادار اورمزد بریشان ببخشاید و رحمت کند و ایشانرا ازان عذاب و عقوبتها رها فرماید و آمرزش دهد و از دوزخ بدر آورد (۲۶) و پس گنامینو و آهرمن گجستهٔ بسبب آنکه نه لشکر مانده باشد نه سلاح و نه هیچ چیز زمان بسر آمده باشد نیست شود و نا پدیدار (۲۷) پس فرمان ایزد عزوجل همه کانها و کوهها بگدازد و روی[8] گداخته بر زمین چون رودی باشد (۲۸) خدای عزوجل مردمانرا فرمان دهد تا همه بدان روی[8] گداخته گذر کنند آنکه اشو باشند و آنکه دروند و آن روی گداخته از پای تا دهن باشد

(1) E omits کس (2) E adds بیند (3) Thus all: better خویشاوند for خویشان بدی (4) M, K add بر (5) E adds دیگر (6) E adds اورمزد (7) E omits اگر (8) Thus E, K; M رود.

(۲۹) و چون اشوان بدان رود گذر کنند آن رودي گداخته باخوشي هماچون شیر گرم بود و دروندان بران رود بگذرند دیگر دشواري و رنجي بدیشان رسد بسبب آن[1] رود گداخته که صفت نشاید کردن (۳۰) و آن آخر ترین رنجها باشد که بر مردم گناه کاران رسد و بعدازان پاکیزه شوند (۳۱) و پس ببخشاید و رحمت کند دادار وه افزوني هر کس را که اندام سوخته باشد فرمان دهد تا آن نشانهارا نا پدیدار شود و مردم همه پاکیزه و درست از پیش دادار اورمزد بایستند (۳۲) اورمزد جمله مردم را هم چون[2] جامها که شب چهارم بر درون نهاده باشد اگر ابریشم اگر دیبا اگر برده هم بدان گونه بدهند تا در پوشند (۳۳) آنکساني که جامه بر درون ننهاده باشند برهنه باشند و از دیگران مردم[3] شرمساري باشند (۳۴) پس دادار اورمزد بخشایش کند ایشانرا نیز از گونه گونه مانند جامها گیتي و آن‌جا[4] بدین جامها فرق دارد که آن کهنه نمي شود و نمي درد و نمی پوسد و آن درون نهاده بدست[5] خویش بماند و هیچ[6] درش نیاید (۳۵) و اگر یشت کرده باشند جامها زرین و سیمین دهند با گوهرهاي شاهوار جوانتر باشند (۳۶) بعدازان که یشت کرده باشند و جامهای سخاوتیان و رادان و نیکوتران و بهتر باشد خاصه که باشوداد بارزانیان داده باشد پس ازیشان جامها نیکوکرداران بهتر باشد (۳۷) و چون دادار اورمزد جمله مردمان جامه داده باشند و زمین جمله هامون شود چنانکه هیچ کوه نباشد و باخوشی هم چون بهشت شود و ببالا تر شود چنانکه بنزدیک گروثمان شود و فراختر ازین که هست بباشد (۳۸) و

(1) E آنکه (2) E چنان (3) E, K مرد (4) Thus all: better آن جامه (5) Thus all: better بذمت (6) Thus all: better add نقصاني.

مردمان جمله بر زمین باشند و یکدیگر چنان[1] شناسند که اکنون و همیشه خرم و شادمان مي باشند (۳۹) و هر کس چنانکه شان مراد کام باشد هم چنان بود و بعدازان که این همه بلاها و آفتها قیامت گذاشته باشند هیچ رنج دیگر[2] نبود (۴۰) شان پیری و درد و بیماری و غم و غضب و گرسنه و آز و حسد هیچ چیز نباشد (۴۱) و مردم[3] با یکدیگر سازگار و شادمان و خوشدل و باکام خویش باشند همه بنزدیک دادار اورمزد امشاسفندان نماز کنند سپاسداری انگارند و جمله مردمان دین به مازدیسنان دارند (۴۲) همه مردمان نیکو گوی و نیک اندیش و نیک کردار باشند[4] که اورمزد امشاسفندانرا باید (۴۳) و همیشه سیر باشند نه نان بکار باید[5] و نه آب و نه هیچ که خورند و همه کس سیر و بی ترس و بی بیم و بی اندوه و شادمان و بی نیاز باشند[6] (۴۴) پس از قیامت[7] هر مردم که ازین دین به مازدیسنان به نگهدارد و بدو بلاهای آهرمن از ما دور داراد و شرم مردم و سخره آهریمن و دیوان دوری از یزدان در ما راه میاداد[8] (۴۵) چه این نیک و سخت و بدی و شادی و رامش بکس نخواهد ماندن و اگر نیک بود و اگر بد بکس بنماند و بدان گیتی اندوه حسرت خوردن و پشیماني بردن سودی ندارد (۴۶) ما بی چاره ضعیف همیشه توبه کار و استغفار میگذاریم از جهت گناهي که بدانشی و بي دانش از ما در وجود آمده است اواخش و پشیمان پتت هم[9] سینیم[10] (۴۷) آنچه کرده و گفته و منیده ایم و ایفیت همی خواهیم تا اورمزد و امشاسفندان بفریاد و تن روان ما همی رسند و از بدی بلا آهریمنی دیوان نگاه همی دارند (۴۸) و بنور خداوندی و توانایی خویش نه

(1) E چنانکه (2) E adds نرسد و (3) E adds همه (4) E adds آن باشد (5) E آید (6) M omits باشند (7) All add چز (8) Thus M, K; E مباد او: better مباد (9) E adds هم (10) Thus M, K; E سیم: better کنیم.

از عقل و فعل و گفتار و کردار ما درین[1] ایام[2] و زماني كه مارا درمیان این قوم و جماعت زندگاني مي باید کردن و روزگار بسر بردن و دین[3] نگاه داشتن و روان پهریختن فریضه است (۴۹) روز و شب یزشن یزدان و امشاسفندان مي باید کردن تا مارا نگاه میدارند از آفتها و بلایها پیوسته درون و میزد و آفرینگان و پادیابی و پاکي از دست فرو نگذاشتن و براستي گفتن و نیکی کردن مشغول مي باید بودن با همه کس دلخوش و موافقت کردن و هیچ آزاری و غضبی در خود راه نداشتن و آهرمن گجسته دیوان در خود راه ندادن و از حسد دور بودن و زیان مردمان نطلبیدن و دل مادر و پدر نگاه داشتن بهر آستانه و بسي حرمت بزرگان دانشمندان[4] طلبیدن (۵۰) بهر آستانه و سستي كه پیش آید دین از دست ندادن و روان[5] کوشیدن هر چون باشد

(1) Thus E, K; M دردین (2) Thus E, K; M اوام (3) E adds به (4) Thus E; M, K] داشتن آن for دانشمندان (5). Thus E; M, K درون.

